

KENT

SAYI
011
MAYIS-ARALIK
2023

ÇÖZÜM ÜRETEN KENTLER

FIYAT 120 TL

MARUF23 4-7 EKİM'DE İSTANBUL'DA

Bu yıl üçüncüsü düzenlenen Marmara Urban Forum, Dayanıklılık ve Ötesi temasıyla İstanbul Kongre Merkezi'nde!

ÇOCUK DOSTU MAHALLELER

Çocuk bakış açısını benimseyen kentler nasıl görünür, nasıl hissettirir?

SKA 11: SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER VE TOPLULUKLAR

İnsan odaklı ve yaşam kalitesini artıran kentlerin inşası.

EDİTÖRDEN

Çocukluğun icadının insanlık tarihinin çok da eski dönemlerine ait olmadığını öğrendiğimde bu bilgiye ilişkin beni şaşırtan şey bunun nispeten yakın bir zamanda gerçekleşmiş olmasından ziyade çocukluğun icat edilmiş bir şey olmasıydı. Sezgisel ve empatik bir ebeveynlik hali olan bağlanma odaklı ebeveynlik, çocuğun hayatıyla gereğinden fazla ilgili olmak anlamına gelen helikopter ebeveynlik gibi kavramların doğduğu bir dönemde yaşayan ve sonsuz bilgi bombardımanının altında doğru ve kendi aile dinamiğine uygun olanı bulmaya çabalayan bir anne olarak bu yeni bilginin beni şaşırtması doğal sanırım.

Batı tarihinin çoğunda çocukluk zorlu ve kısa bir dönemdi ve bazı durumlarda hiç var olmamıştı bile. Pek çok bebek ilk yıllarında hayatta kalamıyordu ve eğer kaldırlarsa onlardan hızlıca büyümeleri bekleniyordu. Antik çağlardan 17. yüzyıla kadar çocuklar genellikle yetişkinlerin kusurlu versiyonları olarak algılanıyordu; bu, onları minyatür yetişkinler olarak tasvir eden ortaçağ sanat eserlerinde de açıkça görülüyor. Tarihçi Philippe Ariès, ortaçağ Avrupa'sında çocukluk kavramının bulunmadığını ve birçok insanın kendi yaşları konusunda emin olmadığını savunur. 17. yüzyılda çocukları masum ve korunmaya muhtaç olarak görmeye yönelme, çocukluğun ayrı bir yaşam evresi olarak kabul edilmesine yol açar. Çocuklardan tarım toplumlarında küçük yaşlardan itibaren yetişkinlere yardım etmeleri, devrim sonrası Amerika'da ise işgücü az olduğundan en kısa sürede bağımsız olmaları bekleniyordu. Sanayi Devrimi, yoksul aileler için çocukları vazgeçilmez bir gelir kaynağına dönüştürdü. 19. yüzyılın sonunda devlet Batı'da çocukların sömürülmesine karşı önlem aldı ve küçük yaş gruplarına yönelik eğitim giderek daha fazla ülkede zorunlu hale geldi. Çocuklar korunmaya muhtaç görüldü ve ekonomik bağımlılık süreleri uzadı. Sosyolog Viviana Zelizer'in "ekonomik açıdan işe yaramaz ama duygusal açıdan paha biçilemez çocuk" olarak tanımladığı şey ortaya çıktı.

Bu tarihsel süreci özetlememin sebebi Orta Çağ'dan bugüne çocukluğu, çocukları algılama biçimimizdeki değişimin göz ardı edilemeyecek kadar büyük olduğunu ancak bir o kadar daha gidecek yolumuz olduğunu göstermek. Kent'in çocuk dostu mahalleler, okul sokağı uygulaması, erken çocukluk dönemi, kent yönetimine çocuk katılımı, araçların hegemonyası altındaki sokakları dönüştürme projesi gibi konulara odaklanan bu sayısı o yola döşenmesi gereken taşları tüm incelikleriyle ortaya koyuyor. Bu noktada hem bu kapsamlı dosyanın hazırlanmasında hem de MBB'nin Superpool ve GDCI iş birliğinde kent sokaklarını, çocuklar ve bakım verenleri için yaya ve çocuk dostu kamusal mekânlara dönüştürme projesinin hayata geçmesinde kilit rol alan çalışma arkadaşım Görsev Argın Uz'a içten teşekkür ederim. Bu proje çok kıymetli çünkü Tim Gill'in söylediği gibi çoğu zaman oyun alanları "normalde çocuklara hiç uygun olmayan bir kentsel dokuda adeta bir yara bandı gibi kullanılan göstermelik jestler" olarak önümüze çıkıyor. Çocukların "sadece plastik ve jenerik oyun alanlarında değil, nesiller arası bir topluluk bahçesinde" büyümesi dileğiyle.

Hatice Çetinlerden

KENT
ÇÖZÜM ÜRETEN KENTLER

SAYI: 011/2023
ISSN: 2717-7343

İMTİYAZ SAHİBİ

Marmara Belediyeler Birliği adına
Tahir Büyükkakın

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

M. Cemil Arslan

EDİTÖR

Hatice Çetinlerden

SORUMLU

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Emrehan Furkan Düzgiden

YARDIMCI EDİTÖRLER

Damla Özden

İpek Nur Arısöy

KENT dergisi, Marmara
Belediyeler Birliği tarafından
yayınlanmaktadır.

**MARMARA
BELEDİYELE
BİRLİĞİ**
KÜLTÜR YAYINLARI

İLETİŞİM

Marmara Belediyeler Birliği
Sarıdemir Mah. Rağıp Gümüşpala
Cad. No: 10 Eminönü 34134
Fatih / İstanbul
E-posta: info@mbb.gov.tr
Telefon: +90 (212) 402 19 00
Faks: +90 (212) 402 19 55

GRAFİK TASARIM

Sonntag Agency

BASKI

İhlas Gazetecilik A.Ş.

* İmzalı yazılarda ifade edilen görüşler
yazarlarına aittir.

SAYI 011 // MAYIS - ARALIK 2023

12

**KENTLERİNDE DEĞİŞİM YARATANLAR
UF23 KAPSAMINDA ALMANYA'DA BULUŞTU**

86

**KENT İŞARETLERİ:
YÖNLENDİRENLER,
UYARANLAR,
BİLGİ VERENLER**

96

**ÇORLU BELEDİYE
BAŞKANI
AHMET SARIKURT
İLE KENTE DAİR**

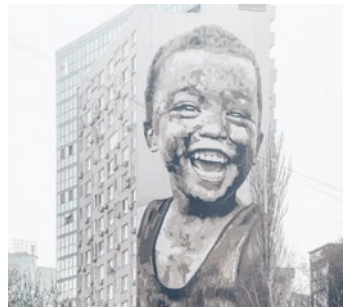
116

**BUDAPEŞTE II. BÖLGE
BELEDİYE BAŞKANI
ÖRSİ GERGELY İLE
KENTE DAİR**

24

**OKUL SOKAKLARI İLE
GÜVENLİ VE SAĞLIKLI
ŞEHİRLER**

28

**ERKEN ÇOCUKLUK
DÖNEMİNDE
AİLE REHBERLİĞİ
PROGRAMI**

18 ÇOCUK DOSTU MAHALLELER
NASIL GÖRÜNÜR VE NASIL HİSSETTİRİR?

44 SOKAK YENİDEN!: BÜYÜK DEĞİŞİMLER
İÇİN KÜÇÜK DÖNÜŞÜMLER

66 OYUNİŞİ EL KİTABI

KENTİN TÜM PAYDAŞLARI 4-7 EKİM'DE
MARUF'TA BİR ARAYA GELİYOR

58
95 CM'DEN
DÜŞÜNMEK:
SOKAKLARI
ÇOCUKLAR İÇİN
TASARLAMAK

36
KENT YÖNETİMİNE
ÇOCUK KATILIMI KONUSUNDA
BİR MODEL OLARAK "İSTANBUL
ÇOCUKLARA SORUYOR" PROJESİ

106
SKA 11: SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER
VE TOPLULUKLAR

KOCAELİ'NDE TOPRAKSIZ TARIM

Kocaeli Büyükşehir Belediyesinin önderliğinde Darıca Kaymakamlığı, Darıca Belediyesi ve Gebze Teknik Üniversitesi iş birliğiyle gerçekleştirilen "Yeni Nesil Teknolojik Sistem Organomineral Topraksız Tarım Ar-Ge Serası" tanıtıldı. Serada topraksız tarım yöntemleri kullanılarak gelir seviyesini artıracak alternatif ürün projeleri uygulanıyor. Proje, tarım kooperatifleri ve çiftçilerle paylaşılarak domateslerin ilk hasadı gerçekleştirildi. Yerli ekipmanlar kullanılarak daha düşük maliyetle yetiştirilen ürünler çiftçilerin gelir düzeyini arttırarak dışa bağımlılığı azaltıyor. Aynı zamanda, ürünlerin Kocaeli'de yetiştirilerek nakliye maliyetlerinin azalması ve İstanbul pazarının karşılanması hedeflenmekte. Serada yetiştirilen ürünler, ihtiyaç

sahibi ailelere dağıtılıyor. Büyükşehir Belediye Başkanı Tahir Büyükkakın, projenin tarımsal kalkınmaya güçlü bir destek olduğundan ve yerli üretim olanaklarından söz ederek projenin düşük maliyet, yüksek verim ve su tasarrufu gibi avantajlarının vurgusunu yaptı. ❁

sahibi ailelere dağıtılıyor. Büyükşehir Belediye Başkanı Tahir Büyükkakın, projenin tarımsal kalkınmaya güçlü bir destek olduğundan ve yerli üretim olanaklarından söz ederek projenin düşük maliyet, yüksek verim ve su tasarrufu gibi avantajlarının vurgusunu yaptı. ❁

KADIKÖY'DE ÇEVRECİ PAZAR

Kadıköy Belediyesi tarafından hayata geçirilen "Yeniden Kullanım Pazarı", Hasanpaşa'da belediye bahçesinde ikinci el giysi, çanta, ayakkabı, takı, oyuncak ve bebek giysileri gibi ürünler ile "yeniden kullanım" kültürü yaygınlaştırılmaya çalışılıyor. Pazarı ziyaret eden Kadıköy Belediye Başkanı Av. Şerdil Dara Odabaşı: "Beşincisini düzenlediğimiz pazarımızda amacımız komşularımızın hem evlerindeki fazla eşyalarını bir şekilde ekonomiye kazandırmaları hem de kendi bütçelerine ufacık da olsa katkıda bulunmalarını sağlamak. Böylece çevreye de katkıda bulunmamızın önu açılıyor." ifadelerinde bulundu. ❁

KARTAL'DA ÇEVRE DOSTU ŞARJ İSTASYONU

Kartal Belediyesi, Cumhuriyet'in 100. yılında tamamlanacağını ilan ettiği Cumhuriyet Meydanı'nda güneş enerjisi ile çalışan şarj istasyonu sayesinde vatandaşlar, akülü tekerlekli sandalye ve telefonlarını şarj etme imkanına ulaşıyor. Meydanın erişilebilirlik koşulları geliştirildiğinden güneş enerjili kamera sistemi adındaki proje ile engelli vatandaşların kent ile kurduğu ilişki olumlu yönde artacak. 🌞

NİLÜFER'DE AGROEKOLOJİ UYGULAMALARI FORUMU

Nilüfer Belediyesinin ev sahipliğinde 19 farklı ülkeden katılımcılar ile gerçekleşen Doğu Avrupa ve Orta Asya Bölgesi'ndeki Agroekoloji Uygulamaları Forumu kapsamında dört gün boyunca agroekoloji konusunda sunumlar, tohum takası ve atölye çalışmaları yapılırken, saha gezileri ile Nilüfer'deki tarım uygulamaları incelendi. Forum kapsamında Konak Üretici Pazarı, Konaklı Mahallesi Ekoçiftlik Alanı, Hasanağa Gıda Merkezi, Nilüfer Kent Bostanları'na yapılan gezilerde, katılımcılar yerel üreticiler ve işletmeler ile tanışma fırsatı buldu. Ayrıca Tohum Kütüphanesi ve Kompost çalışmaları hakkında

bilgilendirme de yapıldı. Nilüfer Belediyesi Çevre ve Kırsal Alan Koordinatörü ve EKODER Başkanı Arca Atay, forum ile birlikte 19 farklı ülkenin STK'ları ile bir araya gel-

menin deneyim aktarımı ve ortak amaçlarla topluluğu güçlendirmek ve doğa dostu tarım uygulamalarını destekleyerek yaygınlaştırmanın önemini vurguladı. 🌞

7'DEN 70'E MARMARA KIYILARINDA

Marmara Denizi Günü'nün bir parçası olduğu Türkiye Çevre Haftası'nın startı MBB tarafından "Marmara Denizi" temalı Şehir Konuşmaları ile verilmişti. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı desteği ve MBB koordinasyonunda gerçekleştirilen 8 Haziran Marmara Denizi Günü'nde; dalış, deniz dibi ve kıyı temizliği, atık sergisi, araştırma seferi, deniz uçağı gösterisi, hayalet ağ temizliği, tuzlu suya dayanıklı aromatik

bitki dikimi, teneke kayık yüzdürme gibi 100'ü aşkın etkinlik düzenlendi. Belediyelerle birlikte vatandaşlar, sivil toplum kuruluşları, meslek odaları, üniversiteler, öğrenci kulüpleri ve çocuklar Marmara kıyılarında eş zamanlı olarak bir araya gelerek "Marmara Hepimizin" sloganıyla bu yılın teması olan "Biyçeşitlilik" perspektifiyle Marmara Denizi'nin geleceğine sahip çıkmanın önemi etkinliklerle vurgulandı. 🌱

ORTAKLAŞA: KÜLTÜR, DİYALOG VE DESTEK PROGRAMI

İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSUV); MBB iştiraki, Avrupa Birliği desteği ve EUNIC (Avrupa Birliği Ulusal Kültür Enstitüleri) iş birliğiyle kültür, diyalog ve destek programlarını içeren bir projeye başladı. Üç yıl sürecek olan program kapsamında, Türkiye'deki kültür-sanat alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ile yerel yönetimler arasındaki diyalogu ve iş

birliklerini ortak projeler ile geliştirmeyi amaçlıyor. Projede deprem bölgesine ya da depremden etkilenenlere yönelik tasarlanan kültür-sanat odaklı projeler de teşvik edilecek. Ayrıca program, MBB tarafından iki yılda bir gerçekleştirilen Marmara Urban Forum'un 2023 yılında da yer alacak. Detaylı bilgi için: <https://ortaklasa.iksv.org/> 📄

8 BELEDİYE İLE SOKAK DÖNÜŞTÜRME

Destek programı ile 8 belediye (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Sakarya Büyükşehir Belediyesi, Arnavutköy Belediyesi, Bahçelievler Belediyesi, İnegöl Belediyesi, Kadıköy Belediyesi ve Serdivan Belediyesi) sokak dönüşürme prova uygulamaları gerçekleştirme hedefiyle bir proje başlattı.

İlk aşamada, belediyelerin proje ekipleri çevrimiçi bir toplantıda bir araya geldi ve "Çocuklar için Sokaklar Tasarlamak" konulu bir sunum yapıldı. Ardından, İstanbul ve Kocaeli Büyükşehir Belediye-

leri, veri toplama çalışmalarını gerçekleştirmek üzere proje ekiplerini sahada buluşturdu. Verilerin Değerlendirilmesi ve Geometri Tasarımı Atölyesi ile veriye dayalı tasarım kararları alınıp çocukların bakış açısını deneyimlemek için periskoplarla mekanı gözlemlen-

di. Programın bir sonraki aşamasında, belediyeler kendi seçtikleri alanlarda sokak dönüşürme prova uygulamalarını gerçekleştirecekler. Bu süreçte öğrenilenlerin pratiğe dökülmesi ve sokakların dönüşümü için somut adımlar atılacak. 📌

MBB VE TEKNOPARK İSTANBUL'DAN STRATEJİK İŞ BİRLİĞİ

Marmara Belediyeler Birliği (MBB) ve Teknopark İstanbul arasında Stratejik İş Birliği Sözleşmesi, 11 Mayıs 2023 Perşembe günü MBB ev sahipliğinde MBB Genel Sekreteri M. Cemil Arslan ve Teknopark İstanbul Genel Müdürü Bilal Topçu taraflar adına imzaları attı. Bu iş birliği sayesinde yerel yönetimler ve girişimciler arasında bir köprü ve diyalog zemini oluşturularak yerelin ihtiyaçlarının doğru tespiti ve buna yönelik etkin ürün ve çözümlerin geliştirilmesi amaçlanıyor. Böylelikle

yerel yönetimlerin hizmet kalitesi arttırılırken, girişimciler için de yerel ihtiyaçlara yönelik yenilikçi

ürün ve çözümler ile bölgenin sürdürülebilir kalkınmasına katkılar sağlanacak. 📌

Brandon Gurney

D'ASSISE

STAATSOOPER
STUTTGART

**DER RING
DES
NIBELUNGEN**
RICHARD WAGNER
27. JULI - 1. AUGUST 2023
24. AUGUST - 1. SEPTEMBER 2023

**JOHANNES
PASSION**
JOHANN SEBASTIAN BACH
AB 24. JULI

**SAINT
FRANÇOIS
D'ASSISE**
OLIVIER METZGER
DIE PROPHETEN IM STADTRAUM
AB 13. SEPTEMBER

FESTIVALS
FRÜHLINGSFESTIVAL
SERVICES IM AMMSTADT
28. JULI - 28. AUGUST
JULIENFESTIVAL
MUSIK DES LINDENHAINEN
AB MAI 2023

SAISON 22/23

Fotografar; Calvin Leander.

KENTLERİNDE DEĞİŞİM YARATANLAR UF23 KAPSAMINDA ALMANYA'DA BULUŞTU

Şehirleri nasıl daha iyi hale getireceklerini tartışmak üzere 71 ülkeden 2000'den fazla katılımcı ve 250'den fazla konuşmacı, 21-23 Haziran 2023 tarihlerinde Almanya'nın Stuttgart şehrinde Urban Future Global Conference (UF23) konferansında bir araya geldi.

📌 HATİCE ÇETİNLERDEN

🕒 8 DAKİKA

Her yıl farklı bir şehirde gerçekleşen Urban Future, sürdürülebilir bir şekilde şehirleri şekillendiren uzmanlar, politikacılar, girişimcilere teknik gezilerinden özel etkinliklere uzanan yelpazede festival tadında bir etkinlik sunuyor. Konferans katılımcıları etkinlik boyunca değişimi nasıl gerçekleştirdiklerini, yolda karşılaştıkları zorlukları, hangi hatalardan kaçınılması gerektiğini ve şehirlerimizin geleceğini

nasıl başarılı bir şekilde şekillendirdiklerini paylaşıyorlar.

Konferans normalde medyanın pek de ilgisini çekmeyen konuları görünür kılıyor. Sürdürülebilir kentsel kalkınma tüm vatandaşları ilgilendirdiği için farklı geçmişlere ve uzmanlıklara sahip dünyanın her yerinden insanları bir araya getirmesi oldukça değerli. Emisyonların azaltılmasından mobiliteye, inovasyondan vatandaş katılımı ve iş birliğine, şehir

merkezini yeniden şekillendirmekten liderliğe çeşitli izleklere uzanan Urban Future programı teknik gezilerle renklendirilmişti. Etkinliğin üçüncü gününde yürüyüşlerden bisiklete binmeye, tekne turlarından parkta oturmaya, bir kilisenin sunduğu alanı kullanmaktan otonom araç incelemeye uzanan 35 teknik gezi düzenlendi. Teknik gezilerden birinde güneş, rüzgâra ve yağmura ayarlanabilen dünyanın ilk adapte edilebilir yüksek binası ziyaret edildi.

Ev sahibi bu yıl Stuttgart, seneye Rotterdam

Geçtiğimiz yıllarda Helsinborg, Oslo, Viyana gibi kentlerde düzenlenen Urban Future, bu yıl Stuttgart'ın ev sahipliğinde gerçekleşti. Konferansın açılışında konuşan Belediye Başkanı Dr. Frank Nopper, Stuttgart hakkında şunları söyledi: "Stuttgart, sürdürülebilir şehirler için böyle önemli bir etkinliğe ev sahipliği yapmak için ideal bir mekân. Alman Sürdürülebilirlik Kongresi, 2022 yılında Stuttgart'ı Almanya'nın en sürdürülebilir şehri ilan etti. Geçen yıl Stuttgart, kendine çok iddialı bir hedef koydu: 2035'e kadar iklim nötr olmak, bu da bizi Almanya ve Avrupa'da iklim koruma öncüsü yapıyor."

Urban Future Kurucu Ortağı ve CEO'su Gerald Babel-Sutter ise

"Stuttgart'ın çeşitlilik bakımından zengin ve aynı zamanda özellikle güçlü bir sivil toplumu olan bir şehir olduğunu tecrübe ettik. Bu harika, çünkü önümüzdeki yıllarda yaşanacak olan dönüşümler sadece birlikte düşünmeyi değil, en önemlisi birlikte eyleme geçmeyi gerektiriyor. İşte Urban Future tam olarak bu önemli itici gücü sağlıyor."

Urban Future, 2024 yılında bir başka Avrupa metropolünde, Hollanda'nın liman kenti Rotterdam'da düzenlenecek.

Konferans başarısızlık hikayeleriyle sonlandı

Bir Urban Future klasiği olan ve konferansın kapanış etkinliği olan, konuşmacıların başarısızlık hikayelerini anlattığı ve bu yıl Reykja-

vik Belediye Başkanı Dagur Bergþóruson Eggertsson'ın, Lizbon Belediye Başkan Yardımcısı Miguel Gaspar, Helsinki İklim Başkanı Kaisa-Reeta Koskinen ve Gil Penaloza'nın da konuşmacı olduğu "Cities FuckUp Night" etkinliği, bize hepimizin büyük hatalar yaptığımızı ve başarısızlıklarımızı paylaşmamız ve kutlamamız gerektiğini hatırlatıyor. Hataları paylaşmak basit bir mesele değil. Hataları kabul etmek ve paylaşmak kırılabilirlik gerektirir. Bu çoğumuz için korkutucu. Bunu takip edebilecek olası utanç ve alaylarla yüzleşmeye genellikle hazır değiliz. İnsan olarak uzun yıllar boyunca yaşadıklarımız bizi kusurluluğa, statü kaybına ve hatta dışlanmaya yol açabilecek risklere karşı temkinli hale getirdi. Ancak savunmasız olmak, büyümemizi ve öğrenmemizi sağ-

lar. Günümüzde, olası sonuçlarına rağmen yaptığımız çoğu hata ölüm kalım meselesi değil. Kurumlar, iş arkadaşlarının hatalarını karşılıklı paylaşabilecekleri, kolektif öğrenme ve psikolojik güvenlikten yararlanabilecekleri güvenli alanlar yaratmalı. Uzun vadede, bunu yapmanın faydaları her zaman kısa vadede günü kurtarmaktan daha fazla olacaktır. Kentsel planlama ve tasarım, önemli sosyal ve çevresel sonuçları olan bir endüstri, bu da hatalarımızı kabul etmemizi ve onlardan ders çıkarmamızı çok önemli kılıyor.

Kurtarma yemeği

Bürgerstiftung Stuttgart isimli vakıf ile birlikte Urban Future, Tübinger Caddesi'nde 200'den fazla kişi için bir kurtarma yeme-

ği (rescue dinner) düzenledi. İki aşçı ve bir grup gönüllü, atılacak olan yiyeceklerden vejetaryen bir yemek hazırladı. Tüm yiyeceklerimizin üçte birinin çöpe gittiğini biliyor muydunuz?). Lezzetli yemekler doğrudan yerinde hazırlandı ve bir bağış etkinliği kapsamında açık havada katılımcılarla birlikte yendi. Katılımcılar etkinliğin büyüsunün verdiği ilhamla bu tür bir yemeği kendi şehirlerinde de düzenlemek için ilham aldılar. Katılımcılardan Ilaria De Altin etkinliğe ilişkin deneyimini LinkedIn postunda şöyle özetlemiştir: "İyi bir örnek göstererek atık gıda konusunu ele aldı: Büyük ölçekte nasıl geri dönüştürülür? Atık yiyecekler öncelikle buzdolabımızda unuttuğumuz tek patlıcandan ibaret değil: gıda endüstrisinin

ve büyük dağıtımın çöpe attığı tonlarca malzeme var! Diğer konferanslarda bu tür bir yemek düzenlemek harika bir fikir!"

Konferansa ilişkin akıllarda kalanlardan biri de açılış töreni moderatörlüğünü öğrenci şirketi Crime Venture'in 17 yaşındaki öğrenci CEO'su Karolin Kreiner'in üstlenmesiydi. Bir diğeri ise bir zamanlar Stuttgart Balesi'nin karizmatik solisti ve şimdi de Almanya'nın en başarılı şirketlerinden Gauthier Dance//Dance Company Theatrehaus Stuttgart'ın uluslararası koreografi ve sanat yönetmeni Eric Gauthier'in birlikte değişim yaratmanın mümkün olduğuna gönderme yapan performansı ile tüm katılımcıları bir yemek tarifi çerçevesinde dans ettirmesiydi.

Değişim bazen de küçük adımlarla başlar

Konferans katılımcılarından Luis Obregon, konferanstan evine götüreceği çıkarımları şöyle özetliyor: "Şehirleri yönetmek, değiştirmek ve dönüştürmek zordur ancak güçlü ve net bir liderlikle işler yapılabilir ve daha iyiye doğru değişebilir. Şeffaf ve açık olmak, özellikle topluluklarınız ve diğer

bileşenleriniz için çok önemlidir - bu aynı zamanda onları değişimin aktif paydaşları olarak bir araya getirmek anlamına gelir. Küçük başlayabilir ve ilerledikçe büyüebilirsiniz - şehirlerde bazen her şeyin çok hızlı ve aniden değiştiği veya hiçbir şeyin değişmediği hissedilebilir. İstikrarlı uzun vadeli bir vizyonla, değişim algılanabilir, benimsenebilir ve çoğaltılabilir.

Akılda kalanlar

Konferans süresince sürdürülebilirlik ve hikâye anlatımı, geleceği şekillendirmek için güçlü araçlar olarak vurgulandı.

- OzHarvest'in CEO'su ve Kurucusu Ronni Kahn AO'nun işaret ettiği gibi, "Gelirinizi yönlendiren şey sizin etkinizdir ve bunun özü, başkalarına başkalarına yardım etme fırsatı vermektir".

● Dattner Group'un kurucusu ve CEO'su Fabian Dattner, liderliğin ve kültürümüze sahip çıkmanın önemini vurguladı. "Ben kimsem biz oyuz". Bu nedenle, örnek liderlik ve insanların ve çevremizin iyileştirilmesi için hareket etmek önemli.

● Rise Consulting Pty Ltd'nin kurucusu Ross Reekie, değişim yaratanlar olarak akıl sağlığımıza dikkat etmemiz gerektiğini hatırlattı. Tükenmişliği önlemek ve dirençli kalmak için bağlantı kurmak ve birbirini desteklemek çok önemlidir.

● Kentsel planlamada, kapsayıcılık kilit bir odak noktasıydı. Tüm seslerin duyulması ve farklı grupların ihtiyaçları dikkate alınması gerekiyor. Uyarlanabilir yeniden kullanımın öneminden, küçük çözümleri kutlamaktan ve öğrencileri ve

üniversiteleri yenilikçi projeler oluşturmaya dahil etmekten bahsedildi.

● Yapılı çevrenin karbondan arındırılmasının aciliyeti de vurgulandı. Bina kullanımını yoğunlaştırmanın, güçlendirmeye öncelik vermenin ve iş birlikçi çabalarla projeleri finanse etmenin yolları araştırıldı. Adalet ve topluluk katılımı, "şehirlerimizi dönüştürerek

kim olduğumuzu değiştirebileceğimiz" Ursula Eickert ve Maria Vassilakou tarafından ele alındı.

● Lior Steinberg'in pozitif terimleri ve insan merkezli bir yaklaşımı vurgulayarak dilde bir değişiklik çağrısını duyurmak canlandırıcıydı. Seçimlerimizde hayata öncelik vermeli ve aidiyet duygusunu besleyen alanlar yaratılmalıdır.

● UF23, "hayır, ama..."dan "evet, eğer..."e geçmemiz gerektiğini söyleyen Mohamed Ridouani ve "Çocuklar için iyi olan şehirler hepimiz için iyidir" diyen Gil Penalosa ile öğrenme ve liderlik hakkında sohbet etme fırsatı sağladı.

Yapacak çok şey var ve bu yüzden sınırları aşmak ve bu mesajların konferans duvarlarının ötesinde paylaşılması çok önemli. 🌟

ÇOCUK DOSTU MAHALLELER NASIL GÖRÜNÜR VE NASIL HİSSETTİRİR?

Günümüzde kentlerde motorlu araçların egemenliğiyle mücadele etme ve kapsayıcı kamusal alanlar yaratma gibi kentleri daha yaşanabilir hale getirmeye yönelik yapılan hamleler kendi içinde çocuk dostu hamlelerdir ve özellikle “çocuk bakış açısı” benimsendiği takdirde çok daha büyük etkiler ortaya çıkacaktır.

⚡ TIM GILL¹

🕒 7 DAKİKA

Bir bakımverenden mahallelerinin nasıl daha çocuk dostu olabileceğine dair fikir almaya kalksak, oyun alanları muhtemelen listenin başında yer alacaktır. Halka açık oyun alanları, Kuzey Amerika ve Avrupa'daki şehirlerin hızlı sanayileşmesi ve kentleşmesi sırasında bir model olarak ortaya çıkmıştır. Günümüzde tüm dünyaya yayılmış olan bu oyun alanları, genellikle geçmiştekiyle benzer tasarıma sahiptir: (genellikle parlak renkli) oyun araçlarıyla dolu ve muhtemelen yumuşak yüzeyle kaplı (ve ge-

nellikle çitle çevrili) düz bir zemin parçası.

OYUN ALANLARININ SORUNU

Kentli çocuklar ile bakımverenlerin halka açık oyun alanlarını bir sığınma ve soluklanma yeri, komşularla buluşma noktası olarak gördükleri su götürmez bir gerçektir. Ancak oyun alanları tek başlarına kentlerin tam anlamıyla çocuklar için uygun hale gelmesinde yeterli olamaz.

Burada söz konusu sorunlardan biri, oyun alanı tasarımlarının çocukların eğlence anlayışıyla pek örtüşmemesi, özellikle de ergenlik çağındaki ve macerayı

seven çocuklara yeterince hitap edilmemesidir. Kaba motor faaliyetlerine aşırı vurgu yapılması, çocukların oyun dünyasının zenginliğini ve her çocuğun farklı ilgi ve yetenekleri olmasını önemsiz gören veya göz ardı eden bir durumdur.

Bir diğer ve daha ciddi sorun ise, oyun alanlarının çocukların kamusal alanın geri kalanından dışlanmasını pekiştirebilecek olmasıdır. Fırsat verildiğinde, çocuklar neredeyse her yerde oynayabilirler ve oynayacaklardır da. Bununla birlikte, birçok mahallede oyun alanları, çocuk-

¹ Araştırmacı, yazar

David Clarke

ların varlığına tahammül edilen tek yer oluyor. (Radikal şehir planlamacısı Colin Ward, ufuk açan *The Child in the City* adlı kitabında, "bir kentsel çevrenin başarısızlığının oyun alanlarının sayısı ile doğru orantılı olarak ölçülebileceğini" etkileyici bir şekilde öne sürüyor).

Çoğu zaman oyun alanları, normalde çocuklara hiç uygun olmayan bir kentsel dokuda adeta bir yara bandı gibi kullanılan göstermelik jestler olarak önümüze çıkıyor. Bu yargı kulağa çok sert gelebilecek olsa da, mahalle planlaması ve açık havada oyun üzerine yapılan iki sistematik çalışma tarafından da desteklenmektedir. Bu çalışmalar, trafik yoğunluğu ile sokak tasarım ve düzeninin, çocukların fiilen açık havada oyun oynayarak geçirdikleri süre üzerinde oyun alanlarının varlığı veya dağılımından daha büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir.

FARKLI BİR YAKLAŞIM

'Oyun alanı formülü' olarak adlandırılabilir formüldeki kusurlar, mekanları daha çocuk dostu hale getirme konusunda farklı bir yaklaşıma işaret etmektedir. Bu yaklaşım, analiz birimi olarak bireysel bir alanla değil, mahalleyle başlar. Yürüyüş ve bisiklet ağlarını temel bileşenler

Bogota'da halka açık oyun alanı. Kaynak: Tim Gill

olarak görür, bu alanlar çocuklar için mahalleleri birbirine bağlayan zincirin halkaları gibidir. Ve bu halkalarla çeşitli eğlenceli, samimi, yeşil ve çok işlevli sosyal buluşma noktaları, kamusal alanlar oluşturmayı amaçlar.

İdeal olarak, bu buluşma noktaları ailelerin ön kapılarının hemen dışında başlar (buradaki oyun alanı, küçük çocuklu bakımverenler için ayrıca önemlidir) ve günlük yaşamlarını geçirdikleri tüm alanlara ve yerlere uzanırlar. Sokaklar, avlular, kent meydanları, alışveriş yerleri, okul bahçeleri, kentsel yeşil alan, yol ve sokaklar oyun ve sosyalleşmeye açılabilir.

“
**Çoğu zaman
oyun alanları,
normalde
çocuklara hiç
uygun olmayan
bir kentsel
dokuda adeta
bir yara bandı
gibi kullanılan
göstermelik
jestler olarak
önümüze çıkıyor.**
”

Bazı yerlerde, ihtiyaç duyulan tek şey birkaç tane bank ve güzel bir bahar temizliği olabilir. Örneğin Recife'deki bir favela mahallesinde, yollar ve su kanallarının düzenlenmesi, sokak araları ve caddelerin boyanmasını içeren düşük maliyetli bir programın tamamlanmasının ardından açık hava oyunlarının sayısında kayda değer bir artış görüldü. Başka yerlerde ise, oyun olanaklarının geliştirilmesi ve en az bunun kadar önemli bir diğer husus olarak, çocuklara ve bakımverenlere davetkâr alanların oluşturulması için okul alanlarının kamusal kullanıma açılması, motorlu taşıt trafiğinin sınırlandırılması veya kamusal alanlara eğlenceli yapılar eklenmesi gibi daha radikal önlemler alınması gerekebilir.

Yoğun kentsel yerleşim alanlarında, mevcut kamusal alanın her bir metrekaresi çok iyi değerlendirilmelidir. Her ne kadar oyun için alan yaratılması gerekse de ayrı oyun alanları oluşturmak pek mantıklı değildir. Gerçek şu ki, farklı nüfus gruplarının günlük dış mekân kullanım alışkanlıkları genellikle birbiriyle örtüşmektedir. Erkekiler sabahları kendini dışarı atarken, küçük çocuklu bakımverenler ve muhtemelen yaşlılar bir süre sonra onları takip eder.

Jordan Whitt

Öğle yemeği saatleri yakınlarda yaşayan veya çalışan yetişkinler içindir; öğleden sonra okul çocukları, onların ardından da gençler ve gece kuşları gelir. İyi bir gözlem, doğru yönetim ve yaratıcı tasarım özellikleriyle, aynı alanın tüm bu gruplar için güvenli, davetkâr ve teşvik edici olmaması için hiçbir neden yoktur.

Dünyanın her yerinde ağaçlar ve doğal alanlar, kent sakinleri tarafından değer görmektedir.

Üstelik, doğal alanlarda vakit geçirmek herkes için iyi olsa da başta dezavantajlı mahallelerdeki olmak üzere kentli çocuklar için daha da önemlidir. İklim krizi, birçok şehrin ağaç örtüsünü ve yeşil altyapısını artırması gerektiği anlamına geliyor. Kentsel dayanıklılık programları aynı zamanda daha eğlenceli ve sosyal alanlar kazandırdığı takdirde hem çocuklar hem de gezegenimiz için kazançlı bir durum ortaya çıkacaktır.

Urban Playground: How Child-Friendly Planning and Design Can Save Cities kitabımda, çocuk dostu mekanların bir çocuğun bakış açısından nasıl görüldüğünü ve nasıl hissettirdiğini ortaya koymayı amaçlayan on adet stratejik göstergeye yer verdim. Bunlar kısa, açık, ölçülebilir ve kapsamlı göstergeler. Ayrıntılar (ve yaş aralıkları) farklı bağlam ve kültürlerde değişiklik gösterse de politika ve programların şekillendirilmesinde sağlam bir başlangıç noktası oluşturabilirler.

ÇOCUK DOSTU BİR MAHALLENİN ON STRATEJİK GÖSTERGESİ

Okula/mahalledeki dükkanlara yanımda bir yetişkin olmadan yürüyerek giderim (8 yaşından itibaren).

Okula/mahalledeki dükkanlara yanımda bir yetişkin olmadan bisikletle giderim (8 yaşından itibaren).

Dışarı çıkıp evimin görüş alanı içinde oynarım (11 yaşına kadar).

Gündüz ve hava karardıktan sonra dışarıda hoş karşılandığımı ve güvende olduğumu hissederim.

Mahalleimde doğal yeşil alanlara erişimim var.

Mahalleimde huzurlu ve sessiz bir açık hava alanına erişimim var.

Mahalleimde bir sürü ağaç var. Mahalleimde arkadaşlarımla buluşup vakit geçirebileceğim çeşitli açık hava mekanlarına erişimim var, buralarda kendimi deneyebileceğim ve bazı riskler alabileceğim eğlenceli alanlar da var.

Mahalleimde geniş ailem ve arkadaşlarımla piknik yapabileceğimiz bir açık hava alanına erişimim var.

Kendi mahalleimden şehir merkezine yürüyerek, bisikletle veya toplu taşıma araçlarıyla seyahat ederim (11 yaşından itibaren).

“
Doğal alanlarda vakit geçirmek herkes için iyi olsa da başta dezavantajlı mahallelerdeki olmak üzere kentli çocuklar için daha da önemlidir.
”

Büyük resme bakıldığında, dünyanın dört bir yanındaki liderlerin otomobil egemenliğiyle mücadele etme, kapsayıcı kamusal alanlar yaratma ve kentsel çevreyi yeşillendirme gibi zorlu görevler üstlendikleri görülmektedir. Şehirleri daha insancıl hale getirmeye yönelik bu hamleler kendi içinde çocuk dostu hamlelerdir. Hatta mahalle çapında bir 'çocuk bakış açısı' benimzedikleri takdirde daha da büyük bir etkiye sahip olabilirler. Buradan elde edilen sonuçlar kentli çocukların ve ailelerin yaşamlarını iyileştirmekle kalmayacak, şehrin yapısında uzun vadeli bir yapısal iyileştirmeye yönelik siyasi çerçeveyi oluşturmaya da yardımcı olacaktır. 🌟

Sokak geri kazanım planı, Fortaleza, Brezilya.
Kaynak: Paulo Winz / NACTO-GDCI

Kaynaklar:

Bu yazı, Global Alliance – Cities4Children sitesindeki blog yazısından Tim Gill'in izniyle tercüme edilmiştir. Yazının orijinalini okumak için: <https://cities4children.org/blog/what-do-child-friendly-neighbourhoods-look-and-feel-like/>

OKUL SOKAKLARI İLE GÜVENLİ VE SAĞLIKLI ŞEHİRLER

Okul Sokakları Programı ile yer yer kalıcı olarak yer yer okul açılış ve kapanış saatlerinde okul saatlerinde araç trafiğinden arındırılarak, çocukların ve bakım verenlerin okula yürüyerek veya bisikletle gitmeleri teşvik ediliyor. Programın COVID-19 salgınının getirdiği sorunlara da yanıt sunması sebebiyle “açık sokak” ve “oyun sokağı” gibi farklı isimlerle daha küresel bir popüleriğe kavuşuyor.

📌 HAYRETTİN GÜNÇ¹

🕒 5 DAKİKA

Şöyle bir sahne tarifleyerek başlayalım. Günlerden Pazartesi, okul çıkış saati. Okulun önündeki daracık kaldırımın üzerinden asfalt yola taşmış şekilde çocuklarını ayakta bekleyen onlarca kişi... Aynı anda çocuklarını arabayla almaya gelen ve yolda duraklama yapmaya çalışan onlarca otomobil... Akmayan bir trafiğin ve ağır bir egzoz dumanının içinden bir an önce uzaklaşmaya çalışan insanlar... Aslında dünyada ve ül-

kemizde birçok kişinin her hafta defalarca yaşadığı bir sahneden bahsediyoruz. Bu sahnenin neden olduğu sorunları da konuşmamız gerekiyor. Bu sorunların başında yol güvenliği geliyor. Dünya çapında her gün 500 çocuk trafik kazalarında hayatını kaybediyor.² Çocukların, vücutlarının küçük ve kırılğan olmasından ötürü, trafikte daha yüksek ölüm riski altında olduğunu biliyoruz. İkinci önemli sorun olarak hava kirliliğinden bahsetmeliyiz. Dünya çapın-

da her yıl 5 yaş altı yaklaşık 127.000 çocuk hava kirliliğinden ötürü hayatını kaybediyor.³ Etkilerini önümüzdeki yıllarda daha kötü bir şekilde yaşayacağımız bu durumu yaratan en önemli faktörlerden birinin de motorlu araç trafiği olduğunun altını çizmeliyiz. Bu sorunlara yüksek düzeylerde gürültü ve ışık kirliliğinden doğan stresi, güvenilir olmayan sokaklarda hareketsiz kalmayı ve oyun oynamaya fırsatlarından mahrum bırakılmayı da ekleyebiliriz.

¹ Program Yöneticisi, GDCI

² “Make Roads Safe: Action on Global Road Traffic Injuries.” [Yolları Güvenli Kılın: Yol Trafik Kazaları için Küresel Ölçekte Yapılacaklar]. FIA Vakfı, 2017. <https://www.fiafoundation.org/media/omyhyp3r/mrs-booklet-spreads.pdf>

³ Billingsley, Saul. “Unfinished Journey: The Global Health Response to Children & Road Traffic” [Bitmemiş Yolculuk: Küresel Sağlık Açısından Çocuklar ve Yol Trafik]. <https://www.fiafoundation.org/media/kzvfhpsm/unfinished-journey-report-spreads.pdf>. FIA Vakfı, 2018.

Oliver Hale

Özellikle düşük gelirli bölgelerde yaşayan çocukları etkileyen⁴ bu sorunların çözümü için elbet yapmamız gereken şeyler var. Dünyanın her şehrinde karşılaştığımız bu sorunları bir anda kökünden çözecek sihirli bir formül olmasa da birçok belediye, sokakları çocuklar için güvenli ve konforlu hale getirmek için adımlar atıyor. Bir yandan yerel yönetmelikler ve düzenlemelerle çocuklara öncelik veren uzun vadeli değişiklikler yapılırken, bir yandan da tekil projeler ile başlayıp kent ölçeğinde programlara dönüştürülen orta vadeli girişimler destekleniyor. Bu orta vadeli girişimlerin belki de en başarılı olanlarından biri ise “Okul Sokakları.” Bu program ile belediyeler, kimi zaman sadece okul açılış ve kapanış saatlerinde kimi zaman ise kalıcı olarak, okulların bulunduğu sokaklardaki araç trafiğini kısıtlıyor. Motorlu araç trafiğinden arındırılmış sokaklar, çocuklar ve bakım verenlerin kullanımına açılıyor. Bu basit ama etkili uygulama ile trafik güvenliği radikal bir biçimde iyileşirken, çocukların okula yürüyerek veya bisikletle gitmeleri de teşvik ediliyor.

Martino Pietropoli

Literatürde ilk kez “okul sokağı” olarak geçen uygulamanın 1989 yılında İtalya'nın Bolzano kentinde olduğunu görüyoruz. Başlarda bu konsept tekil projeler olarak öne çıksa da 2000'li yılların başında Belçika, Avusturya ve Hollanda gibi ülkelerde yavaş yavaş yaygınlaşmaya başlıyor. Bu konsept son günlerde COVID-19 salgınının getirdiği sorunlara da yanıt sunması ile “açık sokak” ve “oyun sokağı” gibi farklı isimlerle daha küresel bir popülerliğe kavuşuyor. Peki bu konsept nasıl uygulanıyor? Trafik kısıtlamaları genellikle yol işaretleri ve geçici bariyerlerle sağlanırken, acil durum

araçları veya mahalle sakinlerinin erişimini kısıtlamanın dışında kalıyor. Araç trafiğinden arındırılan alanlara oturma, oyun ve peyzaj elemanları eklenerek bu sokakların kullanımı yeniden tarifleniyor. Bu uygulamalar genellikle kısa vadeli etkilerini test etmek ve konsepti mahalleliye tanıtmak için bir pilot proje olarak başlatılıyor. Bu pilot format, daha uzun vadeli değişikliklerin yerel ihtiyaçlara göre uyarlanabilmesi için mahalle sakinlerinin, bakım verenlerin ve çevre toplulukların iş birliğine dayalı olarak geri bildirimde bulunmalarına olanak tanıyor.

⁴ *Streets for Life: Safe and Healthy Journeys for the Children of Latin America and the Caribbean.* [Yaşam için Sokaklar: Latin Amerika ve Karayip Çocukları için Güvenli ve Sağlıklı Yolculuklar]. FIA Vakfı. <https://www.unicef.org/lac/media/2171/file/PDF%20Street%20for%20life%20en%20ingl%C3%A9s.pdf>

Son yıllarda uygulanmış bazı programlardan verilere bakalım:

● FIA Vakfı tarafından desteklenen bir araştırmada, Londra'daki 35 okulda ebeveyn ve bakım verenlerin kullandığı ulaşım türleri incelenmiş ve Okul Sokağı uygulamalarından sonra okula arabayla gitme oranının %18 azaldığı kaydedilmiştir.

● Londra'da Brent, Enfield ve Lambeth ilçelerindeki okulların yakınına 30 AQMesh hava kalitesi sensörü yerleştirilmiş ve Okul Sokakları'nın azot dioksit (NO2) kirliliğinde %23'lük etkileyici bir azalmaya yol açtığını ortaya koymuştur.⁵

● UNICEF'in Paris'te Okul Sokakları ile ilgili yaptığı araştırmada ebeveynlerin %87'si çocuklarının kreşi veya okulu çevresinde bir Okul Sokağı prensibini desteklediklerini ifade etmiştir.⁶

Elimizdeki bütün çalışmalar bize Okul Sokakları'nın hava kirliliğini azalttığını, çevre güvenliğini artırdığını, sosyalleş-

me ve oyun için ek mekân sağladığını ve okul yolculuklarında yürümeyi ve bisiklete binmeyi teşvik ettiğini gösteriyor. Bu yazıyı da Okul Sokakları uygulamasına ilişkin Türkiye'de yeni bir model olarak uyarlayabilecek belediyeler için bir açık çağrı olarak okuyabiliriz. Dünya genelinde bir düzineden fazla ülkede, binden fazla okulun etrafında faaliyet gösteren düşük maliyetli bu uygulamanın Türkiye'deki okul sokaklarında uygulanması ile hayalini kurduğumuz güvenli ve sağlıklı şehirlere bir adım daha yaklaşabiliriz. ✨

⁵ Air Quality Consultants (2021). Air Quality Monitoring Study: London School Streets. London, pp. 1-94 https://www.london.gov.uk/sites/default/files/school_streets_monitoring_study_march21.pdf

⁶ Harris Interactive pour UNICEF(2020) Sondage auprès des parents d'élèves sur les trajets domicile – école et le principe des rues scolaires. http://harris-interactive.fr/wp-content/uploads/sites/6/2020/09/Rapport-HI-pour-UNICEF_Sondageaupres-des-parents-d-eleve-sur-la-pollution-autour-des-ecoles.pdf

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE EV ZİYARETİ TEMELLİ AİLE REHBERLİĞİ PROGRAMI

Bilimsel araştırmalar her çocuğun hayata iyi bir başlangıç yapmasının erken dönemdeki gelişim için kritik önemine dair çarpıcı bulgular sunuyor. Tüm bu araştırmalar ışığında, erken çocukluk programlarını yaygınlaştırmanın ve ulusal düzeyde sosyal politika ve stratejiler geliştirilmesinin önemi yadsınamaz.

✦ FEYZA ÇORAPÇI¹

🕒 11 DAKİKA

Hayatın ilk 3 yılı beyin gelişimine bağlı olarak çocukların en çabuk büyüdükleri, hareket, dil ve sosyo-duygusal becerileri en hızlı öğrendikleri dönemlerin başında geliyor. Bu dönemde genetik özellikler kadar çevresel deneyimlerin de erken çocukluk gelişimine katkısı yadsınamaz. Son yıllarda yapılan araştırmalar ışığında ilk yılları özel kılan bu hızlı değişim, beynin çevresel uyaranlara daha açık olması ve deneyimler karşısında diğer dönemlere kıyasla daha çabuk gelişmesi ile açıklanıyor. Potansiyelini en

üst düzeyde ortaya koyabilmesi için her çocuğun zengin bir dil çevresine, duyarlı etkileşimlere, oyun, hareket ve keşif fırsatlarına ihtiyaç duyduğuna dair pek çok bilimsel veri mevcuttur. Maddi durumu olmayan ve anne-babaların doğal kaynaklarına dayalı bu çevresel deneyimler, beynimizdeki 100 milyar nöronun (sinir hücresinin) birbiriyile bağlantılar kurma hızının en yüksek olduğu hayatın ilk 3 yılında, bu bağlantıların oluşması için önemli bir rol oynar. Oluşan bağlantılar da çocuklarda bellek, duygu, davranış, hareket ve dil becerilerinin gelişmesini

destekler. Dolayısıyla, çocuk gelişiminin temellerinin sağlam olması için en erken yaşlardaki bu deneyimler büyük önem taşır.

Ancak yoksulluğun yarattığı olumsuz ve stres yüklü koşullarda büyümek, orta ve düşük gelirli ülkelerde yaşayan 5 yaşından küçük yaklaşık 250 milyon çocuğun gelişim potansiyelini ortaya koymasına engel olmaktadır. Yoksul çocukların hayatında barınma ve beslenme yetersizliğinin yanı sıra, ev ortamındaki uyaranların (örn. oyun materyalleri, kitaplar) eksikliği ve yaşanılan yerin güvensizliği

¹ Prof. Dr., Boğaziçi Üniversitesi, Psikoloji

Marjan Blan

gibi risk etmenleri mevcuttur. Ayrıca, yapılan araştırmalar yoksullukla gelen olumsuz yaşantılar sonucunda ebeveynlerin psikolojik kaynaklarının tükendiğine ve bu durumun onların ruh sağlığını etkilediğine, özellikle de çocuk yetiştirme tutumları üzerinde olumsuz rol oynadığına işaret etmektedir. Tüm bu risk etmenlerinin etki-leşimi sonucunda, düşük eğitim ve gelire sahip ailelerin çocukları zihinsel ve sosyoduygusal beceriler açısından okula hazır başlayamamaktadır. Daha da önemli, sosyoekonomik düzeye bağlı bu gelişimsel farklar daha ilk yıllarda ortaya çıkmak-

tadır ve zaman içerisinde artmaktadır. Tüm bu araştırmalar, çocuk gelişimini ilk 3 yılda desteklemenin ne kadar gerekli olduğuna işaret etmektedir.

Erken dönemde gelişim desteklendiğinde çocukların ileride psikolojik uyumu daha yüksek, daha sağlıklı, daha eğitimi ve üretken bireyler olma şansları önemli derecede artmaktadır. Bu sayede, devletlerin ileride yapacakları olası sağlık, özel eğitim, psikolojik ve sosyal hizmet harcamaları azalmaktadır. Ayrıca, erken çocukluk programlarının ailede şiddeti ve toplumda suç oranını da önemli

“

Erken dönemde gelişim desteklendiğinde çocukların ileride psikolojik uyumu daha yüksek, daha sağlıklı, daha eğitimi ve üretken bireyler olma şansları önemli derecede artmaktadır.

”

derecede düşürme potansiyeline sahip olduğu gösterilmiştir. Nobel ödüllü bilim insanı James Heckman ve meslektaşlarının yaptığı araştırmalara göre ilk 6 yıla yapılan her 1 dolarlık yatırım ekonomiye 7 ila 10 dolar arasında bir kazanç olarak geri dönmektedir. Dolayısıyla, erken çocukluk döneminde gelişimi desteklemek, yalnızca çocukların bireysel gelişimleri için değil, aynı zamanda ülkelerin ekonomisi ve kalkınması için de büyük önem taşımaktadır.

Daiga Ellaby

Türkiye’de toplam nüfusun yaklaşık %8’ini 4 yaşın altındaki çocuklar oluşturuyor. Bu oran ile Türkiye, Avrupa ülkeleri arasında en yüksek küçük çocuk nüfusuna sahip ülke konumundadır. Gelişimde kritik bir dönem olan bu yaş grubundaki dört çocuktan birinin yoksulluk içinde olduğu da dikkate alındığında, erken çocukluğun desteklenmesi ülkemizdeki öncelikli hedefler arasındadır.

Ev ziyareti temelli Aile Rehberliği Programı bu alanda örnek bir program olarak 2018 yılından beri İstanbul’da, 2021 yılından beri İzmir’de uygulanmaktadır. Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından geliştirilen bu program doğum öncesinden başlayarak ilk 18 ay boyunca iki haftada bir sıklıkla gerçekleştirilen ev ziyaretleri ile annelerin ebeveynlik kapasitesini güçlendirmeyi ve 0-3 yaş çocuk gelişimini desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu ev ziyaretlerinde anne-babaların çocuklarına daha duyarlı davranmaları, çocukları ile daha çok konuşup oyun oynamaları ve uyaranlar bakımından daha zengin bir ev ortamı yaratmaları için bilgi ve beceri kazanmaları hedeflenmektedir. Bu programın pilot uygulaması Beyoğlu, Maltepe, Sarıyer ve Sultanbeyli ilçe

Ricardo Moura

Ryan Fields

belediyeleri tarafından hayata geçirilmiştir. Pilot uygulama sonrasında, İstanbul Büyükşehir Belediyesine bağlı İstanbul Aile Danışma Eğitim Merkezleri (İSA-DEM), İzmir Büyükşehir Belediyesi, Karşıyaka Belediyesi ile iş birlikleri geliştirilerek Aile Rehberliği Programı'nı yaygınlaştırma süreci başlamıştır. Programın ulaştığı aile sayısı ise her iki şehirde 4000'e yaklaşmıştır.

Aile Rehberliği Programı'nın saha uygulamasını Boğaziçi Üniversitesi Bebek95 Erken Çocukluk Birimi'nde verilen bir haftalık eğitimi tamamlayan belediye çalışanları gerçekleştirmektedir. Bu eğitimi tamamlayan ev ziyaretçileri, ortalama 30 dakika süren ev ziyaretlerinde bebeğin gelişimsel dönemine uygun oyun ve etkinlikleri anneye tanıtır, annenin bebeğiyle birlikte bu oyunları daha sık oynamasına destek olur. Ziyaretlerde düşük maliyetli oyuncaklar, örneğin boş plastik su şişesinin içine pirinç koyarak yapılan çingiraklar kullanılmaktadır. Bu oyuncaklar ev ziyaretçisi tarafından aileye getirilir ve bir sonraki ziyarete dek çocuğun anne-babası ile oynaması için aileye verilir. Ayrıca, sağlıklı yaşam alışkanlıkları edinmeleri ve sosyal ilişkilerini güçlendirmeleri için anneler ev ziyaretçileri tarafından teşvik

“

**Programdaki
bebeklerin ilk
yılın sonunda
hem dil gelişimi
alanında hem
de dil, hareket,
sosyo-duygusal
becerileri
de kapsayan
genel gelişimde
daha ileri
düzeyde olduğu
belirlenmiştir.**

”

edilir. Son olarak, her ziyarette verilen broşürler ile annelere sağlıklı beslenme hakkında temel bilgiler aktarılır. Programın etki araştırması, ev ziyaretleri ile desteklenen annelerin bu programa katılmayan annelere kıyasla çocukları ile daha sık oyun oynadıklarına, şarkı söylediklerine ve kitap okuduklarına işaret etmektedir. Programdaki bebeklerin ilk yılın sonunda hem dil gelişimi alanında hem de dil, hareket, sosyo-duygusal becerileri de kapsayan genel ge-

lişimde daha ileri düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Annelerle gerçekleştirilen görüşmelerde, ev ziyaretçisi ile aile bireyleri arasında her ziyarette birlikte daha yakın bir ilişkinin kurulduğu ve ev ziyaretçilerinin anneler için çok önemli bir destek kaynağı olduğu görülmüştür. Bazı annelerin ev ziyaretçisini “kardeş”, bazı annelerin ise “arkadaş” olarak tanımlaması zaman içerisinde gelişen bu yakın ilişkiye işaret etmektedir. Bu konularda annelerin bazı paylaşımları şu şekilde olmuştur:

“Doktor gibi değil. Konuşuyoruz. Sıkıntımı anlatıyorum. Destek oluyor bana.”
“İyi ki geliyor. Abla-kardeş gibiyiz. Yanında hata yapmaktan çekinmiyorum. Rahatım. Bana destek oldu bu ziyaretler.”

“İlk çocuğum ve hamileliğimde çok zorlandım. San ki dünyadaki tek hamile benmişim gibi hissediyordum başlarda. Ev ziyaretleri bana öncelikle psikolojik olarak çok iyi geldi, moral oldu, rahatladım.”

“Bana değer verdiğini hissediyorum. Dinlenmek çok iyi geliyor.”

“Nasılınız denmesi bile çok iyi geliyor.”

Anneler, evlerinde ziyaret edilmekten oldukça memnun olduklarını, evlerinde ziyaret edilmenin hiçbir olumsuz yanı olmadığını belirtmişlerdir. Özellikle de hamileliğin son aylarında ve doğumdan sonraki ilk yılda dışarı çıkmanın zor olması nedeniyle bir merkeze gitmek yerine, ev ziyaretçilerinin evlerine gelmesinin çok daha rahat olduğu konusunda anneler arasında görüş birliği olmuştur. Ayrıca, anneler programın doğum öncesinde başlamasını yararlı olarak değerlendirilmiş ve bu ziyaretlerde verilen bilgilerin kendilerini doğuma daha hazır hissetmelerinde önemli bir rol oynadığını dile getirmişlerdir.

Bunun yanı sıra, program sayesinde çocuk yetiştirmede doğru bildiklerinin yanlış olduğuna dair bilgiler edindiklerini dile getiren annelerin paylaşımlarından bazıları aşağıda yer almaktadır:

«Çok ışık almasın, çok ses duymasın, sana alışmasın çocuk, kokunuza sıcağınıza alışmasın çocuk, biz bunları doğru biliyorduk. Bunlar yanlışmış.»

«Karnını doyurur hemen yatırırdım. Hiç aklıma gelmezdi gazını çıkarmak. Şimdi hepsini sıralı yapıyorum »

Yuri Shiota

«İlkinde hiç dışarı çıkmadık hep hasta oldu. Şimdi çıkartıyorum ve hiç hastalanmadı.»

Diğer çocuklarına kıyasla bu program sayesinde daha farklı yaptıkları davranışları da anneler aşağıdaki gibi dile getirmişlerdir.

“Anne-bebek arasında sağlıklı iletişim kurmak için, bebeğin dil gelişimi için onunla konuşun, ona kitap okuyun, yeni kelimeleri tekrarlayın, banyo yaparken, elbisesini giydirirken onunla sürekli konuşun’ de-

diler. Tahminimden çok şey öğrendik, hiç aklıma gelmeyecek şeyler öğrendik.”

“Dokunmuyordum, dokundurtmuyordum, aynaya baktırmıyordum önceden. Meğerse ne kadar önemlmiş. Tepkileri inanılmaz.”

“Diğer oğluma, ‘aferrin bunu çok güzel yaptın’ demedim pek. Bu çocuğuma daha çok söylüyorum.”

Programa katılan pek çok anne çevreden destek almanın normal hatta gerekli olduğunu öğrenmenin programın en faydalı yönlerinden biri olarak tanım-

lamıştır. Kendilerine vakit ayırmak hatta başkalarından yardım almak konusunda farkındalıklarının arttığını dile getiren annelerin paylaşımlarından örnekler aşağıda yer almaktadır.

“Sadece çocuğun ihtiyacını karşılayan bir varlık değilmişim. Doyuran, gazını çıkara, uyutan. Ondan ibaret değilmişim. Değersizlik hissi vardı. Geçici olduğunu öğrendim.”

“Hep destek beklerdim. Ama bizim de çağırabileceğimizi öğrendim.”

“İlk çocuğum doğduğunda çevremden hiç yardım istememişim. Anne olarak sanki her şey benim sorumluluğum gibi geliyordu o zaman, tabii çok zorlanıyordum. Şimdi ikinci çocuğumda yardım istemeyi öğrendim, kendime vakit ayırmayı öğrendim.”

Anneler her ev ziyaretinin sonunda düzenli olarak verilen broşürlerde yer alan sağlıklı beslenme mesajlarından çok faydalandıklarını bildirmişleridir.

“Süt hiç sevmem ama en azından yoğurt yemeye başladım. Su içmek hiç aklı-

“

Sosyal eşitlik ve adalet kavramları, her çocuğun hayata iyi bir başlangıç hakkı olduğunu ve her çocuğun nitelikli bir eğitim hakkı olduğunu vurgular.

”

ma gelmez. Daha özen göstermeye başladım.”

“Bal, tatlı vermemem gerektiğini öğrendim.”

“Diğer çocuklarıma su katarak süt veriyordum. Verilmemesi gerektiğini öğrendim.”

Yukarıda paylaşımlarına yer verilen anne ve ev ziyaretçisi görüşme verilerinin yanı sıra, gözlem ve anket verileri de Aile Rehberliği Programı'nın erken dönemde ebeveynlerin çocuk yetiştirme davranışlarını güçlendirdiğine, bebeklerin zihinsel ve sosyo-duygusal becerile-

rini desteklediğine, dolayısıyla ileride oluşabilecek gelişimsel güçlükleri önleme potansiyeline sahip olduğuna işaret etmektedir. Bu programın topluma sosyal hizmetler sunmada çok etkin bir yere sahip belediyeler tarafından uygulanması maliyet açısından da etkili olmuştur. Ayrıca, yerel yönetimler risk altındaki ailelerin sağlık hizmetleri, ekonomik ve sosyal destek sağlayan kurumlara yönlendirilme konusunda önemli bir rol oynamıştır.

Sosyal eşitlik ve adalet kavramları, her çocuğun hayata iyi bir başlangıç hakkı olduğunu ve her çocuğun nitelikli bir eğitim hakkı olduğunu vurgular. Bunun yanı sıra, yazının başında belirtildiği gibi bilimsel araştırmalar da her çocuğun hayata iyi bir başlangıç yapmasının erken dönemdeki gelişim için kritik önemine dair çarpıcı bulgular sunuyor. Tüm bu bilimsel bulgular ışığında, erken çocukluk programlarını yaygınlaştırmanın ve ulusal düzeyde sosyal politika ve stratejiler geliştirilmesinin önemi yadsınamaz. Bu bağlamda, Aile Rehberliği Programı uygulaması, erken çocukluk programlarını yaygınlaştırmak için yerel yönetimler ile üniversiteler arasındaki etkin bir iş birliğine örnek olmuştur. ❁

Samu Lopez

DİKKAT! KENTTE ÇOCUK VAR... KENT YÖNETİMİNE ÇOCUK KATILIMI KONUSUNDA BİR MODEL OLARAK “İSTANBUL ÇOCUKLARA SORUYOR” PROJESİ

“Bu projeye bu şehirde sadece yetişkinler değil, biz de şehrin bir parçası olduk...” (11 yaş)

“Evet oy hakkımız yok ama biz de bu şehirde yaşıyoruz ve çocukların da söz hakkı var.

Bu proje İstanbul’daki çocukların sesi oldu...” (13 yaş)

“Bizim hayal gücümüzle büyüklerin zihinleri, akılları birleşirse bence bu şehir acayip güzel bir yer olabilir...” (9 yaş)*

✦ SİBEL ÇETİNGÖZ¹ ERDOĞAN KAHYAOĞLU²

🕒 12 DAKİKA

Tamamlanmamış, hiç tamamlanmayacak bir öykünün içinde yaşıyoruz. Kâh içindekilerle birlikte kâh içindekilerden koparak acımasız bir büyüme girdabına kapılan kentlerin içinde soluk alıyoruz. Kentler içindeki yaşamı, doğayı, çevreyi umursamayan obez bir iştahla metropollere dönüşüyor ve “Yaşadığımız kentler ne için, kimin için var?” sorusu bütün heybetiyle önümüzde durmaya devam ediyor. “Herkes

için” yanıtı doğal görünmesine karşın, özellikle metropollerde sesi daha az çıkan, daha kırılğan grupların kendine yer bulması ne yazık ki mümkün olamıyor. “Sesi daha az çıkan”, grupların başında ise, kent nüfuslarının çok önemli bir kısmını oluşturan çocuklar yer alıyor. Oysa kentin bir öznesi olarak onların sadece bir “gelecek nesil” değil “var olan” bir nesil, “bugünün” vatandaşları olarak kentteki varlık ve yaşamlarına, yaşam koşullarına, ihtiyaç ve taleplerine,

bir bütün olarak kente ilişkin kendi vizyonları ve söyleyecek sözleri var.

Çocukların yaşadıkları kentte sadece “kendilerine özel” bazı ihtiyaçları olan bir grup olarak değerlendirilmesinden, bir bütün olarak yaşadıkları kentin gelişimine ve iyileştirilmesine yönelik iç görüşleri, düşünceleri, kavrayışları ve enerjileri olan bir grup olarak ele alınmaları gereğine geçiş farklı ve yeni bir yaklaşım, bir “yeniden çerçeve-

¹ İformel Eğitim ve Danışmanlık – çocukistanbul Kurucu ve Eş-Direktör, Eğitim Koordinatörü, Pedagog

² İformel Eğitim ve Danışmanlık – çocukistanbul Kurucu ve Eş-Direktör

leme” gerektirir. Ancak çocukların “kolay” bir paydaş oldukları söylenemez. Öncelikle çocuk olmak, aynı zamanda kolay ikna olmamak, ihtiyaç ve istekleri konusunda ısrarcı olmak, kendi önceliklerini dayatmak, açık, şeffaf ve sansürsüz olmak demek. Ayrıca, çocuk katılımı söz konusu olduğunda çoğunlukla yetişkinlerin öncelik, tercih ve motivasyonlarının aşılması, bunun yerine geniş, kapsayıcı, özgür, nitelikli ve gerçek bir katılım sağlayan sistem ve yöntemler oluşturulması, hayata geçirilmesi de kolay değildir.

BİR “HAK” OLARAK KENT YÖNETİMİNDE ÇOCUK KATILIMI ve GERÇEK KATILIMCILIK
Birleşmiş Milletler Çocuk Hak-

ları Sözleşmesi kapsamında, çocukların beslenme, barınma, eğitim, korunma gibi haklarının yanı sıra kendilerini ilgilendiren konularda görüş ve düşüncelerini ifade etmeleri de bir hak olarak yer alır ve “çocuğun gelişen kapasitesine uygun olarak” düşünce özgürlüğü ve yine “çocuğun yaşı ve olgunluğuyla tutarlı” ifade özgürlüğünün tanınması gerektiğine vurgu yapılır (Madde 12).

“Katılım” genel kabul gören tanımı ile doğrudan veya dolaylı olarak etkilenenlerin gönüllülük temelinde karar alma süreçlerine katılması, etkin bir şekilde “dahil olması” olarak tanımlanabilir. Bunun için, katılımı mümkün kılacak ifade özgürlüğünün bulunması, ön koşuldur. Katılım

ancak, dinamik bir yapılandırma süreci olarak ele alındığında, planlama, tasarlama, yürütme ve izlemeye dair yöntem ve süreçleri de kapsayan bir bütünlük söz konusu olduğunda gerçek ve nitelikli bir katılımdan söz edilebilir.

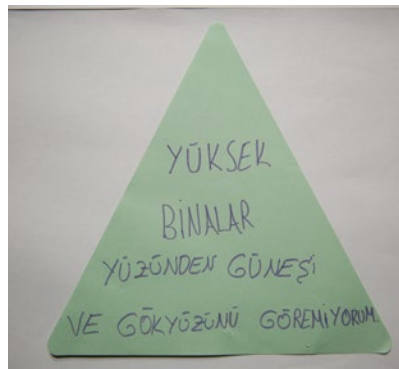
ABD’li psikolog Roger A. Hart tarafından bir metafor olarak modellenen “Katılım Merdiveni Basamakları”, çocuk katılımına ilişkin farklı katılım düzeylerini ve farklı katılım biçimlerini etkin bir şekilde tanımlamaktadır. (Stepping Back from “The Ladder”: Reflections an a model of participatory work with children, 2008)

Merdivenin en alt basamaklarını oluşturan, “manipülasyon,

“
**Kentin bir
 öznesi olarak
 onların sadece
 bir “gelecek
 nesil” değil
 “var olan” bir
 nesil, “bugünün”
 vatandaşları
 olarak kentteki
 varlık ve
 yaşamlarına,
 yaşam
 koşullarına,
 ihtiyaç ve
 taleplerine, bir
 bütün olarak
 kente ilişkin
 kendi vizyonları
 ve söyleyecek
 sözleri var.**

”

dekorasyon ve maskotluk”, çocukların kendi düşüncelerini doğrudan kendilerinin ilemedikleri, bunun için kendilerine fırsat, zaman ve platform sağlanmayan, sadece söz sahibi oldukları izlenimi veren girişimlerdir. Bu ilk üç basamak, katılımın “mış gibi” olduğu basamaklardır. Ancak bu basamaklardan sonra gerçek ve nitelikli bir katılımdan söz edilmeye başlanabilir.

Çocukların kent yönetimine “gerçek ve nitelikli” katılımı bir “hak” olmasının yanı sıra, başlıca şu nedenlerle önemli ve değerlidir;

● Çocuk katılımı yetişkinlerden çocuklara bir güç aktarımını içerir ki bu da çocukları edilgen alıcılardan, bilgi sahibi olan ve yaşamlarını etkileyen kararları etkileyebilen aktif bireylere dönüştürür,

● Çocuklar oy kullanmak gibi demokratik bir katılım aracından yoksundurlar ve katılım, aktif olarak demokrasiyi deneyimlemelerine olanak sağlar,

● Çocuklarda hem kendilerinin hem başkalarının sorumlulukları konusunda farkındalık yaratır ve politik bilinçlerinin gelişmesine katkı sağlar,

● Katılım yoluyla fikirlerinin alınması ve fikirlerine değer verilmesi, çocukların bir değişim başlatabileceklerine ilişkin özgüven, umut ve motivasyonlarını arttırır,

● Çocukların toplumun aktif ve eşit bir parçası olması ile gelişen sahiplenme ve ai-

diyetye duygusu ile kent, çocukluktan itibaren “onların kenti” olur,

● Günümüzde kentlerin gelişiminde en önemli sorunlardan biri, nerdeyse sadece yetişkin ve üreten kesimlerin ihtiyaçlarının dikkate alınması olduğundan, çocuk katılımı bu bakış açısını tersine çevirerek yerel yönetimler için kentin daha demokratik şekilde tasarlanması için gerekli bir koşulu sağlar,

● Kentsel gelişimde yaratıcı fikirlere ihtiyaç vardır ve çocuklar genellikle yaratıcılık ve yenilikçilik konusunda “uzmandırlar”. Gerçekten değişim yaratmak isteyen bir yerel yönetim, çocukların somut katkısından da yararlanır,

● Yerel düzeyde çocuk katılımı daha iyi hizmetlere, daha duyarlı yerel politika ve planların geliştirilmesine, çocukların önceliklerini desteklemek için yerel bütçelerin daha efektif kullanımına etki edebilecek bir potansiyel taşır.

Bu bakış açısı ile, son yıllarda çocukların yerel yönetim kararlarına aktif birer paydaş olarak katılabilmesi yönünde fırsatlar oluşturulmasının daha çok ilgi gördüğü, bunun yöntemleri

“**Çocuk Meclislerinin” genel olarak sembolik denebilecek düzeyde katılım sağlayabildiği, gündem oluşturmakta ve anlamlı bir temsil niteliği taşımasında sıkıntı yaşandığı gözleniyor.**”

konusunda çalışma, girişim ve uygulama örneklerinin arttığı, çocuklar ve kent yönetimleri arasında gerçek, etkin ve sürekliliği olan bir iletişimin nasıl kurulabileceğine dair çeşitli arayışlar olduğu görülüyor. Bunların arasında yer alan “Çocuk Meclislerinin” genel olarak sembolik denebilecek düzeyde katılım sağlayabildiği, gündem oluşturmakta ve anlamlı bir temsil niteliği taşımasında sıkıntı yaşandığı gözleniyor.

Bunun aşılabilmesi için çocukların katılım kapasitelerini geliştirebilecekleri ve yansıtabilecekleri farklı ortamlar ve fırsatlar sağlanması, çocukların ve yerel yönetim aktörlerinin “aktif birer paydaş” olarak yer alabilecekleri yeni ve alternatif modellerin hayata geçirilmesi gerekmektedir.

“İSTANBUL ÇOCUKLARA SORUYOR” VE “İSTANBUL ÇOCUKLARLA KONUŞUYOR” PROJELERİ

İstanbul Çocuklara Soruyor ve tamamlayıcı halkası olarak İstanbul Çocuklarla Konuşuyor projeleri, tam da bu ihtiyaca bir yanıt olarak, bu bakış açısı ve motivasyonla, İstanbul Kent Konseyi’nin “İstanbul’da yaşayan her çocuk, Çocuk Meclisi’nin doğal bir üyesidir” yaklaşımı doğrultusunda İnfornel Eğitim-çocukistanbul tarafından geliştirildi, yapılandırıldı, uygulandı, İstanbul Kent Konseyi iş birliği ile büyük ölçekli bir “katılımcı demokrasi” projesi olarak hayata geçirildi.

İstanbul Çocuklara Soruyor projesi, 6-14 yaş grubu toplam 6.601 çocuğun katılımı ile Aralık 2021- Mart 2022 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Proje uygulamasına, İstanbul Büyükşehir Belediyesi bölüm, birim ve

“
**Sözün
 muhataplarınca
 doğrudan
 duyulması, geri
 bildirim alınması
 ve karar verme
 süreçlerinde
 dikkate alınması
 gerçek bir
 katılım sürecinin
 vazgeçilemez
 halkalarıdır.**
 ”

dükleri yönlerini belirlediler ve iyileştirilmesi, geliştirilmesi için çözüm önerilerini ve “bakım talimatlarını” oluşturdular. Elde edilen verilerin analiz ve değerlendirmesi sonucunda, çocukların kente ve kentteki yaşamlarına ilişkin “kendi gündemleri”, bir dizi “Konu Başlığı ve Alt Başlıkları” olarak kendileri tarafından ortaya koyulmuş oldu.

Çocukların geniş katılım ve büyük bir motivasyonla “sözlerini söylemiş olmaları” kendisi

olarak her ne kadar son derece önemli ve değerli olsa da sözün muhataplarınca “doğrudan duyulması”, bir geri bildirim alınması ve karar verme süreçlerinde “dikkate alınması” gerçek bir katılım sürecinin vaz geçilemez halkalarıdır. Bu anlayışla, hemen ardından tamamlayıcı bir halka olarak gerçekleştirilen İstanbul Çocuklarla Konuşuyor projesi ile, bu kez sözünü söylemiş binlerce çocuk arasından oluşan Çocuk Danışma Kurulu üyeleri ile karar vericiler, yapı-

landırılmış bir çerçevede bir araya getirilerek, bir doğrudan diyalog ortamı oluşturmuş ve böylelikle çocuk katılımı bir üst basamağa çıkartılmış oldu. Toplam 85 Çocuk Danışma Kurulu üyesi ve 97 İBB Temsilcisinin katıldığı 5 ayrı tematik toplantıda çocuklarla yatay diyalogun teşvik edilmesi ve yetişkinlerle aralarında ortak bir dil yaratılmasına yardımcı olacak, etkin ve yapılandırılmış bir çerçevede katılımlarının sağlanmasına rehberlik edecek bir referans

oluşturulmuş, çocukların, işaret ettikleri, önerdikleri fikir, uygulama ve projelerin birlikte gözden geçirilmesi için tanımlanmış süreçler ve metodolojik araçlar geliştirilmiştir.

Bu projeler, çocuklara nitelikli bir içerik, doğru ve etkin bir yöntemle ulaşıldığı ve iletişim kurulduğunda, kendilerini ifade edecekleri doğru ortam ve

fırsatlar oluşturulduğunda, yaşadıkları kent ile ilgili güçlü gözlem ve değerlendirmelerinin, sorunlara yönelik yaratıcı ve etkin çözüm önerilerinin olduğu, bunları net ve şeffaf biçimde iletebildiklerini, istek ve talepleri konusunda ısrarcı olduklarını, özetle “nitelikli” bir paydaş olabildiklerini somut olarak ortaya koymaktadır. “Katılım Merdiveni” metaforu ile ifade edilirse bu projeler içerik, yaklaşım, yapılandırma ve uygulamasıyla çocukların katılım merdiveninin üst basamaklarına doğru “tırmadıkları”, gerçek ve etkin bir katılım pratiği deneyimledikleri kapsamlı bir model ortaya koymuş oldu. “Çocukları kent politikalarında nasıl daha görünür hale getirebiliriz?” sorusuna güçlü bir yanıt verilmiş oldu.

Proje ile ilgili detaylı bilgilere ve proje raporlarına www.cocukistanbul.org ve www.istanbulkentkonseyi.org.tr adreslerinden ulaşılabilir.

Çocuklarla birlikte çalışırken, kentin inşası sürecinde “kentin en küçük hemşerileri” olarak yer almaya ne kadar istekli ve hazır olduklarını net bir şekilde gör-

dük. Onların katılım konusundaki bu motivasyonları üzerinden yerel yönetimlerin de üzerinde düşünmeye değer bazı sorular olduğunu düşünüyoruz;

- Karar alma süreçleri çocukların görüşlerinin dikkate alınmasına olanak veriyor mu?
- Çocukların görüşlerinin bu süreçler içinde belli bir ağırlığı olabilir mi?
- Çocukların karar alma süreçlerine katılmalarına izin vermeye hazır mısınız?
- Güç ve yetkilerinizin bir kısmını çocuklarla gerçekten paylaşmaya hazır mısınız?

Geniş ve nitelikli paydaş ve çocuk katılımı, içerik, yöntem ve uygulama metodu ile birer “ilk” olan bu projelerin Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri düzeyinde çoğalmasına, çocuk katılımının sürekliliğini güvence altına alacak strateji ve mekanizmaların geliştirilmesine, yerel yönetimlerin çalışmalarında özellikle “bir paydaş” olarak çocukların nitelikli ve aktif katılımının sağlanmasına, gerçek ve etkin bir “katılımcı demokrasinin” hayata geçirilmesine güçlü bir referans, bir yol gösteren olmasını diliyoruz. 🌟

Kaynaklar:

Projeye katılan çocukların ifadelerinden alınmıştır

SOKAK YENİDEN! BÜYÜK DEĞİŞİMLER İÇİN KÜÇÜK DÖNÜŞÜMLER

Kentlerde sokaklar araçların hegemonyası altında ve maalesef çocuklara güvenli bir yaşam ve oyun alanı sunamıyor. Sokak dönüştürme, insanların kamusal mekâna dair taleplerini direkt mekânda birlikte deneyimlenen provalar yoluyla alıyor. Ancak sokak dönüştürmenin kendisi bir amaç değil araç ve çocuk dostu sokaklar için yerel yönetimler çocukları ilgilendiren politikaları önceliklendirmeli ve stratejik hedefler koyarak uygulamaları bunlarla paralel kılmalı.

✦ GÖRSEV ARGİN UZ*

🕒 28 DAKİKA

Sokak ile yolu birbirinden ayıran nedir? Yol dediğimizde aklımıza çoğunlukla bir yerden bir yere varmak için kullanılan bir düzlem gelir. Bu genellikle doğrusal ince uzun bir hattır çünkü bugün içinde yaşadığımız şehirler, bir yere “varmak” için hızlı ulaşım araçlarına ihtiyacımız olduğu kabulüyle veya daha doğrusu zaruretiyle şekillenmiştir. Ve elbette hız için doğrusal ve geniş, ferah açılarla kıvrılan yollar gerekir. Buna karşılık sokak dediğimizde aklımızda etrafı binalarla ku-

şatılmış bir hat canlanır. Hatta bahsedilen “güzel” bir sokak ise, zihnimizde canlanan hat ayrıca insanlar, bitkiler, canlılar, kısacası yaşamla kuşanmış bir dokuya bürünür. Sokak yoldan fazlasıdır. Kentteki yapılar arasında kalan ve kent için vazgeçilmez olan boşluklardır. Bu boşluklar bizim karşımıza farklı mekânları, insanları, yaşamları çıkarır. Ağaçlandırılmış bir sokak yazın sıcaklığında serinliği, rüzgârın ve kuşların sesini getirebilir. Sokağın genişleyen köşesindeki bir bank bizi, orada oturmuş soluklanan, sohbet

eden insanlarla; sakin bir sokak bizi orada kendi oyunlarını kuran çocuklarla karşılaştırabilir. Kentteki en büyük kamusal mekân ağını oluşturan sokaklar bizim şehirde yaşayan “diğerleri” ile karşılaşma mekânlarımızdır. Bizi aynı kentin sakinleri, yani hemşehri kılan, dolayısıyla bir anlamda diğerleriyle hemhal hale getiren de işte tam olarak bu karşılaşmalardır. Sokaklar bünyelerinde sadece bizleri değil, aynı zamanda bu türden sonsuz karşılaşma ihtimalini de taşıyan kanallar olarak görülebilir.

* MBB Eğitim ve Projeler Müdürü & Yerel Yönetim Akademisi Direktörü

Bugün kentlerde içinden geçtiğimiz sokakların büyük bir çoğunluğu araçlar için açılmış geniş bir asfalt yol ve onun iki yakasında uzanan “artık alan” a sıkıştırılmış dar kaldırımlardan oluşuyor. Yayaalara ayrılmış bu kaldırımlar hem araç trafiğine tahsis edilmiş asfalta tabidirler hem de bir bakıma kendi içlerinde onu taklit ederler. Çünkü aynı mantığa göre, yani hedef odaklı ve dolayısıyla mümkün olduğunca doğrusal bir yol olarak biçimlendirilmişlerdir. Sokağın değil de yolun bir parçası gibidirler. Bu yüzden yukarıda tasvir ettiğimiz kent yaşamına dair pek çok karşılaşma da kendine bu “artık alan” da yer bulamaz. Bu sokaklarda yürümek, dolanmak, durmak, oynamak güçtür. Amaç tıpkı araçlar gibi bir yere varmaktır, bunun için de biraz hızlı ve dikkatli olmak gerekir. Kaldırıma park etmiş bir araba bazen yola inerek “araçların mekânında” yürü(yeme)mek anlamına gelebilir. Bazense yaya kendi mekânında, kaldırımda, motor ve scooterlarla karşı karşıya kalabilir. Durum bu olunca çoğu zaman sokaklarda yürümek karşılaşmalardan çok çarpışmalara odaklandığımız bir “sağ kalma” mücadelesine dönüşür.

Yukarıda tahayyül ettiğimiz iki sokak da günlük hayatımızın bir parçası ve çoğu zaman bu ikisi

“
**Sokaklar
 bünyelerinde
 sadece bizleri
 değil, aynı
 zamanda sonsuz
 karşılaşma
 ihtimalini
 de taşıyan
 kanallar olarak
 görülebilir.**”

arasındaki farkın hayatımızdaki yeri ve önemi üzerine düşünmeye fırsat bulamıyoruz. Bu biz yetişkin kentliler için bir anlamda öğrenilmiş çaresizlik çünkü sokakların ana kullanıcısının taşıtlar olduğunu kabullendiğimiz bir dönemde yaşıyoruz. Halbuki çocuk olarak sokaklarda gördüğümüz, şüphesiz bundan çok daha fazlasıydı.

ÇOCUK VE SOKAK

Marmara Belediyeler Birliği Yerel Yönetim Akademisi’nde yaptığımız bazı atölye çalışmalarında katılımcılara şu soruyu sorarız: Çocukluğunuzla ilgili, kentle ilgili ilk anılarınız nelerdir? Cevapla-

rın büyük bir çoğunluğu sokak ve orada oynanan oyunlarla ilgilidir. Bu, artık çoğu kentte çocukların çok da hayal edemeyeceği, hatta hayal etmesine dahi bırakılmayacak bir konu. Bugün içinde yaşadığımız kentlerde sokaklar araçların hegemonyası altında ve maalesef bu sokaklar çocuklara güvenli bir yaşam ve oyun alanı sunamıyor. Halbuki çocuklar, bir yandan kentin bugününün önemli bir paydaşı olarak, bilişsel ve fiziksel gelişimleri için sağlıklı bir kent yaşamına ihtiyaç duyuyor bir yandan da büyürken gözlemledikleri ve deneyimledikleriyle kent yaşamını öğreniyorlar. Bu bana, erken çocukluğunu İstanbul’un kalabalık bir mahallesinde geçiren yeğenimin evde, salonu bir sokağa dönüştürüp oyuncak arabasına park yeri bulmaya çalışarak kurduğu oyunları hatırlatıyor. Bu, bir anlamda kentte, çevresinde gördüğü şeyleri oynayarak öğrenen çocuklar için günümüz şehirlerinin sunduğu “maceraların” ne kadar monoton ve kısıtlı olduğunu bir yandan da yetişkinler için oldukça sıkıcı ve stresli deneyimden bile bir oyun çıkarılabileceğini gösteren ironilerle dolu bir örnek.

Çocuklar sokaklarda maruz kaldıkları şeyler çerçevesinde sadece kentte yaşamayı öğrenmiyor, aynı zamanda hayatlarının geri

Sepehr Sajjadieh

kalanını belirleyecek olan temel becerileri de buralarda kazanıyorlar ya da tam tersi buralarda kaybederek büyüyorlar. Bugün, sokaklardaki araç trafiğinin çocukların güvenlikleri ve sağlıkları üzerindeki etkilerini açık bir şekilde gözlemleyebiliyoruz. Öyle ki, sokaklarda meydana gelen çarpışmalar tüm dünyada 5-29 yaş arası insanlarda ölüm sebepleri arasında birinci sırada yer alıyor. Tehlikeler sadece çarpışma riski ile de sınırlı kalmıyor. Örneğin trafiğin yarattığı yoğun hava kirliliğinin en çok bebeklerin ve küçük çocukların sağlığını olumsuz etkilediğini biliyoruz. Dünyada her yıl 5 yaşın altında 127 bin çocuk hava kirliliği kaynaklı sebep-

lerle hayatını kaybediyor. Aynı zamanda çalışmalar, kentlerde maruz kalınan gürültü kirliliğinin çocuklarda stres bozukluğuna ve bilişsel fonksiyonlarda azalmaya neden olduğunu da gösteriyor¹.

Kentte özgürce hareket edebilme, çocuklar için hem fiziksel aktivite anlamına geliyor hem de bilişsel gelişimleri için gerekli ortamı sağlıyor. Bugünlerde çocuklara bunları deneyimleyebilmeleri için ayrılan çevresi çitli “açık” oyun alanları çocuğun gelişimi bakımından yetersizdir, hatta bazı bakımlardan tam tersi etkiler yaratmaya eğilimlidir. Kent’in bu sayısında çocuk dostu mahalleler üzerine yazdığı

makaleyle yer alan Tim Gill, William Bird’ün çocuklukta kentte yalnız zaman geçirilen alanın günümüzde ne kadar daraldığını anlatan çalışmasına referans verir ve “çocukluğun daralan ufukları”nı (the shrinking horizons of childhood) tartışmaya açar². Bu çalışma, aynı kentte büyüyen dört kuşağın şehirde yürüdükleri alanın her kuşakta giderek daraldığını ve birinci neslin neredeyse on kilometrelik bir alana yayılan hareketinin, dördüncü nesilde tek bir sokağa sıkışmış olduğunu gösterir. Gill’e göre bu kısmen, daha büyük sosyal değişimlerin bir yan etkisidir. Küçülen aileler, daha uzun saatler çalışan ebeveynler, arabaya bağımlı yaşam tarzları ve giderek parçalanan topluluklar ve en önemlisi de tüm bunlar sonucunda ortaya çıkan bakım verenlerin ve çocuğun korkuları. Tüm bu etmenleri sadece sokakları dönüştürerek etkisiz kılmak elbette ki mümkün olmayabilir. Bunun için Gent’in (Belçika) Çocuk ve Genç Dostu Şehir³ olmak için geliştirdiği, 8 yaş ve üstündeki her çocuğun kentte tek başına hareket etmesini amaçlayan hedef ve stratejiler gibi uzun dönemli politikalar

1 <https://globaldesigningcities.org/publication/designing-streets-for-kids-tr/>

2 <https://rethinkingchildhood.com/2012/03/15/outdoor-child>

3 <https://stad.gent/en/city-governance-organisation/city-policy/ghent-child-and-youth-friendly-city/most-child-and-youth-friendly-city-flanders>

geliştirmek gerekebilir. Ancak uzun süreli stratejiler için önce küçük ölçekli uygulamalarla değişime sokaklardan başlamanın ve hem sokakları hem de onu bu haliyle kabul eden zihinleri dönüştürmenin faydaları düşündüğümüzden çok daha fazla olabilir.

ÇOCUKLAR İÇİN SOKAKLAR

Biraz önce de vurguladığımız gibi sokak, çocuğun kent yaşamına dahil olduğu, oynadığı, öğrendiği, hem birey hem de komünitenin bir parçası olmayı deneyimlediği en önemli kamusal mekânlardan biri. Burada gözlemlenen, deneyimlenen ve maruz kalınan şeyler, çocuğun sağlığı, fiziksel ve bilişsel gelişimi ve sosyal refahı üzerinde önemli ve uzun dönemli etkilere sahip. Global Kent Tasarımı İnisyatifi (Global Designing Cities Initiative, GDCI) tarafından hazırlanan iki kitap tam da bu noktada yerel yönetimlere rehber niteliğinde. Bunlar Marmara Belediyeler Birliği tarafından Türkçeye kazandırılan Küresel Sokak Tasarımı Rehberi⁴ ve Superpool tarafından Türkçeye çevrilen Çocuklar için Sokak-

“

Çocuklar sokaklarda sadece kentte yaşamayı öğrenmiyor, aynı zamanda hayatlarının geri kalanını belirleyecek olan temel becerileri de buralarda kazanıyorlar ya da kaybederek büyüyorlar.

”

lar Tasarlamak⁵ kitapları. Bu iki kitabın önerileri bir anlamda iç içe geçerek birleşir, zira bir sokak çocuklar için tasarlanmışsa bu aynı zamanda herkes için tasarlanmış demektir. Çocuklar için tasarlanmış bir sokak, yürümeye, güvenli hareketlilik

seçeneklerine erişime, sosyal etkileşime, oyuna ve öğrenmeye, çocuğun görünürlüğüne ve güvenliğine izin verir ve alan tanır. Çocuklar için yeniden tasarlanacak sokaklarda stres kaynakları azaltılır, çocuk ve onun bakım vereni arasındaki iletişim ve etkileşime fırsat verecek mekânlar tasarlanır ve çocuğun temel yaşam becerilerini geliştirecek aktivite imkanları sağlanır⁶.

Yukarıda saydığımız özellikleri taşıyacak sokakları oluşturmak için GDCI beş önemli tasarım stratejisi öneriyor. Bunlar, sokakları temel ihtiyaçları karşılayacak şekilde iyileştirmek, araç hızlarını yaya ve bisikletlilerin güvenliğini sağlayacak şekilde düşürmek, özel araçlara verilmiş alanları aktif hareketlilik modları için geri kazanmak, geri kazanılan bu alanlara çocuklar için oyun ve öğrenme elemanları eklemek ve son olarak da sokağa bitişik alanları ve cepheleri sokak tasarımına dahil etmektir⁷. Sokakları en başından bu ihtiyaçlara cevap verecek şekilde tasarlamanın yanı sıra mevcut sokakları dö-

⁴ <https://mbbkulturyayinlari.com/raporlar/kuresel-sokak-tasarimi-rehberi/>

⁵ <https://globaldesigningcities.org/publication/designing-streets-for-kids-tr/>

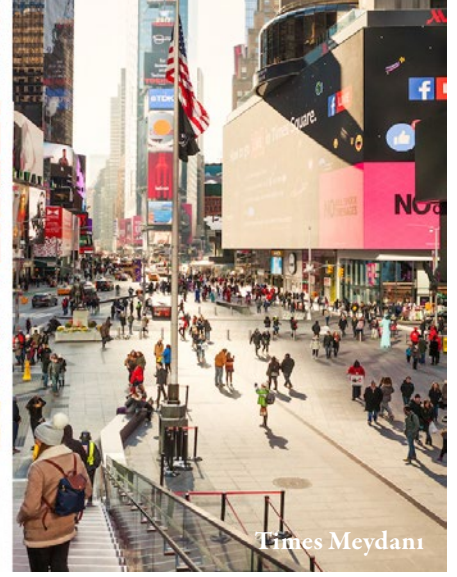
⁶ *ibid.*

⁷ *ibid.*

nüştürmek de yerel yönetimler için etkili bir araç olarak karşımıza çıkıyor.

SOKAK DÖNÜŞTÜRME NEDİR?

Sokak dönüştürme, sadece araçların kullanımına göre tasarlanmış—ya da araçlar tarafından ele geçirilmiş—çocuk ve bakım verenine alan tanımayan bir sokağın katılımcı bir programla dönüştürülerek hem bir kamusal mekân olarak yayalara kazandırılması hem de kullanıcıların sokağa dair kabullerinin ve beklentilerinin dönüştürülmesi olarak özetlenebilir. Sokak dönüştürme üç aşamadan oluşur. Bunlar pop-up (günübirlik) uygulama, prova uygulama ve kalıcı uygulama olarak sıralanabilir. Pop-up uygulama birkaç saatten birkaç güne kadar süren ve prova uygulama öncesi kullanıcılarda heyecan yaratarak yeni sokak geometrisini denemenin hızlı bir yoludur. Tasarımın uygulama alanındaki ve kullanıcılardaki etkilerine bakılır ve tasarımı, kullanıcı deneyiminden öğrenerek şekillendirmeyi sağlar. Bu uygulamada düşük maliyetli, basit ve kalıcı olması beklenmeyen malzemeler ve kent mobilyaları kullanılır.

Prova uygulama ise, birkaç haftadan birkaç aya kadar uzayabilen, pop-up uygulamaya göre daha uzun süreli bir dönüşüm modelidir. Genellikle sokak işaretleri, boya, tabelalar, sabit sınırlayıcılar, istendiğinde sabitlenebilir şehir mobilyaları ve sınırlandırıcılar kullanılır. Prova uygulama, tasarımı tam anlamıyla deneyimleme fırsatı verir ve büyük yatırım yaparak projeyi finalize etmeden önce üç ya da altı ay gibi bir süre zarfında sahadan aktif veri toplama imkânı sağlar. Prova uygulamanın başarılı olması durumunda son aşamaya geçilir ve daha büyük yatırım ve sabit malzemelerle kalıcı uygulama gerçekleştirilir⁸.

“
**Kentteki
 çarpışmalar
 üzerine yapılan
 pek çok çalışma
 araçların
 hızlarının kent
 sokaklarında
 30 kilometrenin
 altına indirilmesi
 gerektiğini
 ortaya koyuyor.**
 ”

⁸ <https://globaldesigningcities.org/publication/how-to-implement-street-transformations/>

Geçici uygulamalardan sonra kalıcı uygulamaya geçilmesi için dönüşümün fayda sağladığına dair kanıt toplamak önemlidir. Özellikle büyük çaplı dönüşüm projelerinde kanıta dayalı adımlar atmak projenin sahiplenilmesini ve paydaşların dönüşüme ikna olmalarını sağlar. Örneğin New York'un ünlü Times Meydanı böyle bir prova uygulama süreci ile dönüştürülmüş ve yayalaştırılmıştır.

Pop-up ve prova uygulamalarda amaç, geçici ve düşük maliyetli malzemeler ile sokağın fonksiyonunu ve biçimini dönüştürmek olarak özetlenebilir. Tam da bu yüzden bu tür uygulamalarda sokağın görünümünde güçlü bir değişim hedeflenir, ancak asıl amacın sokağın fonksiyonunu değiştirmek olduğu unutulmamalıdır. Pop-up ve prova uygulama bir tür "taktiksel şehircilik" örneğidir. Taktiksel şehirleşme örnekleri kamusal mekânın mevcutta kullanılan potansiyellerini, mevcut altyapıyı kullanarak hızlı ve ekonomik bir şekilde göstermeyi ve büyük yatırımlar yapmadan önce tasarımı deneyerek hem

tasarımı hem de mevcudu iyileştirmeyi sağlar⁹. Yerel paydaşlar ile ortaklık kurarak yapılan sokak dönüştürme uygulamaları hem toplulukların projeyi sahiplenmesini sağlar hem de "yapılamaz" ya da "burada işlemez" denilen değişimleri paydaşlarla birlikte deneyerek birlikte karar verme imkânı sağlar. Sokak dönüştürme, görece kolay ve uygulanabilir olduğu için başarı ile biten bir uygulama başka alanlarda benzer projeler için talep yaratır ve yeni uygulamaları kolaylaştırarak daha fazla dönüşüm için gerekli ilhamı ve cesareti verir.

Bu dönüşümlerde ilk adım sokağı 95 cm'den yeniden düşündürmektir. Küçük çocukların şehirlerdeki sağlıklı gelişimini ve bakım verenlerinin refahını desteklemek için Bernard van Leer Vakfı tarafından oluşturulmuş küresel bir girişim olan Kent95¹⁰, karar alıcılar, planlamacılar, tasarımcılar ve savunuculara çok basit bir soru sorarak tartışmayı açar: Şehri 95 cm'den yani 3 yaşındaki sağlıklı bir çocuğun boyundan deneyimleyebilseniz, neyi değiştirirdiniz? Bu

“
**Şehir
plancılarının
ya da kentsel
tasarımcıların
tahayyüllerini
çocukların
hayal gücüne
açmalarında
sonsuz fayda var.**

soru, mevcut sokakların küçük çocuklar için ne kadar zorlayıcı deneyimler sunduğunu anlamak için oldukça önemli. Bu yüzden dönüşüme giden yolda ilk adımı atmak için paydaşları 95 cm'den o sokağı deneyimlemeye davet etmek oldukça faydalıdır. GD-CI'n geliştirmiş olduğu periskop¹¹ yetişkinlere bu deneyimi basit bir şekilde sunar.

İkinci adım kişileri özel araç kullanımından caydırmaktır. Özel araç kullanımının yarattığı karbon salınımı ve iklim

⁹ *ibid.*

¹⁰ <https://bernardvanleer.org/tr/solutions/kent95/>

¹¹ <https://globaldesigningcities.org/update/how-to-create-and-use-a-streets-for-kids-reverse-periscope/>

değişikliğine etkisi ile yalnızca çocukların değil tüm gezegenin geleceğini tehlikeye attığını biliyoruz. Özel araç kullanımını azaltmaya yönelik politikalar sokaktaki araç trafiğini azaltarak sokakların kendiliğinden

dönüşmesini sağlayabilir. Sokak dönüştürme de özel araçlar için ayrılan mekânları daraltarak ve aktif hareketliliği destekleyerek özel araç kullanım tercihlerini dönüştürebilir. Kent'in bu sayısında Hayrettin Günç'ün

kaleme aldığı "Okul Sokağı" uygulamaları bunun için çok iyi bir örnek oluşturur. Okula giriş ve çıkış saatlerinde araçlara kapatılan veya daraltılarak araç trafiği azaltılan okul sokağı örnekleri dünyada birçok kente yaygınlaşan bir sokak modelidir. Londra'da uygulanan okul sokağı çalışmalarında sadece kapatılan sokaklarda değil çevredeki sokaklarda da trafiğin azaldığı verisine ulaşılmıştır¹². Bu okul sokaklarının bakım verenlerin özel araç ile çocuklarını okula götürme tercihlerini etkilediğini gösterir. Özel araç tercihi ni azaltmanın bir diğer yolu da toplu taşımının güvenilirliğini arttırmak ve toplu taşım altyapısına yatırım yapmaktır.

Sokak dönüştürmelerde bir diğer önemli adım, araç hızlarını sokak tasarımını kullanarak düşürmektir. "Yol Diyeti" gibi yöntemlerle hem araçların sokaktan daha yavaş ve dikkatli geçmeleri sağlanabilir hem de araçlardan kurtarılan alanlar yayalara kazandırılabilir. Kentteki çarpışmalar üzerine yapılan pek çok çalışma araçların hızlarının kent sokaklarında 30 kilometrenin altına indirilmesi gerektiğini ortaya koyuyor. Bu o kadar elzem ki, hızdaki

12 <https://content.tfl.gov.uk/getting-to-know-school-streets-case-studies-2022.pdf>

küçük bir azalma bile çarpışmalarda ölüm ve yaralanma riskini ciddi bir oranda düşürüyor. Örneğin, 2009 yılında Londra'da hız sınırının 50'den 30 km/saat'e düşürüldüğü 100'ün üstünde sokakta yapılan bir çalışmada, 0 ila 15 yaşındaki çocuklar için can kaybı ve ciddi yaralanmayla sonuçlanan çarpışmaların oranında %50 düşüş kaydedilmiştir¹³. Bu konuda daha detaylı bilgi için World Resources Institute ve Global Road Safety Facility tarafından hazırlanan ve Türkçe versiyonu Marmara Belediyeler Birliğinin desteğiyle yayımlanan Düşük Hız Bölgeleri Rehberi'nden¹⁴ faydalanılabilir.

Hız düşürülen bu sokaklarda güvenliği arttırmak için yaya geçitlerini de doğru tasarlamak ve yerleştirmek gerekir. Yine güvenli hale getirilen sokaklara güvenli bisiklet yolları açmak sokak dönüştürmenin diğer uygulama alanları arasında yer alır.

Sokak dönüştürme kapsamında azaltılan ve hızı düşürülen araç trafiğinden sonra en önemli adım geniş ve erişilebilir kaldırımlar ve/veya meydanlar sağ-

lamaktır. Bu kapsamda, kaldırımlar genişletilebilir, kavşaklar yeniden düzenlenebilir ve araçlar için gerekli olandan daha fazla bırakılmış alanlar azami ölçülere getirilerek hem kontrollü kavşaklar tasarlanabilir hem de kurtarılan alanlar yaya için meydanlaştırılabilir. Prova uygulama kapsamında boya yardımıyla büyütülen kaldırım ve oluşturulan meydanlarda önemli olan sokağı diğer sokaklardan farklılaştıracak renk ve deseni seçerek hem geometrik tasarım hem de renk, desen, sınırlandırıcılar ve kent mobilyaları sayesinde sokağa giren aracın yayanın mekânına girmiş olduğu hissini güçlendirmek ve sokaktan kontrollü geçmesini sağlamaktır.

Nihayet kazanılan yaya alanlarında çocuklar için oyun ve öğrenme alanları tasarlamak,

yeşilin psikoloji ve iklim üzerindeki olumlu ve bilimsel olarak kanıtlanmış etkilerini göz önünde bulundurarak ağaç ve peyzaj elemanlarını eklemek sokak dönüştürmenin önemli adımları arasında sayılabilir.

Unutulmamalıdır ki sokak dönüştürmenin kendisi bir amaç değil araçtır ve çocuk dostu sokaklar yaratma yolunda yerel yönetimler için en kritik adımlardan biri kentte çocukları ilgilendiren politikaları önceliklendirmek ve stratejik hedefler koyarak uygulamaları bunlarla paralel kılmaktır. Sokak dönüştürme bu anlamda politika ve yönetmelikler için de yol gösterici olabilir. Örneğin São Paulo (Brezilya) örneğinde gerçekleştirilen sokak dönüştürmeler sonucunda tüm kent için yeni bir yönetmelik hazırlanmıştır.

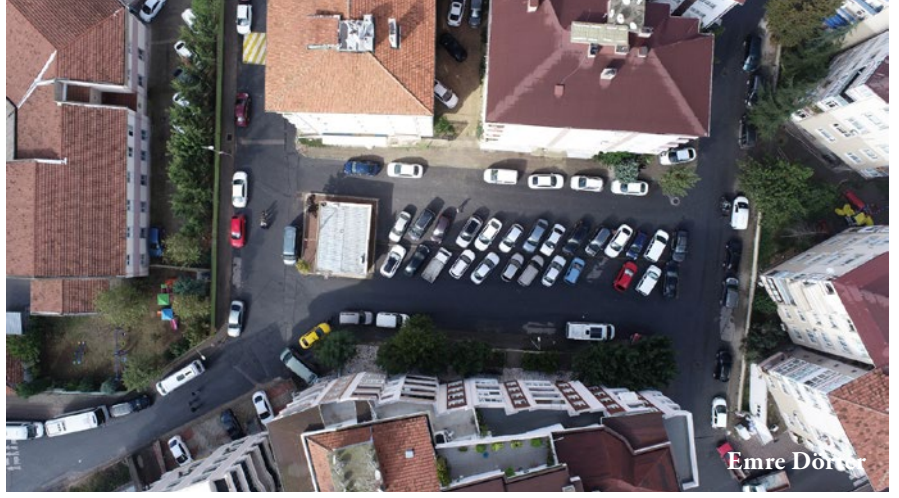

¹³ <https://wriehirler.org/arastirma/yayin/d%C3%BC%C5%9F%C3%BCK-hiz-b%C3%B6lgesi-rehberi>

¹⁴ *ibid.*

SOKAK DÖNÜŞTÜRME PROVA UYGULAMA DESTEK PROGRAMI NEDİR?

MBB olarak GDCI'nın Çocuklar için Sokaklar (Streets for Kids) adı ile bir programa dönüştürdüğü sokak dönüştürme uygulamaları üzerine ilk uygulamalı eğitim programını GDCI, Superpool ve Maltepe Belediyesi iş birliğinde Nisan 2022'de düzenledik. Tek günlük program kapsamında teorik olarak sokak dönüştürme süreçlerinin aktarıldığı eğitimde, Marmara Bölgesinden 30'un üstünde belediyeden katılımcılar Maltepe'de Altın Karınca ödüllü Zümrütevler Meydanı Dönüşüm Provasından¹⁵ sonra belediyenin ikinci denemesi olarak uygulama sürecinde olan Yalı Mahallesi Onurlu Sokak'ta bir araya gelerek "Oyun Sokağı" uygulamasında görev aldı. Hemen arkasından eğitime katılan belediyeler için özel bir çağrıya çıkarak Sokak Dönüştürme Prova Destek Programını başlattık. Başvurular arasından seçilen Gebze ve Malkara Belediyelerinin proje ekiplerine program partnerleriyle birlikte çevrimiçi ve sahada olmak üzere özel

eğitim programları organize ettik. Hazırlık sürecinden sonra Ekim 2022'de Gebze'de¹⁶, Kasım 2022'de Malkara'da¹⁷ sokak dönüştürme uygulamalarını gerçekleştirdik. Malkara'da okul giriş ve çıkış saatlerinde yoğun olarak kullanılan ve yaklaşık 500 öğrenciye hizmet eden iki

okulun bulunduğu Camiatik Mahallesi'ndeki Meteoroloji Sokak bir okul sokağına dönüştürüldü. Gebze'de ise Osman Yılmaz Mahallesi'nde yer alan, etrafında birçok okul yer alması, çocuklar ve bakım verenleri tarafından okulların giriş ve çıkış saatlerinde yoğunlukla kullanılmasına

¹⁵ Gürdoğan, B., Evrenos, G. (2020) Zümrütevler Meydanı Dönüşüm Provası. Superpool.

¹⁶ <https://www.marmara.gov.tr/tr/sokak-donusturme-uygulamasi-ile-gebzede-cocuklar-ve-yayalar-guvenli-bir-kamusal-alan-kazandi>

¹⁷ <https://www.marmara.gov.tr/tr/sokak-donusturme-destek-programi-malkarada-uygulandi>

karşın otopark olarak kullanılan bir alan meydana, ona bağlanan yollar ise okul sokağına dönüştürüldü. Yaklaşık 1000 m2'ye yayılan uygulama Belediye Başkanının da katılımıyla, oldukça renkli bir program ile mahallelinin kullanımına açıldı. UN Habitat'ın dünya çapında gerçekleştirilen Kent Ekimi ve Dünya Şehirler Günü etkinliklerinin arasında yerini alan uygulama aynı zamanda Arkitera Türkiye Mimarlık Yılığ 2022 için seçilen 39 projeden biri oldu.

Prova uygulamalar ile ilgili MBB üyesi belediyelerden gelen yoğun ilgi doğrultusunda, Superpool ve GDCI iş birliğinde kent sokaklarını, çocuklar ve bakım verenleri için yaşanabilir

alanlar ile yaya ve çocuk dostu kamusal mekânlara dönüştürme amacıyla Mart 2023'te ikinci kez çağrıya çıktık. Program kapsamında gelen başvurular arasından seçilen ve destek almaya hak kazanan sekiz belediyenin (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Sakarya Büyükşehir Belediyesi, Arnavutköy Belediyesi, Bahçelievler Belediyesi, İnegöl Belediyesi, Kadıköy Belediyesi ve Serdivan Belediyesi) önerdiği alanlarda pop-up ve prova uygulama gerçekleştirme hedefiyle başlayan program, belediyelerin proje ekiplerinin aktif katılımıyla gerçekleşen ve dinamik temposu, yoğun içeriği ile hem öğrenme hem de uygulama pratiklerini içeren çok katman-

“
Sokak dönüştürme sürecinde pek çok departman birlikte çalıştığı için proje ekibinin farklı departmanlardan oluşturulması önemlidir.
”

lı bir süreç olarak tasarlandı. Atölyelerde bir araya gelen ve belediyenin farklı birimlerinden oluşan proje ekipleri, hem kendi alanları için topladıkları veriler ışığında uygun sokak tasarımlarını hazırladılar ve eleştirel değerlendirmeler çerçevesinde bu tasarımları geliştirdiler hem de başka belediyelerin tasarım problemlerine çözüm üreterek belediyeler arası birlikte çalışma pratiklerini geliştirdiler¹⁸. Bu yazının kaleme alındığı gün-

¹⁸ <https://marmara.gov.tr/tr/sokak-donusturme-sekiz-belediye-ile-basladi>

lerde öğrenme aşaması tamamlanmış ve uygulama aşaması başlayan program kapsamında sekiz belediyenin kendi seçtikleri alanda gerçekleştirecekleri sokak dönüştürme prova uygulamaları için gerekli hazırlıklar devam etmektedir.

SOKAK DÖNÜŞTÜRME SÜRECİ NASIL İŞLER?

Sokak dönüşüm süreci planlama, hazırlık, uygulama ve takip etme olmak üzere dört bölümden oluşur¹⁹.

Planlama: Belki de en önemli bölümü olan planlama sürecinde belediye, veriye dayalı bir şekilde proje alanını seçer ve projenin hedefini belirler. Alan seçimi sokak dönüştürmenin başarısı için kritik bir öneme

sahiptir. Zira uygulama ancak gerçekten ihtiyacın olduğu bir alanın seçilmesiyle etkili olacaktır. Bunun için mevcutta hem ihtiyaç olmalı hem de belirlenen ihtiyacın çözümü sokak dönüştürme olmalıdır. Bu bağlamda, uygulama alanı, kaza verilerine bakılarak ya da yetersiz hizmet aldığı tespit edilen yerler arasından seçilebileceği gibi Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planı gibi çalışmalarda pilot olarak belirlenmiş alanlar arasından da seçilebilir. Alan seçiminden sonra ikinci adım proje ekibini oluşturmaktır. Proje ekibinin belediyenin farklı departmanlarından oluşturulması çok önemlidir. Zira sokak dönüştürme sürecinde pek çok departman birlikte

çalışır. Türkiye örneğinde proje koordinasyonu için strateji geliştirme, plan ve proje, ulaşım veya park ve bahçeler departmanlarının ideal olduğu söylenebilir. Bu ekipte ayrıca veri toplama ve değerlendirme, planlama ve tasarım, halkla ilişkiler ve katılım, iletişim, uygulama, programlama, trafik yönetimi, bakım ve yönetim süreçlerinde yer alacak departmanların olması çok önemlidir. Böyle bakıldığında stratejiden plan ve projeye, park ve bahçelerden ulaşıma, fen işlerinden kültür ve sosyal işlere, basın ve yayından zabıtaya kadar pek çok farklı departmanın uygulamada aktif görevi vardır. Sokak dönüştürme bu özelliğiyle belediye içinde ve hatta büyükşehir-ilçe ölçeğinde belediyeler arasında iş birliği ve birlikte çalışma pratiklerini güçlendirir. Sokak dönüştürme aynı zamanda programın doğası gereği yerel yönetim, tasarım danışmanları ve uluslararası vakıf ve dernekler arasında da güçlü bir koordinasyon gerektirir²⁰.

Alan ve ekip seçildikten sonra proje alanı incelenir ve veri toplama süreci başlar. Bu dönemde sahadan yaya ve araç verisi

¹⁹ <https://globaldesigningcities.org/publication/how-to-implement-street-transformations/>

²⁰ Gürdoğan, B., Evrenos, G. (2020) Zümrütevler Meydanı Dönüşüm Provası. Superpool.

toplanmasının yanı sıra bölgede yaşayanlar ve esnafla anket ve görüşmeler yapılır. Uygulama öncesi veri toplama aşamasında çevrede yaşayanlarla kurulan temas çok önemlidir. Toplanan veriler hem çevrede yaşayan insanların o sokak ile ilgili algılarını hem de sokağın araç ve insan hacmini, bunun gün ve hafta içinde değişen ritmini anlamaya yarar. Böylece toplanan veriler dönüşümün şekliyle ilgili bir ön fikir sunmuş olur. İnsanların en çok nerelerde kendilerini güvensiz hissettiğini, hangi kent elemanlarına burada yer verilmesini istediklerini anlamaya çalışan alan analizinden, proje vizyonu ve önceliklerin belirlenmesi, planlama ve konsept tasarımı, uygulama sırasında ve sonrasında anketler olmak üzere veri toplama prova uygulamanın tüm aşamalarına yayılan en önemli bileşenlerinden biridir.

Hazırlık: Hazırlık sürecinde sokağın veriye dayalı yeni tasarımı tamamlanır ve gerekli olması durumunda uygulama için ilgili izinler alınır. Örneğin Türkiye örneğinde bir yol kapatılacak veya tek yöne çevrilecek ise UKOME kararı çıkartılması gerekir. Bu izin süreçlerinin süresi hesaba katılarak prova uygulamanın takvimi belirlenir. Yine bu hazırlık sürecinde be-

Bogota, öncesi

Bogota, sonrası

diye uygulama için gerekli malzemeleri seçer ve temin eder. Prova uygulamalarda genel olarak düşük maliyetli malzemeler ve kent mobilyaları kullanılır. Belediyenin mevcutta sahip olduğu kent mobilyalarının yenilenerek kullanılması veya kendi üretme imkânı varsa üretmesi tercih edilir. Taktiksel şehircilik örneği olan sokak dönüştürmede yeniden tasarlanan sokak ve mobilyalar da uygulamanın taktiksel ruhunu desteklemelidir.

Uygulama: Tüm hazırlıklar tamamlandıktan sonra pop-up ve/veya prova uygulama için koordinasyon proje ekibindeki koordinatör birim tarafından sağlanır ve gerekli görevlendir-

meler ile belediye içindeki iş bölümü tüm birimlerle paylaşılır. Uygulama alanı kademeli olarak kapatılır, temizlenir ve geometri tasarımı için işaretlemelere başlanır. Desen ve yaya geçitleri boyanır. Bu uygulama süreci tasarımın büyüklüğüne ve komplikasyonuna göre birkaç gün ile bir hafta arasında değişir. Uygulamada alanın aktif kullanımı oldukça önemlidir. Bu yüzden hem uygulama haftası hem de açılış günü güçlü etkinlikler ve aktivitelerle planlanır. Uygulamanın duyuru sürecinde halk ile iletişim çok önemlidir. Güçlü bir açılış programı sokak dönüştürmenin başarısı için elzemdir. Bu açılışlar aynı zamanda liderlerin vatandaşla etkileşimi için de bir fırsat sunar.

Takip etme: Sokak dönüştürme prova uygulamaların dördüncü ve son adımı değişimin etkilerini takip etmektir. Bunun için üç ila altı ay boyunca alandaki yaya ve araç kullanımı verileri toplanır. Yaşayanların uygulamadan memnuniyeti ölçülür ve bu veri alan kullanıcılarıyla paylaşılır. Uygulama alanının bakımı yapılarak etkisinin uzun süre devam etmesi sağlanır. İstenilen memnuniyet sağlanırsa uygulamadan öğrenilenlerle birlikte geliştirilen tasarım ile kalıcı projeye giden yolda ilk adımlar atılır.

SON SÖZ

Toparlamak gerekirse, sokak dönüştürmenin kendisi hayal gücünü çalıştıran bir katılım modelidir. Bu yüzden uygulama boyunca katılımcıların fikrini almak ve tasarımı onlarla şekillendirmek çok önemlidir. Sokak dönüştürme diğer pek çok katılım modelinden farklı olarak insanların kamusal mekâna dair taleplerini kâğıt üzerinde değil direkt mekânda birlikte deneyimlenen provalar yoluyla alır. Hiçbir değişiklik yapmadan, burada ne olsun istersiniz sorusuna “otopark olarak kalsın” cevabını almak olasıdır. Ancak mekân araçlardan arındırıldıktan sonra araç

yerine konulan bir bankta aynı soruyu sorduğunuzda cevap muhtemelen değişecektir. Tam bu noktada sokak dönüştürmede çocuklara ve onların hayal gücüne güvenmek gerekir. Yetişkinlerden daha gelişmiş hayal gücüyle sokağın sadece araçlar için olmadığını anında fark eden çocuklar, bir pop-up veya prova uygulamada, mekânı oynayarak

“

İlk başta burada ne olsun istersiniz sorusuna “otopark olarak kalsın” cevabını almak olasıdır. Ancak araç yerine konulan bir bankta verilen cevap muhtemelen değişecektir.

”

dönüştürecek ve yetişkinlerin göremediği potansiyeli anında görünür kılacaktır.

Dolayısıyla bu yazıyı şöyle noktalayabiliriz: Çocukların bazen sokağı evlerinin salonuna kuran, sokağın sorunlarını evlerine taşıyan ve de bazen, tersine, sokağın tam ortasına ev kuran hayal güçlerinde, günümüz kentlerinin derdini de görebiliriz, bu derdin çaresini de... Şehir plancılarının ya da kentsel tasarımcıların tahayyüllerini çocukların hayal gücüne açmalarında sonsuz fayda var. Zira, Valentina Talu'nun²¹ da vurgulamış olduğu gibi, çocuklar bir tür “taktiksel şehirciler”dir ve tam da bu sebeple, onların çocuk-dostu şehirlere ihtiyaçları olduğu kadar şehirlerin de çocukların dostluğuna ihtiyacı vardır. Kısacası, yeni bir sokak ya da yeni bir şehir ancak şehir plancılarının ya da merkezi ve yerel yönetimlerin stratejileri ile çocuklar da dahil olmak üzere tüm şehirlielerin taktikleri arasındaki mücadele ya da muhabbetten doğabilir. Burada mühim olan bu taktikleri kucaklayacak mekânlar için alan açmaktır.

²¹ Danenberg, R., Doumpa, V., Karssenbergh, H. (Ed.) (2018) *The City at Eye Level: For Kids*. STIPO Publishing.

95 CM'DEN DÜŞÜNMEK: SOKAKLARI ÇOCUKLAR İÇİN TASARLAMAK

Çocuk dostu bir kent organizasyonunun nasıl olacağına adım adım açıklandığı Çocuklar için Sokaklar Tasarlamak rehberi, yönlendirici ve çözüm odaklı anlatımıyla ilgililere hitap ediyor.

📌 MELİKE TOZLU

🕒 8 DAKIKA

2022 itibarıyla Rockefeller Philanthropy Advisors'ın bağımsız bir projesi haline gelen Global Designing Cities Initiative (Küresel Kentleri Tasarlama Girişimi), bir süredir eşitlikçi ve erişilebilir şehircilik anlayışını vurgulayan yayınlarıyla öne çıkmakta. Proje kapsamında ortaya konan başarılı bir örnek olan Küresel Sokak Tasarımı Rehberi'nin izinde hazırlanan Çocuklar için Sokaklar Tasarlamak başlıklı kılavuzda ayrıntılı içerik zengin bir görsellikle destekleniyor ve dünyanın her yerinden ilgililere hitap ediyor. Esasen çocuk dostu bir kent

organizasyonunun nasıl olacağına adım adım açıklandığı bu yayın, dolaylı olarak kamusal alan ve çocuk figürünün toplumsal konumlandırılmasına dair çıkarımlar yapmayı da mümkün kılıyor.

ÖZGÜR SOKAKLAR

Üç ana bölümün çok sayıda alt başlığa ayrıldığı rehberde ilk etapta çocuk eksenli planlamanın gerektirdiği bakış açısı teşhis ediliyor. 'Çocuklar için sokaklar nasıl olmalı?' gibi temel ve işlevsel bir soru aracılığıyla güvenlik, rahatlık, kullanılabilirlik ve eğitsellik bileşenlerinin olmazsa olmaz kabul edildiğini

Barcelona, İspanya

“

Çocukların sosyal öğrenme süreçlerini oyun yoluyla tecrübe ettikleri düşünüldüğünde eğlenceli renkli duvarların, öğretici unsurların, değerli ve öncelikli hissettiren detayların varlığı daha çok önem kazanıyor.”

”

görüyoruz. Bilhassa 'önce güvenlik' ilkesinin rehber boyunca sıklıkla tekrarlanması önemli, zira fiziksel ve bilişsel becerilerindeki sınırlılıklardan ötürü çocukların yüksek tempolu kent hayatında zarar görebilme riskleri çok daha yüksek. Bununla beraber, raporda çocukların sokakla temasını nitelikli biçimde

artırmanın yolunun bakım verenlerin gereksinimlerini doğru tespit etmekten geçtiği vurgulanıyor. Bu bağlamda bakım verenlerin ve çocukların özgürce oyun oynayabildiği, mola verip dinlenebildiği, bebek arabalarının kaldırımlarda zahmetsizce hareket edebildiği, ebeveynlerin birbirleriyle etkileşim içinde

bulduğu bir zemin ihtimaline işaret ediliyor. Dahası, böyle bir tasarımın sokaklardaki yaya alan ve araçlarının güçlendirilmesi ile mümkün olduğu anlaşılıyor. Ancak hızlı küreselleşme ve endüstrileşmenin trafikteki motorlu araç hegemonyasını giderek artırdığı, bu durumda yaya/çocuk serbestliğini ve

Sidney, Avustralya

emniyetini sağlayacak kaldırım, geçit ve mekanların daralmasıyla sonuçlandığı bir gerçek. Bu noktada ortaya çıkan meydan okumaları aşmak için kılavuzda çeşitli önerilere yer veriliyor. Örneğin alan ve zaman yaratan stratejik bir seçenek olarak toplu taşımanın teşvik edilmesi telkin edilirken, bireysel otomobil

“

Kırılgan gruplardan biri gözetilerek geliştirilen uygulamalar toplumdaki diğer gruplara da fayda getirir. kent bileşenlerinin esenliği birbirinden ayrı düşünülmemeli.

”

kullanımını caydırıcı uygulamalara değiniliyor. Özellikle bisiklet gibi çevresel dayanıklılığa hizmet eden alternatifler, hem çocuk ve yetişkinlerin gelişimine katkıda bulunması hem de bireyin mekanla kurduğu bağı pekiştirmesi açısından bir hayli önemseniyor.

Rehber boyunca aktör, kurum ve kişilere yönelik tavsiyelerin şema, görsel, kroki ve hatta formül benzeri kalıplarla desteklenerek açıklanması okuyucuların zihninde belirgin ve somut bir çerçeve oluşmasına yardım ediyor. Ayrıca önerilerin farklı ülke ve şehirlerden örnek incelemeleriyle birlikte sunulması, karşılaştırmalı bir perspektif geliştirmeye olanak tanıyor. Tek bir coğrafyaya odaklanmak yerine farklı kültürel arka planlara ve refah düzeylerine sahip bölgelerden vakalara yer vermek kapsayıcı bir görüntü oluşturuyor. Böylesi yönlendirici bir yaklaşımın çeşitli akıl yürütmelerin önünü açması da söz konusu.

TASARIMIN GÜCÜ VE SÖYLEDİKLERİ

Rehberde sokak tasarım stratejilerinin 'iyileştir, koru, geri kazan, aktive et, genişlet' olmak üzere beş prensip üzerine temellendirilmesi dikkat çekiyor. Aslında bu sıralamayla kamusal

alanların akut ihtiyaçlarının karşılanmasından keyifli ve renkli sokaklar planlanmasına uzanan bir rota çiziliyor denilebilir. Bu bağlamda atılacak ilk adım da koruyucu ve güvenli bir altyapı inşa etmek. Örneğin şehirdeki hız kullanımının kontrol altına alınmasının yapıcı bir yöntemi olarak tasarımdan bahsediliyor. Yapay virajlar, kompakt kavşaklar, hız kesici platformlar gibi dizaynların sürücülerin sürüş hızını düşüreceği, dolayısıyla çocuklar için emniyeti artıracığı öngörülüyor. Bununla beraber tasarım, yalnızca hızı önleyen proaktif bir araç olmakla kalmayıp refah odaklı bir şehirçilik vizyonunun da merkezine yerleşiyor. Detay ölçekli tasarımın insan ölçekli tasarıma karşılık geldiğinin vurgulanması, düzenlemede ayrıntının ve ince liğin gücüne de dikkat çekiyor.

Yalnızca işlevi düşünülerek planlanan sokaklar, tekdüze ve ilgi çekmeyen kümelere dönüşüp şehrin karakterini ve enformel sosyalleşmeyi indirgeyebilirler. Rehberde bu bakışın kırılması için sokakların canlı, toplumsal etkileşimi yüksek, keyifli ve cazip alanlara dönüştürülmesi teşvik ediliyor. Çocukların sosyal öğrenme süreçlerini oyun yoluyla tecrübe ettikleri düşünüldüğünde eğ-

“
Çocuklar yerel zorluklara dair fikir beyan etmekten bir sokak duvarını boyamaya kadar birçok farklı biçimde katkı sunabilecek potansiyele sahip.
 ”

lenceli renkli duvarların, öğretici unsurların, değerli ve öncelikli hissettiren detayların varlığı daha çok önem kazanıyor. Bu noktada çocuk merkezli tasarım için fırsat sunan kent unsurları anlamlı hale geliyor. Boş bina cephelerinden peyzaj öğelerine; elektrik direklerinden sokak mobilyalarına kadar birçok kaynağın bu bağlamda fayda sağlayacağı düşünülüyor. Sokak köşeleri, bina çekme mesafeleri gibi enformel veya küçük alanların ilgi çekici baskı, malzeme ve dokularla hareketlendirilmesi bu şekilde izlenecek stratejilerden biri olabilir. Bilhassa İstan-

İstanbul, Türkiye

bul gibi yoğun organizasyonlu, nüfusun fiziksel kapasiteyi çoğunlukla aştığı metropollerde gözden kaçırılan alanların böyle etkili ve çok yönlü değerlendirilmesinin epey kazançlı olacağını söyleyebiliriz.

ORTAK BİR İYİ OLUŞ HALİ

Rehberde altı çizilen en anlamlı noktalardan biri ise kırılğan gruplardan biri gözetilerek geliştirilen uygulamaların toplumdaki diğer gruplara da fayda ge-

tireceği. Başka bir deyişle, kent bileşenlerinin esenliği birbirinden ayrı düşünülmemeli. Güçlü yeşil altyapı ve elverişli toplu taşıma ağı oluşturmak, yalnızca çocukların refahına değil, yaşlılara, tüm yetişkinlere ve çevre güvenliğine hizmet eder. Yaşadıkları yerde daha fazla ağaç bulunan çocukların daha sağlıklı beyin gelişimine, yetişkinlerin ise sağlam komşuluk ilişkilerine sahip olduğu belirtilen kılavuzda, bu argümanları kuvvetlen-

dirmek için çeşitli bilimsel araştırmalara atıfta bulunuluyor. Dolayısıyla, bütüncül ve çoğulcu bir perspektifle oluşturulan şehir kurgusunun getireceği zincirleme pozitif etkiler birbirini tamamlar nitelikte gözüküyor.

95 CM'DEN SOKAKLAR VE KENT

Üç yaşında sağlıklı bir çocuğun ortalama boy ölçüsü kabul edilen 95 cm, okuyucuların

Kopenhag, Danimarka

tahayyülünü netleştirmek için rehberde başvuru referans noktalarından biri. Dünyanın 95 cm bir bireyin gözünden nasıl görüldüğünü ve anlamlandığını düşünmek aslında tüm sürecin başlangıcında yer alıyor denilebilir. Bununla birlikte, rehberdeki çocuk kavramının kapsamı yalnızca küçük yaş gruplarıyla sınırlı değil. Ergenlerin sokağa, mahalleye ve kente dair öncelik ve talepleri de yayında sık sık yer buluyor. Bireysellik, mah-

remiyet, kimlik geliştirme gibi arayışların öne çıktığı ergenlik döneminde kent tasarısının bu faktörleri gözeterek oluşturulması kapsayıcı bir tablo için mühim. Söz gelimi tek kişilik sokak mobilyaları bu minvalde akla ilk gelecek uygulamalardan biri.

HAREKETE GEÇME VE UYGULAMALAR

Genel olarak eylemliliği ve kolektif çabayı cesaretlendiren bu çalışma, sunduğu katmanlı ve çok yönlü tavsiyelerle yol gösterici niteliğini kanıtıyor. Değişim ve iyileşmenin zaman

“

Yerel bağlamı iyi tahlil etmek, isabetli bir vizyona sadık kalmak, olasılıkları hesaplamak, doğru ölçümlerle adım atmak ve başarıyı yaygınlaştırmak önemli.

”

ve emek istediğini, bu sebeple uluslararası paydaşlardan resmi birimlere, sivil toplum oluşumlarından vatandaşlara herkese görev düştüğünü görüyoruz. Kademeli ve sistemli hareket etmenin önemle belirtildiği rehberde, uygulama planı hazırlamanın altı çiziliyor. Yerel bağlamı iyi tahlil etmek, isabetli bir vizyona sadık kalmak, olasılıkları hesaplamak, doğru ölçümlerle adım atmak ve başarıyı yaygınlaştırmak bu çerçevede sayılabilecek maddelerin yalnızca bir kısmı. Ayrıca, tutarlı ve etkili bir program ortaya koyabilmek için projenin hedef grubu olan çocukları sürece dahil etmek kritik. Çocuklar yerel zorluklara dair fikir beyan etmekten bir sokak duvarını boyamaya kadar birçok farklı biçimde katkı sunabilecek potansiyele sahiptir. Böylesi katılımcı bir yaklaşım çocukların projeye yönelik kavrayışını ve inancını pekiştirerek uzun vadedi ve sağlam temelli bir süreci beraberinde getirecektir. Üstelik kuşaklar arası aktarımın bu gibi pratiklerle sağlanması çok boyutlu toplumsal çıktılara da zemin hazırlayacaktır. Nihayetinde müşterek bir çaba etrafında bir araya gelmenin oluşturduğu aidiyet ve kültür, sokaklar dahil kamusal alanlardaki etkileşimi zenginleştirecektir.

OYUNİŞİ EL KİTABI

Kendini bir “oyunışçisi” olarak tanımlayan Penny Wilson’ın kaleme aldığı “The Playwork Primer” kitabı Özlem Arkun Türkçesiyle “Oyunışi El Kitabı” olarak çevrildi. Superpool tarafından yayına hazırlanan ve yakında okurlarla buluşacak olan kitaptan bir kesiti “Kent ve Çocuk” sayısına özel olarak sunuyoruz.

Giriş: Oyunışçileri Ne Yapar?

"Bizler çocukların ağlayıp gülebilecekleri, keşfedip deneyebilecekleri, yıkıp yaratabilecekleri, başarabilecekleri, heyecanlı ve şen hissedecekleri, bazen sıkılacakları ya da hüsrana uğrayacakları, belki de bir yerlerini incitecekleri, ihtiyaçları olduğunda yardım bulacakları, desteklenecekleri, isterlerse diğerlerinden cesaret alacakları, bağımsız ve kendilerine güvenerek büyüyecekleri, -mümkün olan en geniş manada- kendileri hakkında, diğerleri hakkında, dünya hakkında öğrenecekleri bir oyun ortamı sağlamayı amaçlıyoruz."

Stuart Lester¹

"Oyun sayesinde insanlaşırız."

Arthur Battram²

Insanlar her zaman oyunu tanımlayarak başlamak ister fakat oyunışçisi ve oyun teorisyeni Gordon Sturrock şöyle der; "Oyunu tanımlamaya çalışmak, aşkı tanımlamaya çalışmak gibidir. Bunu yapamazsınız. Bunun için çok büyüktür."³ Bunun yerine, oyunışçileri ve teorisyenler oyunu şu şekilde tanımlar:

"Oyun; özgürce seçilen, kişisel olarak yürütülen, ve içsel olarak motive olunan davranışlar dizisidir." Muhtemelen bunu öylece okudunuz ve gerçekten kavramadınız. Geri dönün ve bir kez daha okuyun ve ne anlama geldiğini ve böyle bir oyunun nasıl görüldüğünü ya da nasıl hissettirdiğini düşünün."

Oyun bir süreçtir, bir ürün değil. Biz, çocukların doğuştan gelen bilgeliğine güvenmeyi ve onların ilerleme göstermesine olanak sağlamayı öğrenmek zorundayız. Sturrock aynı zamanda şöyle der: Oyun hem yapmak hem de olmaktır. Bu "an"a içkindir ve öyle değerlendirilmez.

¹ Stuart Lester, Gloucestershire Üniversitesi'nde oyunışi alanında kıdemli bir öğretim görevlisi ve bağımsız bir oyunışi eğitmeni ve danışmanıdır. "Değişim için Oyun: Oyun, Politika ve Uygulama: Çağdaş Perspektiflerin bir İncelemesi"ni [Play for a change: Play, policy and practice: A review of contemporary perspectives] Wendy Russel ile birlikte kaleme almıştır.

² Arthur Battram, yönetim danışmanı aynı zamanda oyun ve karmaşıklık teorisi arasındaki ilişkiye odaklanan bir oyun teorisyenidir. Navigating Complexity: The Essential Guide to Complexity Theory in Business and Management, London: The Industrial Society (2000) kitabının yazarıdır.

³ Gordon Sturrock'ın oyunla ilgili yazılarından bazıları için bakınız: "The Sacred and the Profane" <http://www.users.globalnet.co.uk/~estutz/profane.html> Sturrock ve diğerlerinin kitapları için <http://www.commonthreads.org.uk> adresini ziyaret edin.

Lucas Hoang

Arthur Battram, oyun sayesinde insanlaştığımızı söyler. Oyun bizim yetişkin dünyalarımızı şekillendirir. Çocukken oynarken bunu düşündüğümüzden değil elbette. Gelgelelim, yetişkinler olarak, gerçekten oynamanın, çocuklarımızın yapabileceği neredeyse en önemli şey olduğunu bilmemiz gerekir.

Vurgulamamız gereken bir konu da şudur; dünyanın her yerindeki çocuklar, özgürce oynamalarına izin verildiğinde, çok benzer oyun örüntüleri geliştirir. Winnicott'a göre oyun aracılığıyla içsel ve dışsal dünyalarını bütünleştirirler.

Birbirinden farklı bir grup çocuk, aynı yerde zaman geçirdiğinde birlikte oynayacaktır. Öyle görünüyor ki oyun, evrensel olarak çocukların anadilidir.

ÇOCUKLAR OYNAMAYA İHTİYAÇ DUYAR

Çocuklar, doğum ve geç ergenlik arasındaki insanlardır. Yaşça büyük olanlara bazen gençler ya da genç insanlar da denir. Büyüdükçe oynama biçimleri değişse de, hepsi oynamaya ihtiyaç duyar. Özellikle daha küçük yaşlarda, çocuklar birçok nedenden dolayı oynamaya ihtiyaç duyar. Birleşik Krallık'taki

Oyunişi Prensipleri'nde de belirtildiği gibi, çocuklar oyunlarının içeriği ve amacı konusunda kontrol sahibi olmalıdır. Eğer onlara ihtiyaç duydukları zaman ve mekan verilirse, oldukça geniş bir yelpazede farklı oyun türlerini deneyimleyebilirler. Bu onların tüm gelişimlerinde, nöral gelişimleri de dahil, olumlu bir etkiye sahiptir.

İnsan yavrusu tam olarak gelişmiş bir beyinle dünyaya gelir. İnsan beyninin yapısı, hayatının ilk birkaç yılında hızlı bir şekilde değişir. Hayvan araştırmacıları, vücuduna oranla en büyük beyne sahip olan

canlıların, en çok oynayan hayvanlar olduğunu ortaya koymuştur. Bunun insanlarda da benzer bir gelişim gösterdiğini anlamak kolaydır. Ne var ki, çocuklar bunu deneyimlemediklerinde ne olacağını tahmin etmek de zor değil. Oyun yokluğu çeken çocuklarla yapılan çalışmalar henüz yeni başlıyor.

İLK MACERA OYUN ALANLARI

1946 yılında, sıradışı rastlantılar Hurtwoodlu Lady Allen'in⁴, Kopenhag-Emdrup'da mimar Carl Sørensen tarafından, 1943 yılında inşa edilen bir hurda oyun alanını ziyaret etmesine vesile oldu. Sørensen, Alman işgali sırasında artan seviyedeki çocuk suçluluğu ile mücadele kapsamında, otoriteler tarafından çocuklara oynayacak bir yer tasarlamakla görevlendirilmişti. Bu nedenle, Sørensen daha önce tasarladığı oyun alanlarına geri dönüp baktı. Ve hepsi boştu. Çocuklar neredeydi? Çocuklar bombalanmış binaların yıkıntılarında oynuyorlardı. Sonuç olarak şunu yarattı: Çocukların hareket ettirebileceği malzemelerin yer aldığı, göze çarpmadan, saatlerce altını üstüne getirebilecekleri ve kendi dünyalarında kaybolabilecekleri bir yer.

Lady Allen bu oyun alanına yaptığı ziyaret için şöyle demişti: “Emdrup'taki oyun alanına yaptığım ilk ziyarette ayaklarım yerden kesildi. Bir anda tamamen yepyeni bir şeye bakmakta olduğumu anladım, yepyeni ve sonsuz olasılıklarla dolu bir şey.”⁵ Böylece bu anlayışı Londra'ya getirdi ve bunlara “macera oyun alanları” dedi.

O sırada Londra çocuklarının İkinci Dünya Savaşından kalan bombalanmış alanlar dışında oynayacak çok az yeri vardı. Buralarda zamanlarını ateş yakarak, ev ölülerinde hazine arayarak, ve genellikle ken-

di hallerinde takılarak geçiriyorlardı. Lady Allen'in kırsalda geçen oyun dolu bir çocukluğu vardı. Kendi deneyimlerinin ideal olduğunu düşündü ve yerel topluluklarla birlikte bir “telafi edici çevre” yarattığı alanlarla tanındı. Bununla şunu demek istiyordu; bu alanlar şehirdeki çocuklar için yaratılabilecek, kendi kırsaldaki çocukluğuna en yakın şeylerdi.

Bir macera oyun alanını, çocukların şehirde ancak büyük zorluklarla oynayabilecekleri her türlü oyunu deneyimleyebilecekleri bir şehir kırsalı olarak düşünün. Yetiş-

⁴ Hurtwoodlu Lady Allen; Birinci Dünya Savaşı öncesi İngiltere'sinde, kırsalda özgür bir çocukluk geçirdi. Bir bahçıvan ve daha sonra bir peyzaj mimarı olmak için eğitim aldı. Çalışmaları onu açık alanlar tasarlamaya itti ve bu da onu çocuk hakları ve çocukların oyun ihtiyacı konularına yönlendirdi. UNICEF'te önemli bir oyuncu oldu. 2001'den bir radyo röportajı dinlemek için, BBC de şu adrese gidin, https://www.bbc.co.uk/radio4/womanshour/2001_51_mon_05.shtml

⁵ Lady Allen of Hurtwood, *Memoirs of an Uneducated Lady*. Marjory Allen & Mary Nicholson. (Thames and Hudson, 1975).

kin tasarımcılar bunun etrafında ki çevreyi incelemeli ve eksikleri telafi etmelidir. Çocukların tırmanacakları ağaçları yoksa, onlarla tırmanabilecekleri bir şey yapmaları için birlikte çalış. (Kendi oyun alanındaki büyük yapılarının ne olduğu sorulduğunda, Bob Hughes⁶ “Onlar ağaçların yerine” demişti.) Bir macera oyun alanı; çocuklar tarafından yürütülen, şekillendirilen, icra edilen ve oynuşçileri tarafından desteklenen, sürekli bir değişim sürecinde olmalı. Bu alan, tüm farklı oyun türlerinin çocuklar tarafından keşfedilmesine olanak sağlar. Burası ruh sağlığının ve hesaplanmış riskin alanıdır.

Bir macera oyun alanını bir Gesamtkunstwerk ya da “bütün bir sanat eseri”, bütün duyularıyla bağlandığın bir mekan ve zaman olarak düşünmek, yardımcı olabilir.

BEKÇİDEN OYUNİŞÇİSİNE

İlk bombalanmış alanlardaki macera oyun alanlarında, bekçiler istihdam edilmişti. Bu kişiler, çocukların oynamak için ihtiyaç duyduğu yapı malzemeleri ve ıvır zıvırların konulduğu alet kulübelerinin anahtarlarına sahipti. Bu rol hızlıca gelişti. Bekçiler çocukları oynarken izledikçe mucize bir şey fark ettiler, oyunu. İlk macera oyun alanı

bekçilerinden biri olan Pat Turner, kendi zamanındaki Lollard oyun alanı hakkında bir kitap yazdı. Lollard oyun alanına o şöyle diyordu; Sıradışı Bir şey⁷.

Bekçiler çocuk oyununun savunucusu oldular. Malzeme topladılar, yerel destek buldular ve çocukların oyun süreçlerini kolaylaştırdılar. Bekçiler birbirleriyle konuştuğu, benzer şeyleri gördüklerini fark ettiler. Böylece “oyun liderleri” ve sonra da “oyunışçileri” oldular, çünkü kendilerinin oyuna liderlik etmemesi gerektiğini anladılar, aslında onlar oyunla işleniyor olmalıydı.

⁶ Bob Hughes, onunla kalan ve bugüne kadar çalışmalarını etkileyen çok oyun dolu bir çocukluk geçirdi. O, yolu oynuşçisine düşen bir bilim mezunuydu. Gördüklerinden büyülenerek, bu alanın gelişime ihtiyacı olduğunu fark etti. O zamandan beri yazmaya, araştırmaya ve bu zanaatı geliştirmeye devam etti. Kitapları arasında *Evolutionary Playwork and Reflective Analytic Practice* (Routledge, 2001), ve *A Playworker's Taxonomy of Play Types [Oyunışçisinin Oyun Türleri Sınıflandırması]*. bulunmaktadır. Hughes'un bu ve diğer çalışmaları hakkında bilgi için bkz. <http://www.playeducation.com/>. “Play Then and Play Now” makalesi <http://www.playengland.org.uk/westmidlands/play-then-and-play-now-bh.pdf> adresinde bulunabilir.

⁷ H. S. Turner, *Something Extraordinary*. (Michael Joseph, 1961).

Bob Hughes gibi oyuncuları ve diğer birçok kişi oyununu araştırmaya ve hakkında yazmaya başladı. Bu yeniydi. Daha önce oyun üzerine yapılan araştırmalar hep eğitime ya da terapi gibi farklı amaçlara yönelikti, bu da tüm teori ve yazıları çerçevesiyordu. Oyun hakkında yazmak kendi başına bir mücadeleydi ve yeni bir düşünme biçimi gerektiriyordu. Oyunla çalışmak saygıdeğer bir meslek haline geldi. Günümüzde, oyuncuları sıklıkla bölgesel ve ulusal oyun kuruluşlarında çalışıyor ve oyun politikalarının geliştirilmesine yardımcı oluyor. Onlar oldukça iyi eğitilmiş ve oyunu üzerine mesleki sertifikalar ya da lisans, yüksek lisans ya da doktora düzeyinde diplomalar alabiliyorlar.

Oyunişi terimi kasıtlı olarak tezat içerir. Bu zanaat paradokslarla doludur. Oyuncuları ideal bir dünyada gerekli olmadıklarının farkındadır. Çocukların oyunu için alan hazırlarlar, fakat bu iş mümkün olduğunca görünmez ve çocuklara engel oluşturmayan bir şekilde gerçekleşmelidir. İdeal oyuncusu çocukları istedikleri gibi oynamaları için kendi kendilerine bırakır, fakat oyun sürecini desteklemek için dikkatli ve ölçülü yollardan araya

Alexander Dummer

girer. Kendi oyunbazlığının farkındadır, fakat bunu diğer çocuklara dayatmaz. Kesinlikle çocukların oyununa adanmış olması gerekir, fakat Fareli Köyün Kavalcısı rolünden kaçınılmalıdır. Oyun çocukların uğraşdır.

YETİŞKİNLEŞTİRME⁸

Oyunişi zanaatının en temel dayanaklarından biri, oyun ortamının sınırları içinde çocukların oyununa harici gündemler karıştırılmamasını sağlamak gerektiğini anlamaktır. Bu şu anlama gelir; oyuncusu

⁸ *çn.: adulteration: Saflığını bozma, karıştırma, hile katma anlamlarına da gelen adulteration kelimesi, oyunişi terminolojisinde bir kelime oyununa dönüşmüştür. Adult-eration; yetişkin algısı/niyeti/amacı karıştırma, oyuna karışma, oyunun niteliğini/saflığını bozma gibi anlamlarda kullanıldığı için "yetişkinleştirme" olarak çevrilmiştir.

çocukların oyun zamanında ve ortamında bir şey öğretmeye, eğitmeye, terbiye etmeye ya da tedavi etmeye çalışmaz. Spor koçluğu yapmaz ya da sanat, drama, dans hatta sirk becerileri öğretmez. “Etkinlik” yapmaz.

İyi bir oyunşçisi bir ilk yardım çantası gibi, hazır erişilebilir kaynaklara sahiptir; böylece çocuklar yüz boyası ya da bir deste kart istediğinde, bu malzemeler ya da onların muadilini çocuklara sağlayabilir. Bir oyunşçisinin yapmayacağı şey, bir etkinlik planlamak ve şöyle demektir: “Bugün öğleden sonra yüz boyama yapacağız ve iskambil oynayacağız. Sonrasında otuz dakikalık bir egzersiz yapacaksınız ve sağlıklı atıştırmalıklar yiyeceksiniz”. Bu oyun çerçevesini kirletir ve bu çocukların deneyimlemesi gereken özgürce seçilen, kişisel olarak yürütülen, ve içsel olarak motive olunan oyunu bozar.

Biofili ve Biofobi

Bu terimler ünlü biyolog ve doğa bilimci E. O. Wilson’dan alıntılanmıştır. Oyunşçileri bu terimleri ilk kez duyduğunda, kulağa hep biraz ap-

Kelly Sikkema

talca gelir. Önemi ancak ne anlama geldiğini açıklamaya başladığınızda ortaya çıkar.

Biofili, çocukların yaşayan dünyaya duydukları doğa aşkını tarif eder. Oynayan çocuk ve gezegenin öğeleri arasında derin bir ilişki, bir yakınlık vardır.

Biofobi doğadan duyulan korkuyu tarif eder, ki bu durumun giderek daha da arttığını beraber oynadığımız çocuklardan görüyoruz. Onların etrafını kuşatığımız doğal olmayan ortamlarla, doğadan o kadar uzaklaşmışlar ki, birçoğu birlikte oynadığım ve bana şöyle diyen küçük kız gibi olmuş; “Ben çimlere oturmayacağım, oranın altında pislik (dirt)⁹ var.”

İngiltere’de “dirt” toprak anlamına gelmez. Pislik anlamına gelir. Çocukluğunu Orta Doğu’da geçiren

bir ebeveyn, çocukluğunda pislikte oynamanın atık su kanallarında oynamak anlamına geldiğini söylemişti. Çocukların, kendi güvenlikleri için buralarda oynaması yasaktı. Bu durumda kendi çocuğunun Londra çamurunda oynaması tamamen güvenliydi. Fakat bu ebeveynin çocukluğundan gelen farklı bir koşullanma vardı; birbirimizi anlamak ve yola devam etmek için bu bilgiyi paylaşmamız gerekti. Bob Hughes’un dediği gibi; oyun yoksunluğunun, türümüzü sonunda yokluşa sürükleyecek kadar, bizi evimiz olan gezegene yabancılaştırdığı doğru mu? Neyse ki Amerika Birleşik Devletleri’nde Richard Louv¹⁰; bu riskle ilgili toplumu aydınlatmak noktasında, kitabı “Doğadaki Son Çocuk” [Last Child in the Woods] ve kurulmasına katkı sağladığı Çocuk ve Doğa Ağı [Children and Nature Network] ile büyük başarı sağladı.

9 çn.: Orjinal metinde geçen haliyle “dirt”; Amerikan İngilizcesinde toprak ya da yer anlamında kullanılırken, İngiliz İngilizcesinde kir, pislik anlamına gelmektedir. Yazının devamında bu kelimenin farklı anlam ve kullanımları açıklanmaktadır.

10 Richard Louv, gazeteci ve birçok kitabın yazarıdır. En çok bilinen kitabı Doğadaki Son Çocuk: Çocuklarımızdaki Doğa Yoksunluğu ve Doğanın Sağaltıcı Gücü (Tübitak Yayınları, 2012). Kurulmasına yardımcı olduğu Children and Nature Network’ün başkanıdır. Çocukları doğaya geri getirmeye odaklanan topluluk gruplarını teşvik eder. Bkz. <http://www.childrenandnature.org> Ayrıca, Leave No Child Inside (Hiç bir Çocuk İçeride Kalmaması) adı altında, yüzlerce örgütün dahil olduğu koalisyonun geliştirilmesine yardımcı oldu.

THE DESIGN OF CHILDHOOD

Alexandra Lange, *The Design of Childhood: How the Material World Shapes Independent Kids* kitabında okuyucuya, oyun bloklarından başlayarak şehir bloklarına kadar, oyunların ve fiziksel çevrenin çocukların gelişimini nasıl etkilediğine dair aydınlatıcı bir keşif sunuyor.

DUYGU KALKANLI

11 DAKİKA

Tahta oyuncaklar mı, plastik oyuncaklar mı yoksa giderek yaygınlaşan dijital oyunlar mı, çocukların gelişimi için hangisi daha iyidir? Tahterevallilerin tehlikeli kabul edildiği ve kaydırakların güvenlik önlemleriyle tasarlandığı bir çevrede çocuklar için ne gibi sonuçlar ortaya çıkar? Yapılı çevre, çocukların özgüvenlerini geliştirmelerine nasıl yardımcı olabilir?

Çocuk gelişiminde nesnelere ve mekânlara dair değişen fikirlerin kodlarını içeren bu ilgi çekici ve bilgilendirici kitapta, Alexandra Lange, mimarlık tarihinden sosyolojiye, çocuk gelişiminden

şehir planlamaya, otobiyografisinden malzeme bilimine kadar birçok konuyu ve çeşitli soruları ele almaktadır. Görünüşte masum ve etkisiz olan eşya evreninin aslında çocukların davranışlarını ve gelişimini nasıl etkilediğini en ince ayrıntısına kadar dönemsel örnekleriyle birlikte gözler önüne serer. Oyuncak üreticilerinin, mimarların ve şehir plancılarının verdiği kararların, Amerikalı gençlerin bireyselleşmelerine giden yolculuklarını yıllar boyunca nasıl etkilediğini ortaya koyar. Lange bu kitabında, kum havuzundan şehir ölçeğine kadar çocukluğa dokunan fiziksel elemanların altında yatan anlamları okuyucuya gösterir.

Çocukların evde, sokakta, okulda, oyun parklarında ve kamusal alanlarda neyi, nasıl ve nerede kullandığına dair okuyucuya geniş bir perspektif sunar. Ayrıca, çocukların deneyimlerinin kişisel geçmişlerini ve bu kesişimlerdeki nesnelere ve mekânların tasarımını değerlendirebileceğimiz bir bakış açısı sağlar.

Kitap, çoğunlukla Amerika Birleşik Devletleri'ndeki tasarımın tarihsel ve çağdaş yönlerine odaklanır. Bunun yanı sıra İskandinavya, Almanya, İngiltere, Japonya ve Hollanda gibi tasarım akımlarını yönlendiren yabancı kaynaklara da anlamlı göndermeler yapar.

19. yüzyılın sonlarından günümüze kadar uzanan bir perspektifte Lange, Loris Malaguzzi'nin "üçüncü öğretmen" benzetmesine vurgu yapar ve iyi tasarlandığında çevrenin öğrenme açısından çocuk için bir okul kadar önemli olduğu fikrini ön plana çıkarır. Kitap boyunca, bu 'üçüncü öğretmen' kavramını birbiriyle kesişen beş ayrı ortamda (yapı bloğu –oyuncak-, ev, okul, oyun alanı ve şehir) ele alır ve her birini kendi bölümü içinde ayrıntılı bir şekilde inceler. Bu şekilde, genellikle literatürde ayrı ayrı ele alınmış olan konuları da bir araya getirmiş olur.

Lange, ilk bölümde, okuyucuya dokunma deneyimi için tasarlanmış olan dokunsal nesnelere başlayarak yaşam, öğrenme, oyun ve yurttaşlık mekânlarına ilişkin, bir diğer deyişle çocuğun içerisinde bulunduğu kültür içinde genişleyen deneyimine ilişkin tatmin edici bölüm bölüm bir kavramsal haritalama sunar. Ayrıca çocuklar için keşfetme, yaratma ve öğrenme fırsatları sunan çeşitli mekânları ve materyalleri de karşılaştırmalı örnekleriyle tanımlar. Bir yandan da gündelik nesnelere ait tasarımların, Amerika'daki çocukluk dönemiyle ilgili idealleri ve politikaları nasıl etkilediğine ve onlardan etkilendiğine dair fikirler ortaya koyar.

Tasarımın, yetişkinlerin çocukların ihtiyaçlarına dair yaptığı varsayımları tatmin etmek için çocuklara dayatılmaması gerek-

tiğini savunur. Lange, çocukları bu kitabın odak noktasına yerleştirir ve onların ilgi alanlarına yönelik, en iyi şekilde öğrenme-

lerini sağlayabilecek her türlü tasarım kriterlerini tartışır. Tarihsel süreçleri, mekânı ve çocukların deneyimlerini göz önünde bulundurarak anlamlı olan tüm detaylara bir çerçeve çizer. Çocuk kitaplarındaki gündelik hikayelerden yaptığı alıntılar, bağlantı kurduğu bölümlere keyifli bir okuma ve sürükleyici bir anlatım katar.

Bunun yanı sıra, eğitim teorilerine göre tasarlanan oyuncaklar ile çağdaş ve sanal oyunlar arasındaki ilişkilerin kurulmasına ışık tutar (Ünite Blokları, LEGO ve Minecraft oyunları gibi). Öte yandan, bu nesnelere kullanıldı-

Küre, Silindir ve Küp. Friedrich Froebel'in eğitim teorilerine dayanan anaokulu materyali. Üretici: J. L. Hammett Co. c. 1890. Tahta ve ip, kapalı: 2½ x 2⅞ x 10 x ¼ dz (6,4 x 7,3 x 26 cm). Dijital görüntü
© The Museum of Modern Art/SCALA/Art Resource, NY

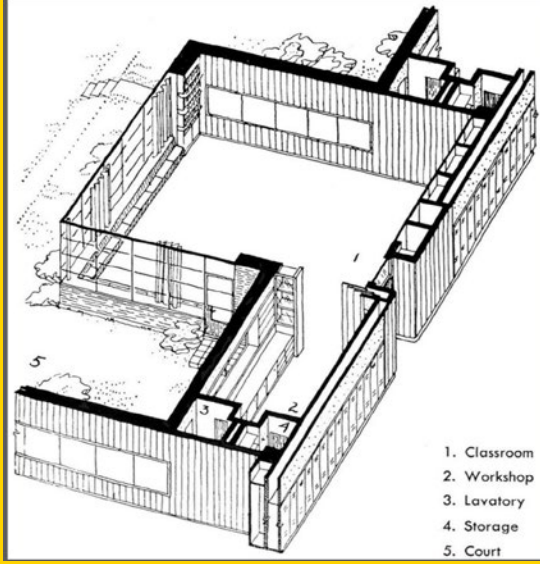
“
**Kitap boyunca,
bu 'üçüncü
öğretmen'
kavramını
birbiriyle
kesişen beş ayrı
ortamda (yapı
bloğu –oyuncak,
ev, okul, oyun
alanı ve şehir)
ele alır ve her
birini kendi
bölümü içinde
ayrıntılı bir
şekilde inceler.**
”

ğı ev, okul, oyun alanı gibi mekânlar arasında da güçlü bağlar arar. Lange, 20. yüzyıldan itibaren artan doğum oranları ve mülk sahipliğini teşvik eden politikaların yaygınlaşması ile ailelerin değişen ihtiyaçlarını analiz eder ve bu değişiklikleri, çocukların aile ve toplum içindeki rolü ile değerlendirir. Bu anlamda, çocukluğun sosyal inşasına ilişkin tartışmalara mimari ve tasarım boyutunu

da katarak, literatürün sosyoloji ve çocuk çalışmaları alanına nitelikli bir kaynak sağlar.

Kitabın farklı bölümlerinde ortaya koyduğu açıklamalarda “yaşam alanlarının tasarımıyla ilgili kaygıların genellikle orta sınıfı ilgilendirdiğini” ifade ederken, aynı zamanda yaşam alanlarının tasarımında olduğu kadar oyuncak tasarımında da gün yüzüne çıkan toplumsal cinsiyet konularını ele alır.

Lange, okul ortamını ele aldığı bölümde, Laura Ingalls Wilder'ın "On the Banks of Plum Creek" adlı kitabındaki 1870'lerin tek odalı bir okul yatakhane-sinin alıntısıyla başlar ve bu dönemden günümüze kadar okul tasarımının "mobilya" ve "alan" olmak üzere iki temel yönünü tartışır. Okul yatakhanelerinden sabit mobilyalara, açık plan sınıflardan Harkness masalara kadar, çocukları, öğretmenleri ve eğitim sürecini etkileyen bir dizi tasarım kriteri konusunda detaylı bilgiler sunar. Öte yandan Amerika Birleşik Devletleri'nde yaygın olan ırk ayrımcılığı konusuna da dikkat çeker ve 20. yüzyılın başlarında Afro-Amerikalı öğrenciler için inşa edilen "Rosenwald" okulları örneği üzerinden dönemin tasarım politikalarına ve tasarımda

Sınıf diyagramı, Crow Island Okulu, Winnetka, IL, 1940, Perkins+Will, Inc., Eliel ve Eero Saarinen. [Courtesy Perkins+Will]

Sınıf diyagramı, Crow Island Okulu, Winnetka, IL, 1940, Perkins+Will, Inc., Eliel ve Eero Saarinen [Courtesy Perkins+Will]

eşitlik tartışmasına eleştirel bir yaklaşımla ışık tutar.

Lange, oyun alanı bölümüne Roy Kozlovsky'nin "Oyun modern söyleminin paradoksudur." şeklindeki tanımıyla giriş yapar. Kozlovsky'ye göre oyun alanları, çocukları belirli bir mekâna ve toplumsal yapıya yönlendirme amacıyla yetişkinler tarafından inşa edilen yerlerdir. Toplum, çocukluk için belirli bir zaman ve mekân tanımlar ve bu tanımın parçaları olan anaokulu, devlet okulu ve oyun alanları gibi yerler yetişkinlerin sosyal ve politik tasarımlarına tâbidir.

Oyun alanlarının tarihte ilk önce farklı göçmen topluluklarının

“
Çocuklar için boş zaman, sadece plastik ve jenerik oyun alanlarında değil, nesiller arası bir topluluk bahçesinde çalışarak geçirilen bir zaman olarak düşünülmelidir.
”

ortak bir amaç (spor) etrafında toplanması için zemin olarak görüldüğünü, daha sonradan ise anti-otoriter bir araç olarak çocukların hükmedebileceği bir alan olarak işlev kazandığını söyler. Kum yığınının anarşik yapısı ve kendiliğinden inşa edilmiş doğasından, simetrik, geometrik ve her aktivite için tanımlı alanları tarifleyen "Beaux-Arts" planlamasına kadar oyun alanlarını hem ideolojik hem de tasarımsal boyutlarıyla inceler.

Lange, 20. yüzyılda oyun alanı tasarımlarını farklı gruplarda incelemektedir. İlk grupta, günümüzde bilinen tüm tasarım standartlarına uygun, renkli, ahşap, plastik ve metal aparatlarla do-

Dijkstraat'taki oyun alanı,
Amsterdam, Hollanda, 1954, Aldo
van Eyck.

natılmış ve güvenli bir kaplama malzemesiyle örtülü olan oyun alanları bulunmaktadır. İkinci grup, çocukların birçok araç ve malzemeyi kullanarak, kazarak, modifiye ederek veya inşa ederek yaratıcı üretme sürecine dâ-

hil oldukları, birçoğu tarafından 'en öğretici oyun alanı' olarak kabul görmüş hurda oyun alanlarıdır. Üçüncü grupta, hurda oyun alanlarının yaratıcı özgürlüğünü sağlamak isteyen ancak tasarım arzusundan vazgeçmeyen mimarlar, sanatçılar ve tasarımcılar tarafından üretilen soyutlamalı oyun alanları bulunmaktadır. Aldo van Eyck gibi bazı isimler, ekipmanı temel özelliklerine indirgeyerek çocuk oyunları için teatral bir çerçeve sunar.

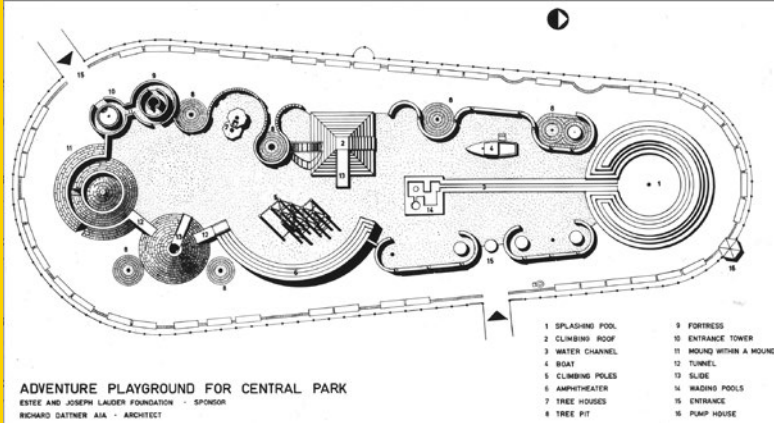
Son olarak, hurda ve soyutlamalı oyun alanlarının keşiştiği bir dördüncü grup bulunmaktadır. Bu grup, 1960'ların sonlarında ve 1970'lerin başlarında Central Park'ta inşa edilen, kum havuzları, gevşek materyaller, piramitler ve kaydıraklar gibi unsurlara sahip olan sözde macera oyun alanlarını içermektedir.

Lange tüm bu alanları karşılaştırmalı olarak ele alırken, Dattner'den de şu şekilde alıntılar:

"Oyun alanlarındaki ana sorun, çocukların onları değiştiremesidir. Bir çocuk, çevresi üzerinde bir etkisi olduğunu hissetmelidir (...) Yaratamıyorsa, yok etmesi gerekir."

"Çocuklar bir tür göstergedir. Onlar için başarılı bir şehir inşa edebilirsek, tüm insanlar için başarılı bir şehrimiz olur."

Lange, şehri 'kırsal olmayan' tanımını dışında "yer belirleyici bir alan" olarak tarifler. 20. yüzyılın başı ve ortasındaki gelişmelerle paralel olarak incelediği Radburn, New Jersey ve Lafayette Park, Detroit gibi banliyö yerleşimlerini de kitabındaki şehir bölümü altında değerlendirir.

Plan, Central Park için Macera Bahçesi, New York,
1967, Richard Dattner Architect.

West 67th Street Adventure Playground,
Central Park, New York, 1967, Richard Dattner
Architect. Norman McGrath'ın fotoğrafı

Banliyöleri, 19. yüzyılın sonlarında komünal ve aile odaklı bir kamusal alan oluşturmak için özel hayat ve özel mülkiyet kalıplarını alt üst eden biçimler olarak tanımlar. 20. ve 21. yüzyılın çeşitli şehir planlama girişimleri, güvenli sokaklarla birbirine bağlanan okullar, toplu taşıma ve parklar, toplum merkezleri ve evlerden oluşan ağlar tasarlayarak pastoral yaşamı yeniden yaratmaya çalışır. Lange, kalabalık caddeleriyle şehir hayatı akışının ve ideal olarak görünen pastoral manzaranın çocuklar için tüm avantaj ve dezavantajlarını göz önüne sunar.

Çocukları ve oyunlarını kent yaşamının akışından ayırmanın kendi sorunlarını da beraberinde getirdiğini ifade eder. Kentte oyun parkı gibi yetişkinler tarafından daraltılan oyun alanlarının, çocuklara geniş bir yelpazede kendi kendini yöneten faaliyetler sağlayabildiğini, ancak bunların yine de yetişkin müdahalesi ve gözetimi ile sınırlı olduğunu belirtir. Çocukların şehir hayatında izole bölgelerde değil de şehir hayatının içinde yer edinmeleri gerektiğini, Hart'ın "çözümün çocuklara özel daha fazla alan değil, daha az alan olduğunu savunan, şehirlerin, farklı yaşlardan, hızlardan ve yeteneklerden insanların karışa-

bileceği yerler olarak inşa edilmesi gerektiğini" belirten sözleriyle destekler.

Kültürel antropolog Dwayne Dixon'ın ifadesine göre, Japonların erken yaşta toplumun herhangi bir üyesinin başkalarına hizmet etme veya yardım etme çağrısında bulunabileceğini öğrenir. Onların kültüründe "büyüme, daha fazla yerde, daha fazla insanla ilişki kurmaktır." Çocuk dostu şehirlerin inşa edilmesi konusunda, sadece ebeveynlerin bireysel kararlarının etkili olmaması gerektiği düşünülmektedir. Bunun yerine, mekân odaklı bir yaklaşım benimsenmeli ve çocuklara kendi tercihlerini yapabilecekleri bir ortam sunulmalıdır. Tim Gill, "Çocukların refahını ön planda tutan bir yaklaşımı, kolay erişilebilir parklar, meydanlar ve kamusal alanları vurgular." şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca, çocukları yürüme, bisiklete binme ve toplu taşıma gibi ulaşım yöntemlerine teşvik etmek önemlidir. Gill'e göre, okulların çevresine konulan engeller daha esnek olmalı ve geçirgenlik sağlamalıdır.

Çocuk dostu şehirler için, her yerde bulunan renkli salıncaklar ve kaydıraklar gibi oyun ekipmanları yeterli bir çözüm

değildir. Altyapı kelimesi genellikle yetişkinlerin dünyasında kullanılmaktadır, ancak Lange, bağlantı ve ilişki kurmayı öğrenmek adına çocuklar için bu kavramın önemli olduğunu belirtir. Çocuklar için boş zaman, sadece plastik ve jenerik oyun alanlarında değil, nesiller arası bir topluluk bahçesinde çalışarak geçirilen bir zaman olarak düşünülmelidir. Parklar, sadece çekici tesisler olmanın ötesinde, sel baskınlarına karşı dirençli ve halk sağlığı için gerekli olarak değerlendirilmelidir. Bu açık alanlar, güvenli sokaklar, doğal ortamlar ve ekipmanlar, altyapının bir parçası olarak düşünülmelidir.

Sonuç olarak, çocuklar için gündelik hayattaki özgürlüklerine daha çok ihtiyaç vardır. Çocukların bağımsız hareket edebilmeleri ve oyun oynayabilme yeteneklerini kazanabilmeleri için gerekli zaman ve mekân sağlanmalıdır. Çocuk dostu bir yaklaşım, sürdürülebilirlik, dayanıklılık ve güvenlik gibi gündemler bağlamında önemli bir yere sahiptir. Ancak, Lange'ın kaynaklarıyla birlikte öne çıkan en önemli nokta, bu yaklaşımın etkili olabilmesi için çocuklara özgü alanlar yerine çocuklarla birlikte paylaşılan alanların öncelikli olması gerektiğidir. ●

KENTİN TÜM PAYDAŞLARI 4-7 EKİM'DE MARUF'TA BİR ARAYA GELİYOR

Marmara Belediyeler Birliğinin küresel meseleler ile yerel ihtiyaç ve öncelikleri bir arada değerlendirerek birlikte çözüm arayışına girme çabasını ortaya koyma amacıyla düzenlediği Marmara Urban Forum'un (Marmara Uluslararası Kent Forumu-MARUF) üçüncüsü 4-7 Ekim 2023'te İstanbul Kongre Merkezi'nde yapılacak. "Çözüm Üreten Kentler" ana mottosuyla düzenlenen MARUF'un bu yılki ana teması "Dayanıklılık ve Ötesi (Resilience and Beyond)" olacak.

Türkiye'den ve dünyanın dört bir yanından yerel yönetimlerin üst düzey karar vericileri, uygulayıcıları, STK'ların yerel ve uluslararası temsilcileri, akademi ve özel sektör temsilcileri ve kentin tüm paydaşları üçüncü kez MARUF'ta bir araya gelecek. Bu yıl aynı zamanda Metropolis ve BM-Habitat iş birliğinde kutlanan Dünya Büyükşehirler Günü, MARUF23 kapsamında İstanbul'da Marmara Belediyeler Birliği ev sahipliğinde kutlanacak. 7 Ekim'de dünyanın dört bir yanından büyükşehir belediye başkanları, uzmanlar ve kentin tüm paydaşları bir araya gelerek daha iyi bir kent için çözümlerini paylaşacak ve ortak sorunlara ortak çözümler arayacak.

YILIN TEMASI

"DAYANIKLILIK VE ÖTESİ"

MARUF'un bu seneki ana teması "Dayanıklılık ve Ötesi (Resilience and Beyond)" ile sürdürülebilir bir gelecek için kentsel dayanıklılık ve ötesi irdelenecek. Kentsel dayanıklılık; kentlerin doğal afetler, iklim değişikliği, ekonomik sorunlar, nüfus artışı ve sosyal zorluklar gibi çeşitli krizler ile mücadele edebilme yeteneğini ifade eder. Dayanıklı kentler ile krizlere ve zorluklara hızlıca uyum sağlayabilen, sürdürülebilir sistemler inşa edilir. Ancak bu inşa sürecinde yeni koşullara uyum sağlamak ve olumsuzluklara rağmen ilerleyebilmek için daha büyük bir kararlılık ortaya koyulmalıdır. MARUF, birbirimizin deneyimle-

rinden çıkarımlar yaparak, iş birliklerini arttırarak dayanıklılığın da ötesine geçebileceğimiz mesajını bu temayla veriyor.

ETKİNLİK MODLARI

MARUF, kentsel meseleleri ele almak, tartışmak ve çözümlenmek isteyen katılımcılar için farklı yöntemler sunmak amacıyla "Derin Dalış", "Hızlı Bakış", "Balon mu, Değil mi?" ve "Yerel Eylem" isimli etkinlik modlarını bu yıl ilk defa hayata geçiriyor. Etkinlik modlarıyla MARUF, katılımcıların farklı öğrenme stillerine ve ilgi alanlarına hitap ederek kentsel konularda daha geniş bir perspektif kazanmalarını ve çeşitli çözüm yollarını keşfetmelerini sağlamayı amaçlıyor.

Özgür Ünal

Derin Dalış: Derin Dalış modu, uzmanlar ve paydaşlar arasında derinlemesine tartışmaları teşvik ederek karmaşık kentsel sorunların daha iyi anlaşılmasını sağlar. Uzun süreli oturumlar, meseleleri daha ayrıntılı ve kapsamlı bir şekilde ele alarak potansiyel çözümleri keşfetmeye yardımcı olur.

Hızlı Bakış: Kısa süreli oturumlar, hızlı ve öz bilgi sunarak katılımcıların çeşitli kentsel konular hakkında temel bilgiler edinmelerini sağlar. Bu mod, farklı konuları hızlıca ele alarak daha geniş bir yelpazede bilgi edinmeyi amaçlar.

Balon mu, Değil mi?: Balon mu, Değil mi? modu, popüler veya iddialı kentsel eğilimleri eleştirel bir bakış açısıyla incelemeyi hedefler. Katı-

lımcılar, sunulan konseptlerin gerçekliğini değerlendirirken moda olmuş yaklaşımların pratikte ne kadar etkili olduğunu anlamaya çalışır. **Yerel Eylem:** Yerel Eylem modu, yerel düzeyde başarılı projeleri sergileyerek iş birliği ve ilhamı teşvik eder. Katılımcılar, yerelde olumlu etki yaratan projeleri öğrenerek benzer girişimlerde bulunma motivasyonu kazanabilir. Bu oturumlar, farklı paydaşların bir araya gelerek sürdürülebilir ve yaratıcı çözümler üretmelerine yardımcı olur.

MARUF'UN ETKİNLİK TÜRLERİ

MARUF, panellerin yanı sıra katılımcılar arası etkileşimi güçlendiren etkinlik türlerine de ev sahipliği yapmaktadır. Bunlar;

● MARUF on the Go

MARUF on the Go, MARUF öncesinde Ağustos ve Eylül aylarında düzenlenen etkinliklere verilen isimdir. İki aya yayılacak olan bir dizi dinamik öğrenme ve etkileşim sürecini içeren MARUF on the Go etkinlikleri bir yandan MARUF'un zamana ve mekâna yayılmasını sağlarken diğer yandan forumun açacağı düşünme ve tartışma alanı için çeşitli çıktılar üretir.

● Atölyeler

Sadece dinlemek ve konuşmak yetmez, birlikte üretmemiz de lazım. Kısa süreli yaratıcı şehircilik dersleri olarak da görebileceğiniz atölyeler, MARUF'a Doğru süresince ve MARUF

boyunca farklı ve eğlenceli içeriklerle devam edecek. Kentsel meseleleri anlamak, sorunlara birlikte çözüm üretmek ve alternatifleri geliştirebilmek için atölyelerimize katılm.

● **Yürüyen Atölyeler**

Oturduğumuz yerden üretmek yetmez, birlikte yürümemiz de lazım. Yürüyen atölyeler, katılımcıları kentin ritmine ve biricik deneyimine davet ediyor. Bir süreliğine forum alanından uzaklaşıp çıkacağınız bu yolculukta varacağınız yer, bir problem alanı veya iyi uygulama sahası görmenin çok ötesinde yeni bir perspektif kazanmak olacak.

● **Kent Sineması**

MARUF; şehrin hikâyelerini izlemeye, dinlemeye, anılarımızla eşleştirmeye, hafızalarımıza yeni mekânlar ve insanlar sığdırmaya davet ediyor. Kent Sineması'nda kent deneyimi üzerine hazırlanmış özel bir film seçkisi gösterimleri, söyleşiler ve atölyeler MARUF kapsamında gerçekleştirilecek.

● **Kent Kütüphanesi**

Kent Kütüphanesi'nde şehircilik ve kentleşme alanına ilgi duyan okuryazarların beğenisine sunulacak bir kitap seçkisinin yanı sıra söyleşi ve oyunlarla, metin ve kent ilişkisinin yeniden kurulması amaçlanıyor.

● Ciddi Oyun: Play Marmara

Marmara Bölgesi için çalışan farklı aktörleri bir araya getiren bir ciddi oyun olarak tasarlanan Play Marmara, üçüncü kez yeniden kurgulanıyor. Bu yıl Marmara Bölgesi'ndeki gıda ve lojistik meselesine odaklanan Play Marmara bölgeden karar alıcı ve uzmanları bir araya getirecek.

● Teknik Geziler

Kentleri farklı perspektiflerden,

kültürel, tarihi, mimari, teknik ve teknolojik açılardan yetkin rehberler eşliğinde gezmek üzere başvurular 4 Ekim günü MARUF standından alınacak. Geziler 6 Ekim öğleden sonra başlayacak.

● Doktora Çarşısı

Şehircilik ve kentleşme alanında doktora yapan ve tez yazım sürecinde olan araştırmacılar, tezlerini 3 dakikada ve etkili şekilde sunarak ya-

rışacak. Kamusal mekândan eşitliğe, iklim değişikliğinden göçe, altyapıdan ulaşım, kamu sağlığından dijitalleşmeye, döngüsel ekonomiden yerel kalkınmaya, şehir teknolojileri ve inovasyondan tarım alanlarının korunmasına, risk yönetiminden kentsel yaşam kalitesine kadar kenti ilgilendiren akademik çalışmalar, uygulayıcılar ve kent paydaşlarıyla buluşacak.

● İyi Uygulama Çarşısı

Daha iyi bir kentsel yaşam için Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları doğrultusunda sosyal, ekonomik ve çevresel problemlere çözüm üreten özgün iyi uygulamaya örneklerini, uygulamacıları 8 dakikada sunacak. İyi Uygulama Çarşısı ile yerel yönetimler başta olmak üzere kentsel sorunlara çözüm üreten paydaşlar arasında bilgi ve deneyim paylaşımına olanak sağlanması, iyi uygulamaların yaygınlaştırılması ve benzer konularda çalışma yapan kurumlar arasında ağ geliştirilmesi amaçlanıyor.

● Çözüm Labirenti

Kent yaşamına dair çözüm or-

taklarını buluşturacak ve gün boyu farklı çözüm önerilerinin paylaşımına sahne olacak şekilde tasarlanan stant alanıyla MARUF, bu yıl çözüm üretenlerle arayanlar arasında etkileşimli bir diyalog ortamı sunmayı amaçlıyor.

● Marmarathon

Bir fikir üretme maratonu olarak tasarlanan Marmarathon, bu yıl "afet durumlarında mahalle örgütlenmeleri" konusunu odağına alacak. Kentleri ve toplumu afetler karşısında daha dirençli kılabilmek adına, mahalledeki dayanışmanın, yerinde müdahalenin, birlikte çalışmanın ve afetlere hazırlıklı olmanın ne-

kadar önemli olduğunu vurgulayarak gençleri geleceğin güvenli toplumlarına katkıda bulunmaya çağırarak. MARUF on the Go sırasında gerçekleşecek Marmarathon'da üretilen fikirler jüri tarafından değerlendirilecek ve dereceye giren fikirler MARUF'ta paylaşılacak.

● Diyalog Marmara

Marmara Bölgesi'nin mevcut durumdaki sorun ve potansiyellerini değerlendiren oturumlar.

● YoundTable

Young ve roundtable kavramlarının birleşiminden oluşan YoundTable, gençlerin bir araya gelip kentsel meseleleri gündeme getirdikleri, tartıştıkları ve çözüm ürettikleri yuvarlak masa toplantıdır.

ÖNCEKİ MARUF'LAR

İlki 2019, ikincisi ise 2021'de düzenlenen MARUF'ta, şehirlerin önemli sorunları arasında yer alan yönetim, çevre yönetimi, konut hakkı, bilişim, göç ve uyum, kamusal mekân, kent ağları, afet ve risk yönetimi, sosyal kapsayıcılık, altyapı, ulaşım ve hareketlilik, yerel kalkınma, iklim değişikliği ve yeşil dönüşüm gibi temalar, disiplinler ve sektörler arası bir yaklaşımla, BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na paralel olarak tartışılmış ve 1000'den fazla çözüm önerisi ortaya çıkmıştır.

MARUF'un ilki 1-3 Ekim 2019 tarihlerinde İstanbul'da 25 ülkeden 250 konuşmacı ve 5440 katılımcıya ev sahipliği yapmıştır. MARUF19 kapsamında 3 gün boyunca ana oturumlar, eş zamanlı paneller, yuvarlak masa toplantıları, atölyeler, sergiler, teknik geziler ve kültürel etkinlikler düzenlenmiştir.

MARUF21 ise BM-Habitat ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının ana partnerliğinde gerçekleştirilmiştir. MARUF21'e

50'den fazla ülkeden 500'den fazla konuşmacı, aynı anda 10 paralel odadan 100'den fazla yayın yapılmıştır. Sağlıklı, Sürdürülebilir, Dayanıklı, Kapsayıcı, Yaratıcı ve Yenilikçi olmak üzere altı eksen etrafında şekillenen MARUF21'de oturum, eğitim, yan etkinlik, çalıştay, networking etkinlikleri gibi programların bulunduğu forum, bu rakamlarla güne kadar yapılan dünyanın en büyük online kent forumu unvanını almıştır.

MARUF NEYİ AMAÇLAR?

Kentleşme sürecinin bireyler ve toplumların hayatında ve kentte yarattığı ekonomik, politik, sosyal, ekolojik değişim ve sorunları, çözüm yollarıyla birlikte yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeylerde dayanışma ve iş birliği içinde incelemek, çeşitli nedenlerle yaşanan kriz ve insani hareketlilik durumlarında yerel yönetimlerin ve kentlerin rolünü güçlendirmek, güvenli, kapsayıcı, dayanıklı ve sürdürülebilir kentleşme konusunda

farkındalığın geliştirilmesini sağlamak, daha yaşanabilir ve eşitlikçi bir kentler dünyasının oluşumuna katkıda bulunmak, kentler ve kent-bölgeler arasında bilgi akışını sağlamak ve kentler arasındaki ilişki ağlarını desteklemektir.

MARUF'A KİMLER KATILIYOR?

MARUF, belediye başkanları, yerel yönetim çalışanları, kamu kurumu temsilcileri, özel sektör profesyonelleri, sivil toplum çalışanları, akademisyenler, öğrenciler, finans kuruluşları temsilcileri, sanayi kuruluşları temsilcileri, teknoloji kuruluşları temsilcileri, medya mensupları ve kent hakkında düşünen ve kent için üreten herkesin buluşma noktasıdır.

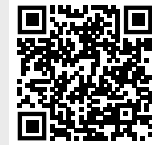
ETKİNLİK KÜNYESİ:

Etkinlik Adı : Marmara Urban Forum
Kısa Adı : MARUF
Motto : Çözüm Üreten Kentler / Cities Developing Solutions
Yılın Teması : Dayanıklılık ve Ötesi / Resilience and Beyond
Tarih : 4-7 Ekim 2023
Yer : İstanbul Kongre Merkezi
Düzenleyen : Marmara Belediyeler Birliği

🌐 marmaraurbanforum.org
📷 @marmaraurban
✂ @marmaraurban
📘 @MarmaraUrban
📺 @MarmaraUrbanForum

MARUF19

MARUF21

Mohammed Katib

KENT İŞARETLERİ: YÖNLENDİRENLER, UYARANLAR, BİLGİ VERENLER

Kentin herhangi bir yerinde yürürken, başımı kaldırıp karşıya bakıyorum: Bir levhada içinde bulunduğum sokağın adı yazılı. Yanındaki binada bir numara var ve bir de evin adı yazılmış. Sokağın diğer yanında bir ok işareti ve bir yazı “Tek yön.” Asfalt yolda kesikli çizgiler, bir kenarda ise motorsikletlere ayrılmış alan ayrıca bir çizgi ve ikonla yere işaretlenmiş. Karşıda uzaklarda küçük bir tabela görünüyor. Sokağı kesen caddede ise bir otobüs durağı, adı okunmasa da panosunda bir reklam görünüyor.

📍 ŞENER SOYSAL

🕒 16 DAKIKA

Bunların hepsi günlük yaşamımızda bize birtakım bilgiler sağlayan, aynı zamanda kent tasarımının bir parçası olan işaretler. Buna karşın hiçbirini aklımıza “kent” denince gelen nesnelere değil.

Merhaba.

Kent denince akla ilk olarak en görünür olan şeyler geliyor. İnsanlar, binalar, ağaçlar, yollar, arabalar... Kenti oluşturan temel nesnelere olduğu için böyle diye düşünüyorum. Belki boyutları, maddi ya da manevi de-

ğerleri de onları akla getiriyor olabilir.

Öte yandan, bir kent için “işaretler” de olmazsa olmaz. İşaretler, alanları tanımlamayı; aradığımız bir ev, bir otobüs hattı, kamusal alanı bulmanızı sağlayabilir. Birlikte yaşamak için gerekli birtakım kuralları da işaretler sunuyor olabilir. Bir yolun araç trafiğine kapalı olduğunu, çöp atılmayacak bir alanı, apartman kapısının kapalı tutulması talebini gösteriyor olabilir. Pazarlama amaçlı olabilir bu işaretler, ki günümüz dünyasında gayet

olası. Bir de bazı işaretler vandalizm gibi görünse de toplumsal bir eleştiri, protesto olabilir, bazen Banksy örneğindeki gibi sanat eserine bile dönüşebilir. Aslında muğlak şeylerden bahsetmiyorum, sadece görünür değil. Daha doğrusu görünürler de ön plana çıkmak gibi bir iddiaları yok.

Bahsettiğim işaretlerin kente iki önemli katkısı var. İlki, yapılış amacı olan işlevselliği. Yaşamı kolaylaştırması, kamusal alanı ortak yaşam için uygun hale getirmesi, bilgilendirmesi ve bir

Jack Young

düzeni temsil etmesiyle önem taşıyor. Kuralları koyan ve düzeni oluşturan işaretler değildir ama görünür kılar. İkincisi ise tasarımının kendisi. İşaretler, kentin dokusuna dahil olur ve onu grafik olarak tamamlar, estetik bir unsur olarak görseelliği artırır. Hatta iyi kent işaretleri, kentin kültürünün ve tanıtımının bir parçası bile olabilir! Bu işaretler, doğası gereği ihtiyacı olana görünür, ihtiyaca cevap verir. Bulduğu alan içerisinde baskın bir unsur değildir. Yine de pastanın üzerindeki çilek tanesi gibi, gömlekteki kol düğmesi gibi bir aurası vardır.

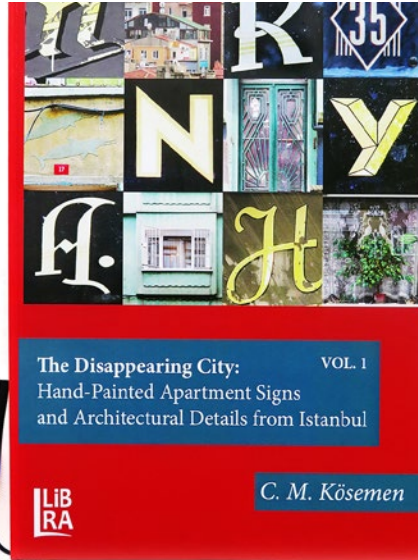
Günümüzde yukarıda anlatmadığım pazarlama amaçlı işaretler (mağaza tabelaları, AVM totemleri, billboard'lar, panolar...) fazlasıyla kenti kuşatmış durumda. Özellikle İstanbul'un farklı bölgelerinde (İstiklal Caddesi'nin bir dönemi, yakın zamanlarda Üsküdar çarşısı) farklı çabalar olsa da, genel olarak şehri çirkinleştiren bir düzensizlik hakim. Ve bu başka bir yazının konusu. Grafik tasarımcı ve endüstri ürünleri tasarımı yüksek lisansını tamamlamış biri olarak, kentteki işaretlerden bazı örneklerle, hem tasarım hem de işlev bakımından değineceğim. Öte yandan bir süredir Londra'da yaşıyor olmam,

iki kent arasında bir kıyas ve bazı örneklerimde İstanbul'un kayıplarının bende yarattığı can sıkıntısını da görebilirsiniz.

KENTİN TEMEL İŞARETLERİ: KAPI NUMARALARI VE VEDA EDİLEN APARTMAN İSİMLERİ

Kentlerde teknik olarak her apartmanın bir kapı numarası var. Bu kapı numaraları sayesinde aradığımız yeri bulabiliyoruz. Cep telefonlarımızdaki haritadan bakıp bir lokasyona gitsek de, vardığımızda konumumuzu doğrulamak için bu kapı numaralarına ihtiyacımız var.

Kapı numaraları en temel işaret olsa da, sanırım en görünmez olanı. Üstelik aradığımız yeri bulmayı kolaylaştıracak çok iyi

"Kaybolan Şehir" kitap kapağı.
Kaynak: www.cmkosemen.com

bir fonksiyon da tanımlanmış: Sokakların bir tarafı tek sayılardan, diğer tarafı tek sayılardan oluşur. Dükkan vb. bölümler sayılarla tanımlanır. Bu kuralın belirlenmiş olması şahane değil mi?

İngiltere'de bunu kolaylaştırıcı bir şey daha var, posta kodları. Posta kodu ile konumun yönü, bölgesi, alanı tanımlanıyor. Bu tanım ile uzun bir sokağın hangi kısmında ilgili numaranın olacağı daha kolay anlaşılıyor. Bir arkadaşım bunun da zorluklarından bahsetmişti ama ben İstanbul'u anlatınca, bu sistemi neden çok sevdiğimi anlamıştı.

İstanbul deyince, burada çok işe yaradığını düşündüğüm ama artık eskisi gibi olmayan "işaret"ten de söz etmek istiyorum; apartman isimleri. İlginçtir, Türkiye kentleşmesinde çok sevilen bir adettir apartmana isim vermek ve kendine özgü bir levha tasarlatmak. Genellikle el işçiliği olan ve özgün tipografilerden oluşan apartman isimleri, kültürün ve kent estetiğinin bir parçası idi. Giderek tektipleşen, endüstriyel binalarda bu tasarımların yok olduğu aşık. Hala İstanbul'un eski semtlerinde (Moda'da, Çiçekçi'de, Cihangir'de) görmeye devam ettiğim için mutluyum. Bu konuda ciddi bir araştırma yürüten C.M.

Kösemen'in "Kaybolan Şehir" isimli kitabı ise, önemli bir arşiv niteliğinde. Kitapta İstanbul'da 3000'den fazla özgün apartman tabelası yer alıyor.

Londra'da böyle bir apartman isimlendirmesi yok. Bazı özel

binaların (Bow Quarter gibi) toplu konut diyebileceğimiz belediye evlerin (Grenfell Council House gibi) böyle isimleri olabiliyor. Bu da ilgili alanın 8-10 daireden oluşmayıp ciddi bir komüniteyi barındırması nedeniyle. Lakin artık Türkiye'de de

baskın bir apartman ismi kültürü, özellikle tasarıma dahil olan güzelliği yok. Daha doğrusu artık daha çok üzerinde "Falanca İnşaat" yazan binaları görüyorum. Genellikle de zevksiz bir orantısızlıkta göze sokulan ve saklansanız da kaçamadığınız büyüklüklerde.

"Apartman estetik değil ki, isimleri olsun." diyenler olacaktır, hak vermemek elde değil. Ancak küçük gördüğümüz şeyleri es geçtikçe, görsel kültürümüzü zenginleştiremedikçe apartmanın da estetik olması mümkün değil. Tabi tüm kıta Avrupa'sından daha fazla müteahhitin ülkemizde bulunmasının ve karar verici olmalarını hatırlatmama gerek var mı, bilemedim.

İSTANBUL'UN ŞAHANE SOKAK LEVHALARI

Apartman ile başlayan örneğimin sonu sıkıcı olsa da, sokaklara adım atınca mutlu edebilecek bir "işaret" karşımıza çıkıyor: Sokak levhaları.

Şu an aktif olarak kullanılan sokak levhaları 2007'de Aykut Köksal ve Bülent Erkmen tarafından tasarlanmıştı. Özenle tasarlanmış, okunurluğu yüksek fontu ve her ilçeye tanımlanmış renkler ile dikkat çekici. Formunun sadeliği ile bulunduğu

Eski bina isimleri yerine, günümüzde inşaatçı isimleri ön planda.
Fotoğraf: Sahir Uğur Eren

Sokak levhalarının uyumlu ve görünür haline bir başka örnek.
Fotoğraf: Sahir Uğur Eren

İstanbul'un güzel sokak levhalarına bir örnek. Hem uyumlu hem görünür.
Fotoğraf: Sahir Uğur Eren

alanlara da doğal biçimde uyum sağlıyor. Sokağın adı ile beraber sokaktaki kapı numaralarının ilk ve sonu, mahalle ve ilçe isimleri de yer alıyor. Haliyle yönlendirme ve bilgilendirme işlevini de layıkıyla yerine getiriyor.

Bu tabelaların özellikle renkleri üzerine de düşünmek lazım. İstanbul gerçekten pek çok şehre kıyasla çok canlı. Akdeniz etkisi de olabilir, çok kültürlülük de. Sokaklarda ya bir bina rengiyle karşılıyor ya da bir tente, çamaşır, tabela.... Bu nedenle ancak bu kırmızı rengin kendini görünür kılabildiğini düşünüyorum. Eski tabelaların soluk mavisinin yerinde yapbozun eksik bir parçası gibi şehri tamamlıyor.

İyi tasarımın, bulunduğu mecra-ya uyum sağlamasını, belli bir sadelikte ve estetikte olmasını, hem de ihtiyaç duyulan işlevi yerine getirmesini bekleriz. Bazen, tüm ihtimaller kusursuz biçimde bir araya gelir, doğru ruh yakalanır ve yeni bağlamlar da tasarımcıdan ve müşteriden bağımsız olarak gelişebilir. Örneğin, Londra metrosu logosu sadece durakları gösteren bir işaret değil, görsel kültürün bir parçasıdır. Tişörtlerin üzerine basılır, magnet olarak buzdolaplarının üzerinde yer alır, firmalar tarafından çakma logolar

olarak bile kullanılır. Artık görüldüğünde sadece bir işaret değil, ortak bir kültürün parçası, Londralı olmanın bir nişanıdır. Köksal ve Erkmen'in tasarladığı bu sokak tabelaları da, özgünlüğü, tarzı ve İstanbul ile uyumu ile kültürün bir parçası olmaya aday diye düşünüyorum. Hatıra ürünlerine konu olması da bunun göstergesi. İngilizler gibi tutarlılıktan vazgeçilmezse, yıllar içinde bu kültürel bağ daha da güçlenebilir.

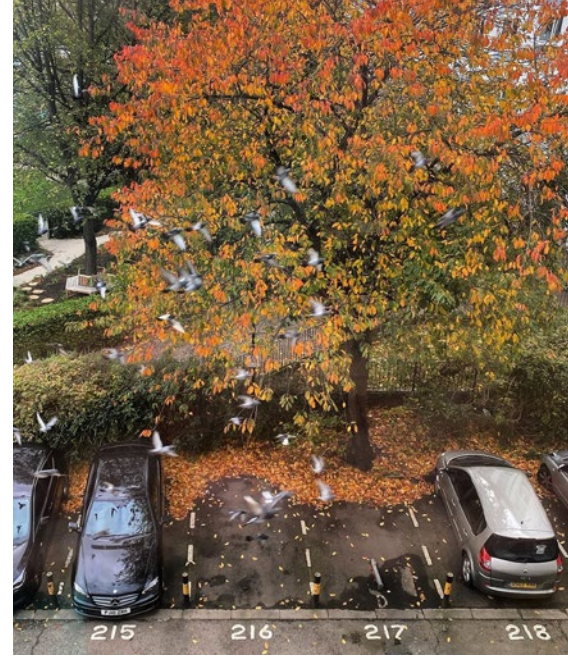
ZATEN HiÇ OLMADI Kİ: YOL ÇİZGİLERİ

İstanbul'da da ana yollarda yol çizgileri görüyoruz. Peki ya sokaklarda? Genellikle yol çizgileri denince aklımıza sollama vb. geçiş ile ilgili uzun çizgiler ve EDS uyarı yazıları geliyor olabilir. Peki çizgiler sadece bu işe mi yarar? Doğrusu, yol çizgilerinin şehrin kendisine nasıl bir görsel katkı sağladığını Londra'ya taşındıktan sonra fark ettiğimi söylemeliyim.

Siyah asfalt üzerinde kalın beyaz ya da sarı çizgilerin çok güzel bir kontrast yarattığını düşünüyorum. Bir nevi, doodle'lar ya da dijital ekranlardan alıştığımız çizgisel ikon estetiğiyle benzer olan bu çizgiler tamamlayıcı bir görev üstleniyor. Temelde bir alanı işaretlediğini

düşünebiliriz, bir kütlelin kenarlarına çizilmiş kontür çizgileri gibi bir tanımlama yaratır. Ve her kontür, daha görünür kılar.

Bu güzel tasarım aracını Londra'da her sokakta görebiliyoruz. Sokaklarda yolu tanımlayan orta şerit ve kenar çizgileri muhakkak oluyor. Park edilemeyen alanlarda sarı kesintisiz çizgiler, park edilebilen alanlarda ise her bir araç için kesikli dikdörtgen çizgiler var. Bununla beraber sokakta motorların nereye park edebileceği de yine tanımlanmış. Yetmemiş, eğer bir bloğa ait park yeriyse, her bir araç için

Londra'da bir komünite otoparkı, çizgiler ve rakamlarla.
Fotoğraf: Şener Soysal

Çöp kutularının nereye konulacağı tarama çizgileriyle belirlenmiş. Londra.
Fotoğraf: Şener Soysal

Yollar, yönler ve duraklar tümüyle çizgilerle tanımlanmış.
Canary Wharf, Londra. Fotoğraf: Şener Soysal

park yeri numara ile tanımlanmış. Yani rakamlar da kent estetiğinin parçası olmuş. Taralı alanlarla otobüs durakları işaretlenmiş, mavi geniş hatlar ise bisiklet yolu olarak tanımlanmış, olmadığı yerlerde yine bisikletin nereden gideceği hem bisikletliler hem diğer araçlar için işaretlenmiş. Yani hem işaretleme açısından hem de estetik açıdan oldukça güzel bir sonuç görüyoruz. Kaba, belirsiz siyah asfalt katmanım, nasıl yalın bir şekilde canlandığını hissediyoruz. İstanbul'da neden olmasın?

Bu arada, Londra'da ve tüm Avrupa şehirlerinde bazı yerlerde kesikli kalın çizgiler ile yollar bölünmüş durumda. Bir yaya, bu çizgilerin önünde duruyorsa, adım atmasına bile bakmadan araçlar hemen duruyor ve böylece yayalar güvenle geçebiliyor. Çok güzel bir işaret ve işlev, değil mi?

Yoksa bu çizgiler Türkiye'de de mi var? Üstelik bu yıl "yaya öncelikli yıl" mı ilan edildi? Peki niye sürekli tedirginim? Şu an ironisinden bile sıkıldım. Tür-

kiye'de yaya çizgileri maalesef işlevsiz ama güzel bir desen olarak hayatına devam ediyor.

UYARI LEVHALARI: GİRİLMEZ, İÇİLMEZ, DÖNÜLMEZ

Kentin bir diğer işaret seti ise, en bilinenleri olan uyarı levhaları. Tek yön, çıkmaz sokak, yaya geçidi, korna çalınmaz vb. pek çok işaret hem yayalar hem araç sürücüleri için sokaklarda/caddelerde yer alıyor.

Uyulması zorunlu olsa da sinyal işaretleriyle tanımsızlaştırılan "Tek yön". Fotoğraf: Sahir Uğur Eren

1950'lerde tabelaların okunurluğu için yapılan bir test.

Günümüz yol levhalarını ve kurallarını tasarlayan kadın tasarımcı, Margaret Calvert

Neden önemli, çünkü bulunduğu alana dair dikkat edilmesi gereken bilgileri sunuyor bu işaretler. Bu bilgilerin edinilmesi ve uygulanması hem kişinin kendisi hem de çevrenin güvenliği için katkı sağlıyor. Uymalı mıyız, kesinlikle! Fakat bu işaretlerin de ne kadar uygulanabilir olduğu Türkiye şehirleri için tartışmaya açık. Daha çok "mecbur kalmadıkça" uygulanmıyor da diyebiliriz. Mesela çıkmaz sokağa girip çıkamamak garanti, bu nedenle bu işarete uymayan görmedim. Ama tek yön olan yola tersten girip, aracının dörtlülerini yakarak ilerleyenler de fazlasıyla mevcut. Bir kamusal işareti, başka bir işaretle -üstelik o işaretin bağlamını da değiştirerek- yok saymanın yolu bulunmuş!

Bu levhaların tasarım tarafında ise, kurallar neredeyse evrensel. İngiliz tasarımcı Margaret Calvert'in 1950'lerde tasarladığı pek çok levha, şu an hala kullanılıyor. Calvert'in bu tasarımlarıyla beraber hazırladığı kapsamlı kullanım kılavuzları da mevcut. Bu tasarımların bilimsel yanını da vurgulamalıyım. Bu tasarımlar sadece estetik amaçla değil, aynı zamanda işlevselliğinin testlerle deneyimlendiği ürünlerdir. Örneğin isimlerin yazdığı tabelalarda okunurluk

ölçümlemek için bir yöntem geliştirilmiş. Test grubu bir tribünde oturur ve üzerine tabela bağlanan bir araç hızla ilerler. Böylece kaç metrede yazıların ne büyüklükteyken okunabilir olduğu test edilir ve geliştirilir. Bu metinde bahsettiğim her bir tasarımın aslında birden çok katmanın bir sonucu olduğunu da hatırlatan güzel bir örnek.

Malum bu levhalar toplumsal yaşam için gerekli. Ancak toplum tamamen organik değil ve bazen daha spesifik uyarılar ve bunlar için levhalar gerekebiliyor. “Yerlere çöp atmayın” ya da “Apartmanımızı temiz tutalım” tadında lokal tasarımlar da mevcut. Yine de burada levhalardan çok, kişilerin kendi çabası ile ürettikleri kağıtları seviyorum sanırım.

Burada şunu da unutmamalı, bu işaretler sadece “işaret edebilir.” Uygulamak insanın, kontrolü ise yönetimlerin yükümlülüğünde. Yukarıdaki apartman örneğindeki gibiyse oradaki yönetici, kent ölçeğindeyse seçilmiş veya atanmış yöneticilerde... Avrupa şehirleri ciddi yaptırımlar ve katı cezaların korkutuculuğu ve eğitimle bunu sağlıyor. İstanbul’a taşındığım 2007’den bugüne bile kurallara uyum konusunda giderek kötüleştiğimizi görüyorum. Ezcümle, bir şey yapmalı!

METRO KORİDORLARINDA YÖNLENDİRME ÖRNEĞİ: LONDRA METROSU VE ZORLU METRO GEÇİDİ

Özellikle metro gibi kompleks ve dış dünya ile ilişkisi olmayan toplu taşıma araçlarına iniş/binişlerin, durak giriş ve çıkışlarının çok iyi tanımlanması gerekiyor. Neticede kimse yanlış yöne giden bir metroya binmek istemez, öte yandan yeraltında bir anksiyete de yaşamak istemez. Londra Metrosu, köklü tarihiyle bunu başarmış ve çok iyi bir şekilde yönlendiriyor. Bu yönlendirmelerde özellikle metro aksının şehirdeki yönüne göre bilgi veriyor. Örneğin doğu-batı hattını bağlayan “Central Line” istasyonunda bineceğiniz durağın yönünü “Eastbound” ve “Westbound” olarak görüyorsunuz, altında ise gelecek istasyonlar ve varacağı son istasyon. Bu durum bilgi hiyerarşisi açısından oldukça net bir şey söylüyor. Bu konuda fena olmadığımızı düşünüyorum. Metro hatları eklendikçe karışıklıklar olacak gibi görünse de, toparlanabileceğine inanıyorum. Ancak çıkışlar konusunda yeterince becerikli olmadığımız aşikar. Kadıköy-Kartal Metrosu’nun garip rakamlı çıkışları, bilmeyen için bir şey ifade etmiyor ve herhalde yanlış yöne binmekten daha çok korktuğum şey, kosko-

ca E-5’in alakasız bir yerine çıkıvermek...

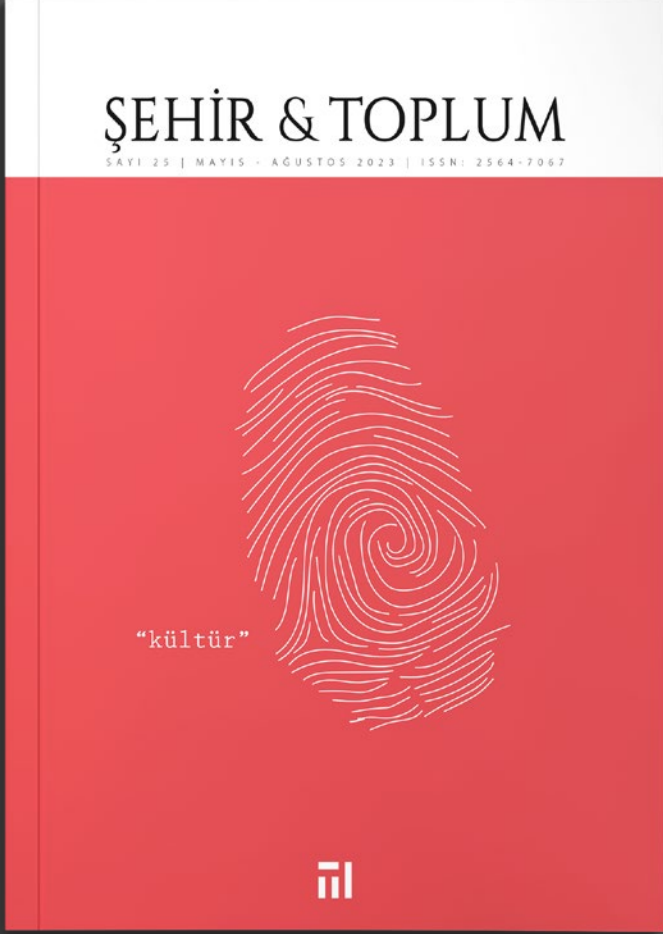
Bu konuda çok sevdiğim bir örnek ise, dersini alma şansım da olan Gökhan Karakuş’un stüdyosunun tasarladığı Zorlu AVM yönlendirme levhaları. Özellikle metro ya da metrobüsten Zorlu’ya doğru olan o uzun yürüyüşte insanların motivasyonunun dağılmaması için mesafe bilgisi de içeren işaretler tasarlanmıştı. Çünkü penceresiz bir koridorda yürüyüş sıkıcı, ucu görünmeyen bir tünel gibi. Bu önemli işlevsel dokunuş ile AVM’ye ya da Levazım çıkışına ne kadar yakın olduğunuzu da anlıyordunuz. Bu arada, işaretlerin tasarımının güzelliğini de ayrıca belirtmeliyim. Organik formları ve malzeme seçimleri de ilgili AVM’nin statüsü ve mimarisine tam uyuyordu.

ŞU ANDA BURADASINIZ:

METNİN SONU.

Kent çok büyük bir organizma. Yönlendirmeye, işaretlemeye, uyarmaya ihtiyacı var. Bu nedenle bu konu da -güzelliği ve sorunlarıyla- kentin kendisi kadar büyük. Üzerine yatayda ve dikeyde tartışmaya açılacak çok fazla nokta var. Ben şu anda buradayım, metnin sonunda. Peki siz neredesiniz? Etrafımızdaki işaretlere daha dikkatle bakmaya ne dersiniz?

Şehir & Toplum dergisinin 25. sayısı "Kültür" dosya konusu ile çıktı.

DOSYA: KÜLTÜR

CUMHURİYETİN KÜLTÜR POLİTİKALARININ İLK YÜZYILINA BAKIŞ –
YENİ KÜLTÜR POLİTİKALARI MÜMKÜN MÜ?

Serhan Ada

KORUMA, KOLEKTİF BELLEK VE KÜLTÜREL MİRAS
HAKKINI BİRLİKTE DÜŞÜNMEK

İclal Dinçer

BİR KENTİ "YAZMAYA" DEVAM ETMEK: ANTAKYA

Asu Aksoy

UĞUR TANYELİ İLE KÜLTÜR VE MİMARLIK ÜZERİNE BİR SÖYLEŞİ

Röportaj: Alim Arlı, Samet Keskin

NASIL ORTAKLAŞIRIZ? KÜLTÜR POLİTİKALARI ÜZERİNDEN
BİR TAHAYYÜL DENEMESİ

Özlem Ece, H. Selen Akçalı

KENTİ ONARMAK: SALT'IN İSTANBUL'DAKİ ROLÜ

Deniz Ova

BİR DİPLOMASİ ARACI OLARAK KÜLTÜR:
YERELDEN KÜRESELE KENTLER

Merve Ağca

PRATİĞE İHTİYAÇ DUYAN *MÜMKÜN*

Ali Güney

Şehir & Toplum'un yeni sayısı kültürle ilgili dokunulmayan alanlara kapı aralarken diğer gündemler arasında kuytuda kalmış ya da tekrar ön plana çıkarılması gereken konularla okuyucuyu yeniden buluşturuyor.

Dünya olarak çoklu krizlerle baş ettiğimiz, kutuplaştığımız, tükettiğimiz/tükendiğimiz, yorduğumuz/yorulduğumuz bu dönemde kültür; bir araya gelmek, birlikte çözüm üretmek, birlikte mücadele vermek ve birlikte başarmak için buluşturucu bir güç olabilir.

ÇORLU BELEDİYE BAŞKANI AHMET SARIKURT İLE KENTE DAİR

Çorlu Belediye Başkanı Ahmet Sarıkurt ile kentte çocukluk ve çocuk dostu kentlere dair konuştuk.

📍 DAMLA ÖZDEN - İPEK ARISOY

🕒 17 DAKİKA

Geçmişte kentte çocuk olmak sokaklarda vakit geçirmek, arkadaş edinmek üzerine bir deneyim idi. Bu kapsamda sizin Çorlu'da geçirdiğiniz anılar veya gözlemlerinize göre Çorlu'da çocuk olmak nasıl bir deneyim?

Ben çocukluğumu Çorlu'da geçirmedim. Çocukluk dönemleri aslında en hesapsız, en kitapsız, en yoğun duyguların yaşandığı dönem oluyor ve son derece de önemli. Ben çocukken sokakta

bu kadar çok araba yoktu, güvenliğe yönelik kaygılarımız bu kadar yoğun değildi. Dolayısıyla mahallede arkadaşlarla oynamak keyifliydi. Çocukluk dönemlerinde Çorlu bizim için akrabalarla bir araya gelmek demektir, özellikle bayramlarda gelirdik. Sağlık Mahallesi'nde Ergene'de yaşıyorlardı. Orada da arkadaşlarımız vardı, sokaklarda oynardık.

Kendi çocukluğumdan ziyade

belki evlatlarım için Çorlu'yu anlatabilirim. Çorlu, İstanbul'a yakın, nüfusu itibarıyla büyük ama hâlâ insan ilişkilerinin sıcak ve samimi olduğu, büyük çoğunlukla güvenli hissettiğimiz bir şehir. Dolayısıyla bugün evlatlarım da Çorlu'nun sokaklarında oynuyorlar. Sokakların yanı sıra sitede ya da mahallede oyunlar oynuyorlar. Evlatlarımız için hemen her mahallede, çocukların üç yüz adımda ulaşabileceği parklar,

011 // Kent // 97

spor sahaları yapmak için çaba sarf ediyoruz. Parklarda, oyun alanlarında bazen tanıdıkları arkadaşlarıyla, bazen hiç tanımadıkları ama arkadaş oldukları, mahalleden gördükleri kişilerle bir araya geliyorlar. Bu anlamda, öyle tahmin ediyorum ki, korkusuzca, bir sınırın içerisinde kalma ihtiyacı duyaksızın, mahalle içerisinde farklı yerlerde çocuklarla bir araya gelebilmeleri çocuklarını da memnun ediyordur.

Bu kapsamda ayrıca, az önce tarif ettiğim kriter doğrultusunda yüzmek isteyen çocuklar için de yüzmeye salonları, basketbol oynamak isteyen çocuklar için basketbol sahalarını şehrin muhtelif yerlerinde oluşturmaya çalışıyoruz. Bunların her birinin merkezyle çevresi arası 300 metre. Bu noktada amacımız, çocukların evden çıktıkları anda üç yüz metre içerisinde bir yere temas etmesini sağlamak.

Sanayi şehri diye tarif ediliyor ama aslında bir de şehrimiz bir ticaret şehri, Büyükşehir Kanunu ile sınırlarımızın içerisinde çok fazla sanayi tesisi kalmadı. Dolayısıyla ticaret ve hizmet sektörünün yoğun olduğu bir şehir. Bu anlamda, çocuklar için de projeler üretme-

ye çalışıyoruz. Örneğin, keyifli vakit geçirmeleri için bir "Masal Parkı", bir "Ters Ev" yaptık, "Atatürk Evi" yaptık, "Yılmaz Büyükerşen Balmumu Heykeller Müzesi" var. Ayrıca Yılmaz Hoca öyle tahmin ediyorum ki, Türkiye'de belediyeçilik anlamında önemli bir çoğunluğun takdir ettiği biri. Çocukların bu fırsatı yakalayabiliyor olmasını önemsiyorum. Geçtiğimiz yıl

“

Çorlu, İstanbul'a yakın, nüfusu itibariyle büyük ama hâlâ insan ilişkilerinin sıcak ve samimi olduğu, büyük çoğunlukla güvenli hissettiğimiz bir şehir. Dolayısıyla bugün evlatlarımız da Çorlu'nun sokaklarında oynuyorlar.

”

ilk defa Müzeler Haftası'nda sadece Çorum'un çocukları değil, civar şehirlerden de çocuklar gelip müzelerimizi ziyaret ettiler. Bu da bizim için mutluluk verici.

Çocuklar, yaşlılar, engelliler gibi toplumda bakım ihtiyacı olan bireylerin, bakım için başka birine bağımlı yaşam sürme ve kendi kendilerine yetememe konumunda oldukları halde bu durumun toplum tarafından göz ardı edilmesi sebebiyle kırılğan grup tanımına girdiklerini görüyoruz. Kentsel ölçekte bu sorunların giderilmesi için öncelikle yerel yönetimlerden başlayarak bir refah ve eşitlik ortamı sağlanması gerekli ise nasıl bir sosyal politika yolu izlemeyi tercih edersiniz? Bu konuda çocuklar özelinde halihazırda diğer belediyelere ilham olacak bir proje uygulamanız veya tasarıda bir fikriniz varsa biraz bahseder misiniz?

Belediyeçilik aslında 7'den 70'e, çocuklar, gençler, yaşlılar, sokak hayvanları, engelliler herkese temas eden bir hizmet alanı. Bu anlamda, tarif ettiğimiz grupların her birine ulaşmak için de sadece bugün değil, çok uzun zamandan bu yana bazı projeleri hayata ge-

çirmeye çalışıyoruz ve geçirdik. Bunlardan bahsetmek gerekirse; “Aşevi” projesi, ihtiyaç sahibi vatandaşlarımıza pandemi döneminde çok faydalı oldu. Bize o dönemde, evde tek başına yaşayan 65 yaş üstü vatandaşlarımıza ihtiyaçları doğrultusunda temas etme fırsatı verdi. Evde bakım hizmetimiz var. Bu, özellikle sadece bakıma ihtiyaç duyan kişiler değil, onların bakımından sorumlu olan kişilerin de nefes alması için fırsat sağlıyor.

“Sevgi Aracı”, engelli vatandaşlarımızın bu şehrin içerisinde ya da bu şehrin dışında ulaşmak istedikleri herhangi bir nokta varsa onları ulaştırabilmek için var. Ayrıca, “Engelsiz Taksi” var. Sevgi Aracımızı genelde daha uzun mesafelerde kullanıyorlar. Engelsiz Taksimiz ile de şehir içerisinde ihtiyaç duydukları herhangi bir noktaya çok daha kısa süre içerisinde onları ulaştırabiliyoruz.

Ayrıca, bir Lions Kulübü ile “Engelsiz Park” projemizi gerçekleştirdik. Özellikle engelli çocuklarımızın bir arada vakit geçirebilecekleri bir yer burası. Daha çok ihtiyaç sahibi vatandaşlara temas ettiğimiz “Dost Market” var, “Çorlu Halk Ekmek” var. Benzer şekilde ya-

kınlarını kaybetmiş olanlar için “Taziye Evi”ni hayata geçirdik. Özellikle ihtiyaç sahibi aileler için doğduğu anda kendilerine ilettiğimiz bir “Hoş Geldin Bebek” paketimiz var. “Sevgi Çarşısı” var, sokak hayvanlarına yönelik hayvan bakım evimiz var. Yaşlılarımız için belki de bölgenin en büyük parklarından bir tanesi olan Cumhuriyet Parkı’nda, “Yaşayan Çınarlarımız” evi var. Burada yürüyüş ve spor yapıyorlar, müzik dinliyorlar. Çeşitli aktivitelere katılmalarını sağlıyoruz.

Az önce müzelerden bahsetmiştim. Atatürk Evi ve Masal Park'ta girişte bir ücret alıyoruz. Bu gelir, bugün itibarıyla 80 civarında üniversiteye giden evladımızın burs almasına

imkân sağlıyor. Bu vesileyle de seksen civarında çocuğumuza “Çorlu'nun Filizleri” projesiyle destek oluyoruz.

Gündüz bakım evleri ve anakullarımız var. Tamamlamak üzere olduğumuz “Emine-Ali Yeter Gündüz Bakımevi ve Kreş” inşaatımız devam ediyor. Eylül ayına yetiştirmeyi planlıyoruz. Şehrin ilk yerleşim alanında bu tip hizmetler görece olarak sayıca daha az, dolayısıyla tarihi şehrin tam merkezine bir adet daha gündüz bakım evi ve kreş yapacağız. Böylelikle gelir durumu düşük olan ailelerdeki çocuklara da bu noktada sahip çıkacağımızı ümit ediyorum. Burada hem çocuklara hem ailelerine eğitim vereceğiz.

Bir süredir krizlerle iç içe yaşıyoruz ve çocuklar bu krizlerden en çok etkilenen gruplardan biri. Krize sebebiyet verecek hiçbir eylemde bulunmuyorken, olası bir krizden dolayı tüm hayatları etkilenebilmekte. Özellikle 6 Şubat'ta meydana gelen depremden etkilenen depremzede çocuklar başta olmak üzere; krizlerden etkilenen çocuklar için herhangi bir sosyal yardım girişimi mevcut mudur?

6 Şubat'ta 50 binin üzerinde vatandaşımızı kaybettik, bu hepimizi derinden üzdü. O zamandan sonra da özellikle o yakın tarih içerisinde bölgeden şehrimize, 5 bin civarında vatandaşımız geldi. Biliyorsu-

nuz devletimiz depremzede vatandaşlarımızı daha çok Akdeniz'deki şehirlere yerleştirmişti. Bize gelenler ise büyük çoğunlukla akrabalarının yanına geldi. Şehrimizde 81 vilayetten göç etmiş vatandaşımız var. Hem deprem anında deprem bölgesine eşlik ettik hem de ihtiyaç malzemeleri noktasında. Sadece belediye olarak değil, şehrimizdeki sivil toplum örgütlerimiz, oda ve vatandaşlarımızın desteğiyle bölgede ihtiyaç duyulan ürünlere yönelik katkımız oldu. Şehrimize gelen ve depremden etkilenen ailelere ilk aşamada konaklayacakları yerleri bulma konusunda mümkün olduğu kadar eşlik ettik. O dönemde kıyafet, oyuncak dahi bir ihtiyaç haline gelmişti. Bu

bölgeye yerleşen ailelerimizi hem ziyaret ettik hem de o tür ihtiyaçlarını gidermiş olduk. Belediye binamızın içerisinde bir psiko-sosyal destek merkezi açtık. Psikolojik destek konusunda profesyoneller ayrıca çocuklarla ilgilendi ama orada ilk aşamada hem ailelere hem de çocuklara şehrimizde bulunan psikologların da desteğiyle psiko-sosyal destek verdik. Oyun alanları yaptık. Sosyal Hizmetler Müdürlüğümüz, gelen aileleri ayrıca takip ediyor. Çocukların kırtasiye ihtiyaçları, okulla ilgili ihtiyaçlarını karşıladık. Onlar için ayrıca şehrin Atatürk Evi, Masal Park gibi tesislerinde geziler düzenledik. Şimdi de hala onları dinlemeye ve takip etmeye devam ediyoruz.

Pandemiyle birlikte tüm dünyada yüzleştiğimiz bir sorun olarak kentlerde kamusal alan yetersizliği gibi bir durum söz konusu. Kentte çocuklara yönelik ilk akla gelen alanlardan biri çocuk parkları. Ancak yetersiz kamusal alan sorunundan dolayı parklar ya erişilebilir değil ya da çok fazla insan tarafından kullanıldığından, çocuklar kentteki kullanım alanlarında da dezavantajlı konuma geliyor. Çocuklar için bir diğer vakit geçirme alanı ise sokaklar. Çorlu özelinde kamusal alan yeterliliği, sokaklardaki çocuk güvenliği ne durumdadır ve mevcutta veya tasarıda, ne gibi çocuk dostu kamusal alan çalışmalarınız vardır?

Şehrimizde bu yıl itibariyle 150'nin üzerinde parkımız var. Dolayısıyla bu park alanlarına hemşehrilerin çocuklarıyla beraber ulaşım sağlayabildiklerini düşünüyorum. "Eski şehir" diye tarif edeceğimiz mahallelerimiz hariç hemen hemen her mahallemizde 2 ya da 3 parkımız mevcut. Oralarda da fırsatlar yaratmak üzere çalışıyoruz. Bu parkları yapamayacak durumda olduğumuz üç mahallemizde de "Oyun Sokakları" diye bir proje yaptık. Trafığın az olduğu ya da çıkmaz sokak

gibi duran sokakları düzenleyerek bu sokakları, oyun alanı haline getirmeye çalıştık.

Şimdi sahipli köpekler için parklarda alan ayırmaya çalışıyoruz. Serbestçe koşabilecekleri alanlar da olsun istiyoruz. Bu noktada bir mesaj da iletmemiz gerekiyor. Parkları yapmak kadar onlara bakmak da çok kıymetli. Parka sahip çıkmak, parkı temiz tutmak aslında herkesin belli ölçüde vazifesi. 150 parkımızın her birine bir personel görevlendirip sürekli temizliğiyle ilgilenmek mümkün değil. Dolayısıyla hemşehrilerden de parklara sahip çıkmalarını istediğimizi de belirtelim.

“

Depremzede çocukları gezdirme fikri, Çocuk Meclisi'nden çıkmıştı. Bir parkla ilgili talepleri vardı, o parkı hayata geçirdik.

”

Yer yer yerel yönetimler ile vatandaş arasında iletişim sorunları meydana gelebiliyor. Söz konusu özellikle çocuklar olduğunda sorunu doğru bir şekilde tespit edip yine doğru bir çözüm önerisi getirmek zorlaşabiliyor. Görüyoruz ki belediye bünyesinde 2020 yılında kurulan bir çocuk meclisiniz bulunmakta. Bu meclis sayesinde çocukları doğrudan dinlemek nasıl bir deneyim oluşturmakta? Ayrıca çocuklarla iletişim kurmak konusunda iş birliğinde olduğunuz alanında uzman başka paydaşlar mevcut mudur?

Çocuk Meclisi, bizim seçim zamanı taahhüt ettiğimiz bir yapıydı. Aslında bugün hepimiz, ülkede demokrasimizi belli ölçüde konuşuyoruz, Seçimlerimizi konuşuyoruz. Çocuklar için de çok kıymetli bir tecrübe olduğuna inandığımız Çocuk Meclisimizi özellikle vurgulamıştık. Çocuk Meclisi çocuklara seçim yapmayı, kalabalıkla konuşmayı deneyimleme veya okullarını ya da bölgelerini temsil edebilmek için belli ölçüde mücadele etme imkânı veriyor. Bizim meclisimiz pandemi döneminde durdu ama genelde ayda bir kere evlatlarımızı bir araya getirmeye çalışıyoruz. Burada Milli Eğitim

Müdürlüğünün katkısı da son derece önemli. Bu oluşum ilçe Milli Eğitim Müdürlüğümüzün de destekleriyle gerçekleşiyor. Bu, kendi adıma beni çok mutlu ediyor. Çünkü çocuklar aslında söylediklerini hesaplayarak söylemiyorlar. Dolayısıyla bir yerde bir yanlış ya da bir eksik görüyorlarsa bunu ifade edebiliyorlar. Bir de yaşlar ilerledikçe aslında hayal gücümüzde de problemler olmaya başlıyor. Çocukların hayal güçleri de çok kuvvetli.

Bu anlamda Çocuk Meclisi'ni önemsiyoruz. Çocukların ha-

yal ettiği işlerin hayata geçmesi için de ekip arkadaşlarımız takipteler. Tabii bazı hayaller, ekonomik olarak ulaşmanın zorlu olduğu hayaller olduğu için her birine temas etmek belki mümkün değil ama taleplerini duyuyor olmak ya da bu şehirle ilgili hissettiklerini duyuyor olmak, son derece kıymetli. Sadece Çocuk Meclisimiz yok. Kent Konseyi bünyesinde aynı zamanda Gençlik Meclisi ve Kadın Meclisi de var ve Kent Konseyi de bu sürecin paydaşı. Aynı zamanda da mahalle muhtarlarımızın bu sürece katılması için de çaba sarf ediyoruz.

“

Teknoloji bizi dünyanın farklı yerlerindeki insanlarla iletişim kurma, izleme ya da takip etme imkânı veriyor. Ama ekrana dokunmak insana dokunmanın yarattığı etkiyi de yaratmıyor. Dolayısıyla ben şehrimizin, çocuklarının ya da gençlerinin dünyanın farklı yerlerindeki çocuklarla ya da gençlerle iletişim halinde olmasını önemsiyorum.

”

Peki bu çocuk meclisinden çıkan kararlardan birkaç örnek verebilir misiniz?

Depremzede çocukları gezdirmeye fikri, Çocuk Meclisi'nden çıkmıştı. Bir parkla ilgili talepleri vardı, o parkı hayata geçirdik. Okullarıyla ilgili talepleri oluyor, okullarımıza temas ediyoruz.

Çocukların gelişiminde eğitimin yeri her geçen yıl daha da önemli bir hale geliyor. Eğitime desteğin yanı sıra sosyal anlamda da çocuklar kendilerini geliştirebilmeleri için bilim, spor, kültür, sanat gibi alanlarla da öğrenmeye ve ye almaya açık oluyorlar. Bu kapsamda Çorlu Belediyesi olarak düzenlediğiniz dünyanın dört bir yanından çocukların katıldığı Çocuk Festivali'ne dair çalışmalarınızı ve gelen ilgiye dair deneyimlerinizi paylaşır mısınız? Ayrıca çocukların hem okul hem sosyal gelişimlerini desteklemeye yönelik herhangi bir destek fikriniz tasarıda mevcut mudur?

Bu festivalimizi en son pandemi öncesinde kuvvetli bir şekilde gerçekleştirmiştik. Bir kere şunu özellikle vurgulamak lazım. Aslında teknoloji ve bugünkü ulaşım imkânlarıyla insanlar sınırlardan bağımsız hale geldi. Teknoloji bizi dün-

yanın farklı yerlerindeki insanlarla iletişim kurma, izleme ya da takip etme imkânı veriyor. Ama ekrana dokunmak insana dokunmanın yarattığı etkiyi de yaratmıyor. Dolayısıyla ben şehrimizin, çocuklarının ya da gençlerinin dünyanın farklı yerlerindeki çocuklarla ya da gençlerle iletişim halinde olmasını önemsiyorum. Mümkün olduğu kadar bu fırsatları yaratmak için de çaba sarf ediyoruz.

Az önce Çorlu'yu bir ticaret şehri olarak tanımlamıştım. Bu şehirde kabiliyetli insanlarımız, ticaret tarafında da dünyanın farklı ülkeleri ile temas halinde. Bizim de yerel kamu

idaresi olarak hemşehrilerimize yakışacak şekilde hem idaremizin hem de bu şehrin çocuklarının ya da gençlerinin dünyanın farklı yerlerindeki yaşlılarıyla iletişim kurmalarına imkân yaratmak için mücadele etmemiz gerektiğine inanıyorum ve mücadele de ediyoruz.

Bu anlamda belki bizleri bir araya getiren ya da bu işi kolaylaştıran en önemli organizasyonlar, spor organizasyonlarıdır. Bu şehrin çocukları spor yapabilsinler diye hem var olan parklarımızın şartlarını, koşullarını hem de tesis sayımızı arttırmak için mümkün olduğu kadar mücadele ediyoruz. Ta-

bii sadece mekânı oluşturmak değil, aynı zamanda eğitim verecek ya da bu süreci yönetecek insanları da var etmeye çalışıyoruz. Çorlu Belediyesi Spor Kulübü üzerinden futbolda, basketbolda, yüzmede, teniste, güreşte birçok farklı branşta çocuklarımıza hizmet ediyoruz. Bu şehrin çocuklarının gelişimi konusunda da katkı sağlıyoruz. Bu da aslında farklı organizasyonlarda dünyanın farklı ülkelerindeki insanlarla bir araya gelmelerini sağlıyor.

Kültürel etkinlikleri önemsiyoruz. Folklor ekibimiz, müzik gruplarımız, orkestramız organizasyonlara katılıyorlar. Hatta yakın zamanda, folklor ekibimiz, Makedonya'ya gidecek. Sosyal ve kültürel yaşam alanında çocukların her türlü etkinliğine katkı sağlıyoruz. Yakın zamanda bir proje daha hayata geçecek. Erasmus+ Projesi, Türkiye, Bulgaristan ve Portekiz'in dahil olduğu bir proje. Projede bu 3 ülkenin şehirleri bir araya geliyor. Bu şehirlerin spor vesilesiyle birbirini ziyaret etmesini sağlayacağız. Bulgaristan'a, Portekiz'e ve Lizbon'a gideceğiz. Lizbon'dan ve Bulgaristan'dan yaş aralığı 14 ila 18 arasında değişen çocuklar da Eylül ya da Ekim ayında bize gelecekler.

Okul öncesi dönemde gündüzleri çocuklarının vakit geçirebileceği alanların yanında bakım evleri geliyor ve çocuk gelişiminde bakım evlerinin önemi oldukça büyük. Ayrıca çocuğun konforu kadar bakım veren kişinin de

“

Kültürel etkinlikleri önemsiyoruz. Folklor ekibimiz, müzik gruplarımız, orkestramız organizasyonlara katılıyorlar. Hatta yakın zamanda, folklor ekibimiz, Makedonya'ya gidecek. Sosyal ve kültürel yaşam alanında çocukların her türlü etkinliğine katkı sağlıyoruz.

”

konforu refah seviyesi için oldukça kritik. Çorlu özelinde bakım evi tercihi, bakım evi yeterliliği ne durumdadır? Ayrıca bakım evine erişemeyen kişiler için herhangi bir uygulama fikriniz var mıdır?

Belediye başkanlığı olarak bizim yaptığımız ilk kreş yakında açılacak. Tabii Milli Eğitim'in kurduğu yerlere de eşlik etmeye çalışıyoruz. Yoğun işgücünün ya da ekonomik imkânların daha yoğun olduğu yerlerde özel kreşler ve gündüz bakım evleri bulunuyor. Biz de belediye başkanlığı olarak, ulaşma imkânı olmayanların olduğu yerlerde bu hizmeti sunmak üzere çaba sarf ediyoruz. Bizim adımıza kreş, gündüz bakım evi deneyimi olarak bu bir ilk olacak. Sonra tekrar şehrimizin ihtiyaç olduğunu düşündüğümüz bölgelerde de hizmet sayısını arttırmak için çaba sarf edeceğiz. Tabii bina varlığının dışında bu sürecin içerisinde kurumlar arası yapılan iş birliği de bizim için son derece kıymetli. Bu kreşle beraber hem çocuklara sahip çıkacağız hem de annelere eğitim vereceğiz. Kadının ekonomik hayata katılımı noktasında da bu projenin katkı sağlayacağına inanıyorum. İnşallah birincisi bitti mi, ikincisi de gelecek.

Alev Takıl

SKA 11: SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER VE TOPLULUKLAR

Dünya çapında hızla artan kentsel nüfusun getirdiği sorunlara karşı acil ve sürdürülebilir çözümler üretmeli, insan odaklı ve yaşam kalitesini artıran kentler inşa etmeliyiz.

✦ DİLA TOPRAK¹ - ÖZGE SİVRİKAYA²

🕒 15 DAKİKA

Her geçen yıl dünya nüfusu hızla artıyor. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), Kasım 2022'de dünya nüfusunun 8 milyar kişiyi aştığını duyurdu!¹ Benzer şekilde kentte yaşayan insan sayısı da artıyor. Bu artış kırsal alanlardan kente göç sebebiyle daha dramatik rakamlara ulaşılıyor. 2050 yılına gelindiğinde, tahminen her 10 kişiden 7'sinin kentsel alanlarda yaşayacağı öngörülüyor.² İnsanlar, büyük umut ve hayallerle kırsal bölgelerden devasa beton yığına dönüşen kentlere doğru akıyor ve bu göçün sonucunda oldukça vahim tablolar gözlemleniyor. Yüksek nüfus yoğunluğuna sahip kentler birçok

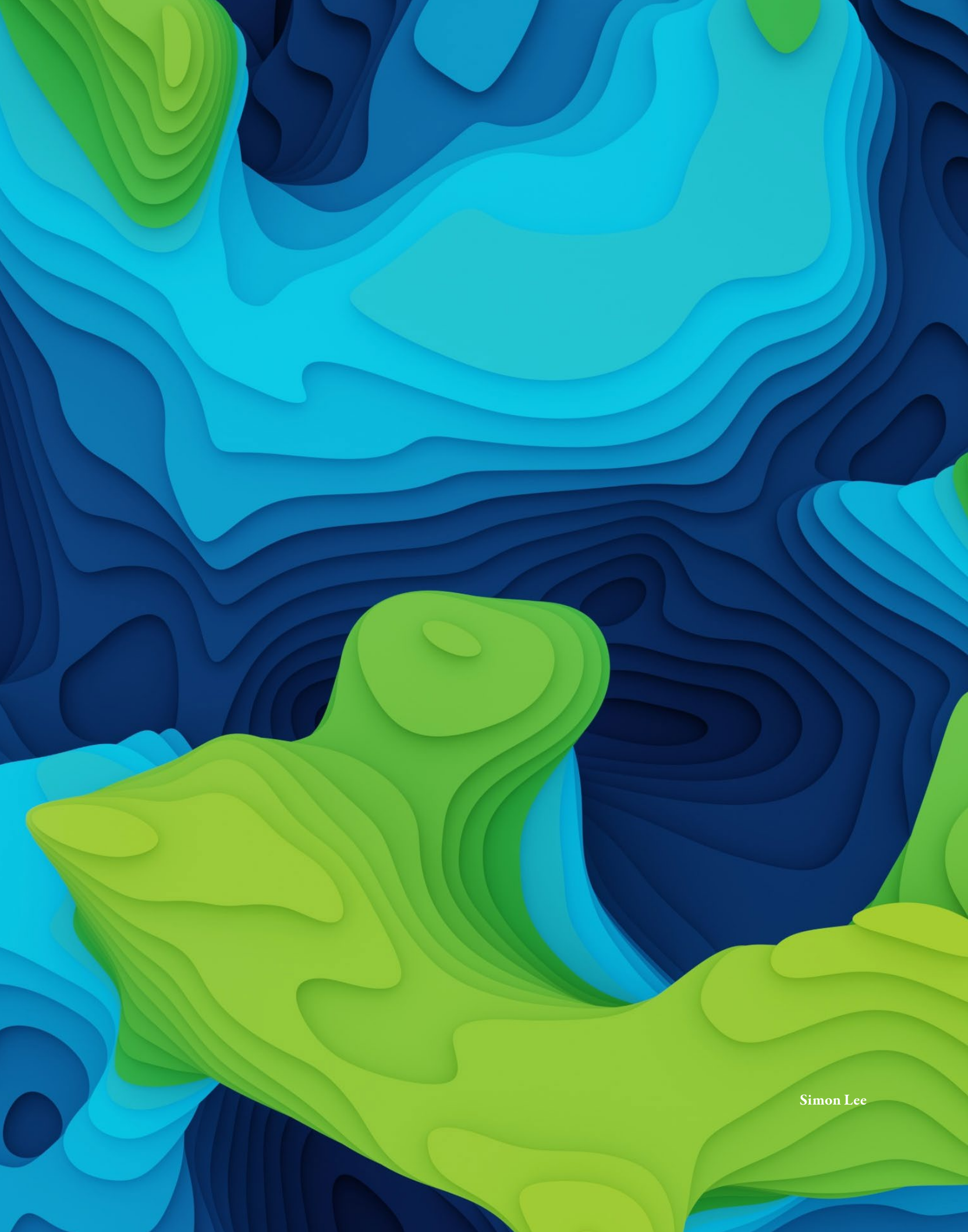
“
**İnsanlar,
büyük umut ve
hayallerle kırsal
bölgelerden
devasa beton
yığına dönüşen
kentlere doğru
akıyor ve bu
göçün sonucunda
oldukça
vahim tablolar
gözlemleniyor.**
”

soruna ev sahipliği yapıyor. Bu sorunlar arasında yoksulluk, sosyal eşitsizlik, artan nüfusun barınma ve konut ihtiyaçlarının karşılanamaması, gecekondulaşma, ulaşım hizmetlerine ve kamusal yeşil alanlara erişememe, önemli bir oranı fosil yakıta dayalı enerji tüketimiyle birlikte karbon salınımının artması ve buna bağlı olarak iklim değişikliği, sağlam altyapı ve afetlere karşı direncin yetersiz olması gibi zorluklar yer alıyor.

Bu zorluklara daha yakından bakalım. Artan kentsel nüfus, dünya genelinde barınma sorununu daha da derinleştiren bir gerçeğe işaret ediyor. Kentlerdeki hızlı nüfus artışı ve mevcut yapı stoğunun bu

¹ MBB Eğitim ve Projeler Uzman Yardımcısı

² MBB Dış İlişkiler ve Projeler Kıdemli Uzmanı, SKA Elçisi

Simon Lee

artışı karşılayacak seviyede olmasıyla birlikte, insanların uygun ve erişilebilir konutlara erişimi günden güne zorlaşıyor. Küresel olarak, yetersiz konutlarda yaşayan 1,6 milyar insan bulunuyor ve bu rakamın içerisinde 1 milyar insan son derece kötü koşullardaki gecekondualarda yaşıyor.³ Konut sorunları, yüksek konut maliyetleri gibi faktörlerle birleşerek, insanları sağlıklı ve güvensiz yaşam koşullarına ve gecekondulaşmaya sürüklüyor. Özellikle düşük gelirlili ve dezavantajlı grupların uygun konutlara erişim konusunda zorluklar yaşamasından doğan bu durum, sosyal eşitsizlikleri derinleştirirken, insanların temel yaşam gereksinimlerini karşılayabilme hakkını da ellerinden alıyor. Ulaşım hizmetlerine erişimdeki zorluklar ve kamusal yeşil alanların yetersizliği de kentlerin artan nüfusuyla birlikte insanların yaşam kalitesini olumsuz etkileyen önemli sorunlar arasında yer alıyor. Altyapı eksiklikleri ve ulaşım araçlarındaki yetersizlik, insanların günlük rutinlerini tamamlamak için harcadıkları zamanı çalarken yaşam enerjilerini de tüketiyor. Bugün, Dünya Sağlık Örgütü'nün yeşil alan standardı kişi başına minimum 9 m² olmasına rağmen birçok kent bu standardın yanına bile yaklaşmıyor.⁴ Beton yığınları arasında sıkışıp kalan insanlar, yeşil alanlardan

Sheri Silver

“
**Küresel olarak,
yetersiz
konutlarda
yaşayan 1,6
milyar insan
bulunuyor ve
bu rakamın
içerisinde 1
milyar insan
son derece kötü
koşullardaki
gecekondualarda
yaşıyor.**
”

mahrumiyet nedeniyle doğayla bağlantılarını kaybederek günden güne sağlıklı bir yaşamın içine sürükleniyor.

Kentsel alanlarda artan enerji tüketimi ve karbon salınımı, iklim değişikliği tehdidini daha da büyütürken dikkate almamız gereken kaçınılmaz bir gerçek haline getiriyor. Açıklanan raporlara göre, 2022 yılında, 3,3 ila 3,6 milyar insan, iklim değişikliğinin olumsuz etkileriyle karşı karşıya kalmaya yatkın ve bu etkilerle başa çıkmak için yeterli kaynak ve kapasiteye sahip olmayan son derece savunmasız olan ortamlarda yaşıyor. Fosil yakıtların yoğun kullanımı, sanayi sektörünün büyümesi ve kentlerin enerji ihtiyaçları, atmosfere büyük miktarlarda sera

Kaynak: <https://world-habitat.org/world-habitat-awards/winners-and-finalists/settlement-upgrading-namibia/#award-content>

gazı salınımını tetikliyor. Bu durum, küresel ısınma, aşırı hava olayları, deniz seviyelerinin yükselmesi ve ekosistemlerin bozulması gibi etkileri de beraberinde getiriyor.

Başka bir endişe kaynağı olarak, kentsel alanlarda sağlam altyapının zayıflaması -ya da bazı durumlarda hiç inşa edilmemiş olması – ve kısmen bununla ilişkili olarak afetlere karşı direncin giderek azalması dikkat çekiyor. Hızla büyüyen kentlerde, altyapı sistemleri yetersiz kalıyor ve afetlerle başa çıkma kapasitesi düşüyor. Afetlerin yıkıcı etkileri karşısında savunmasız hale gelen kentlerde can ve mal kaybı yaşanıyor ve bu can kayıpları toplumları derinden etkiliyor. Bu durumda sağlam altyapı, erken uyarı sistemleri ve afetlere karşı dayanıklı yapılar gibi önlemler, kentsel bölgelerin afetlere karşı direncini artırma

ve insanların güvenliğini sağlama açısından hayati önem taşıyor.

Peki, bu zorlukların üstesinden gelmek, sürdürülebilir kent ve toplumlar yaratmak için yerelde neler yapılmış? İşte çeşitli bölgelerden iyi örnek uygulamaları.

GÜVENLİ VE ERİŞİLEBİLİR KONUTA ERİŞEMEME SORUNUNA 'TOPLULUK ODAKLI BARINMA VE GECEKONDULARIN İYİLEŞTİR- MESİ' PROJESİYLE ÇÖZÜM Gobabis, Namibya

Namibya'nın Gobabis kentinde yapılan "Topluluk Odaklı Barınma ve Gecekonduların İyileştirmesi" (Community-Driven Housing and Informal Settlement Upgrading) projesi, artan nüfusla ortaya çıkan erişilebilir konut sorununu çözmeyi amaçlayan projelerden biri olarak karşımıza çıkıyor. Bugün, Namibya'nın genel nüfusunun

%40'ından fazlası ve kentsel nüfusunun çoğunluğu, elektrik, su ve tuvalet gibi temel hizmetlere çok az erişimi olan veya hiç olmayan resmi olmayan yerleşim yerlerinde yaşıyor. Namibyalıların %89'u geleneksel konut kredisi kullanmıyor ve ticari konutlara erişemiyor. Bunun sonucunda, her yıl tahmini 12.000 yeni kayıt dışı ev inşa ediliyor. Bu proje, arazi sahipliğini resmileştirme ve düşük gelirli hanelerin mevcut evlerini iyileştirme veya yeni bir ev inşa etmek için ihtiyaç duydukları fonlara erişmelerine yardımcı olmayı amaçlıyor.

Proje, hükümet ve belediye yetkilileriyle ortaklaşa, Namibya Gecekondu Sakinleri Federasyonu (SDFN) ve Namibya Konut Eylem Grubu tarafından yürütülüyor. Topluluk Arazi Bilgi Programı (Community Land Information Programme - CLIP) aracılığıyla, haneler ve mevcut altyapı hizmet-

leri hakkında veri toplayan yerel yönetim ve topluluk üyeleri tarafından yerleşimlerin araştırması gerçekleştiriliyor ve toplum odaklı bir yerleşim planı hazırlanıp onay için yerel makama sunuluyor.

Mayıs 2022 itibarıyla proje ile, su ve sanitasyon hizmetleriyle 25.000 kişiye doğrudan fayda sağlayan 3.873 ev inşa ediliyor ve üç gayri resmi yerleşim alanı 2.310 hane için iyileştirilmiş hizmetler sağlanıyor. Gobabis'te gayri resmi bir yerleşim yeri olan Freedom Square'de 1.115 kayıtlı arsa sahibine arazi tapusu veriliyor. Yerel makamlar ve topluluk tasarruf grupları arasında güçlü ortaklıkların oluşturulmasına, sakinlerin kendi iyileştirme süreçlerini yönetmelerine ve kentsel peyzajdaki yerlerini güvence altına almalarına olanak sağlayan 14 Mutabakat Zaptı imzalanıyor. Ayrıca projenin topluluk üyelerinin, bölgenin çevresel direncine, doğal afetlerin oluşumuna, mevcut arazi kullanım bölgelerine, arazi topoğrafyasına, su özelliklerine, bitki örtüsüne ve katı atık yönetimine odaklanarak fiziksel çevrenin değerlendirilmesine yardımcı olduklarını da görmekteyiz. Proje, 2023 yılında 'Bronze' kategorisinde 'World Habitat Awards' ödülüne layık görülerek konut sorununu çözmede yerel yönetimlere bir örnek teşkil ediyor.⁵

KENTLERDEKİ YEŞİL ALAN YETERSİZLİĞİNE BİR ÇÖZÜM OLARAK 'YEŞİL İMTİHAN' PROJESİ

Mexico City, Meksika

Meksika'nın başkenti Mexico City'de yapılan "Yeşil İmtihan" (Green Challenge) projesi, yeşil altyapıyı güçlendirmek, biyoçeşitliliği korumak ve sosyal dokunun yenilenmesini sağlamak için sokaklarda, caddelerde, kent parklarında ve koruma alanlarında yeniden

bitkilendirme çalışmaları yapmayı amaçlayan bir proje olarak karşımıza çıkıyor. Şehirdeki doğal ekosistemlerin bozulmasının ve kaybının ana nedenleri olarak, özellikle konut alanları olmak üzere, gıda üretimi, endüstri ve kentsel altyapı gibi ekonomik faaliyetler için alan ihtiyacıyla doğan, kentleşme sürecine bağlı olarak yapılan arazi kullanımını değişikliklerini verebiliriz. Asfaltla kaplanan kentsel alanların artmasıyla bitki örtüsünün yok edilmesi ve

sürdürülebilirlik kriterleri olmadan altyapı inşasının yapılması gibi durumlar, "kentsel ısı adası"* etkisi gibi olguları daha da ortaya çıkarıyor. Yeşil İmtihan, bu sorunlara aşağıda verilen eylemlerle çözüm bulmayı amaçlıyor;

- Koruma altına alınmış doğal alanları rehabilite etmek ve şehrin koruma arazilerini ağaçlandırmak, yangınlar ve diğer bozulmalardan etkilenen yerli bitki örtüsünü iyileştirmek,

- Çalışma ve Hizmetler Bakanlığı (Secretaría de Obras y Servicios - SOBSE) ile iş birliği içinde, parkları, caddeleri ve şehrin diğer bölgelerindeki halka açık alanları ağaçlandırmak ve rehabilite edilmesine odaklanmak,
- Arılar ve diğer böcekler gibi bitki tozlaşmasında yardımcı türleri park ve bahçelerde koruma altına almak,
- Vatandaşların ve sektörlerin aktif katılımıyla, şehirdeki yeşil alanların yeniden bitki-

lendirilmesine ve sanitasyonuna katkıda bulunan eylemler gerçekleştirmek,

- Özellikle Meksika Vadisi'nde bulunan türler olmak üzere yerli türlerin ekimine öncelik vermek ve kentte bulunan üç fidanlıktaki üretimi arttırmak,
- Kent ağaçlarında dikim ve sanitasyonun yanı sıra haşere kontrol çalışmaları yapmak.

Temmuz 2020 itibariyle bu proje, şehir yönetiminin çeşitli alanlarını ve kaynaklarını bir araya getiren bir girişim olarak, belediyelerin, STK'ların ve özel sektörün iş birliği ile ana hedeflerine ulaşmış durumda. Projenin çıktılarını incelediğimizde; şehrin iki kentsel orman alanında (San Juan de Aragón ve Chapultepec) 11.534 bitki dikimi ve orman temizliği gerçekleştirildiğini, kentin 16 belediyesinin 57 bahçesine tozlaşma için 163 binden fazla çiçekli bitki dikildiğini, 5.643 ağacın hastalıklara karşı bitki endoterapi yöntemi kullanılarak bitki sağlığı tedavisi yapıldığını, yeşil alanların bitki sağlığı teşhisinin yapıldığını ve teknik personele yardımcı olmak üzere dört adet kılavuz yayınlandığını görmekteyiz. Ayrıca bu proje, 2022 yılında 'İklim Değişikliği için Yeşil Yaşamak' (Living Green for Climate Change) kategorisinde 'AIPH Dünya Yeşil Kent' (World Green City Awards) ödülüne layık görülüyor.⁶

ENERJİ TÜKETİMİYLE BİRLİKTE ARTAN KARBON SALINIMINA DUR DEMEK İÇİN 'GÜNEŞ ENERJİLİ OKULLAR' PİLOT PROJESİ

Haydarabad, Hindistan

Hindistan'ın Haydarabad kenti, artan bir şehirleşme ve ekonomik büyüme oranına sahip. Tam bu noktada, enerji tedarigi için sürdürülebilir bir model sağlamak adına 'Güneş Enerjili Okullar' (Solar Powered Schools) pilot proje uygulaması ile karşılaşılıyor. Bu proje, Hint-Alman araştırma projesi olan 'Sürdürülebilir Haydarabad'ın (Sustainable Hyderabad) çıktılarında biri olarak başlatılıyor ve disiplinler arası, talep odaklı bir yaklaşım izliyor. Proje, temiz enerji kaynaklarının kullanımını yoluyla iklim dostu mahalleleri ve sürdürülebilir yaşam tarzlarını teşvik etmeyi amaçlıyor. Haydarabad'daki yerel okullar hem eğitim amaçlı hem de enerji ihtiyaçlarını karşılamak için fon topluyor ve bu proje aracılığıyla çatılarına güneş panelleri kuruyor. Böylelikle üretilen elektrik enerjisi okullarda verimli bir şekilde kullanılabilir.

Projenin ana amaçlarından biri, yalnızca devlet düzeyinde çatı üstü güneş enerjisinin benimsenmesini sağlamak değil, aynı zamanda sosyal sektör düzeyinde de kullanımını teşvik etmek için

bir politika ortamı sağlayan güvenilir bir ağ oluşturmak. Ekonomik açıdan bakıldığında ise, küçük ölçekli bir pazarda yatırımlar için elverişli bir ortam ve ilgili özel paydaşlar için ek iş fırsatları yaratmak amaçlanıyor. Peki bir okul neden güneş enerji sistemine sahip olmalı diye bir soru sorulduğunda şu yanıtları verebiliriz;

- Gelecek nesiller, iklim dostu ve sürdürülebilir bir şehir gelişimine nasıl katkıda bulunacaklarını öğrenir.
- Güneş panelleri için okullarda yapılan bağış toplama etkinlikleri ve çocukların faaliyetleri, yerel topluluğun gelecek enerji tüketim alışkanlıklarını şekillendirmede etkin rol almasını sağlar.

● Hindistan'daki çoğu hane için güneş enerjisi pahalı olduğundan çok tercih edilmezken, proje uygulanmış okullar yenilenebilir enerji kaynağının olanaklarını ve büyük oranda sağladığı avantajları görümler ve uygulamaya teşvik eder.

Bu pilot proje 2009-2013 yılları arasında, üç okulda başarıyla tamamlanıyor. Okullar, elektrik kesintilerini karşılamak için yeni enerji kaynağını kullanarak öğrenme koşullarını iyileştirdiklerini ifade ediyorlar. Güneş Enerjili Okullar, yenilenebilir enerjilerin yaygınlaşmasını teşvik etmek için önemli bir adım olarak gelecekteki potansiyel projelere yön veriyor.⁷

Kaynak: <https://use.metropolis.org/case-studies/building-resilient-and-safe-communities-through-shared-responsibility#casestudydetail>

**ŞEHİRLERDE SAĞLAM
ALTYAPI VE AFETLERE KARŞI
DİRENCİN OLMAMASI
SORUNUNA KARŞI
'SIFIR KAYIP' STRATEJİSİ**

Albay, Filipinler

Filipinler'in Luzon Adası'nın güneydoğusunda yer alan Albay kenti için yapılan 'Sıfır Kayıp' (Zero Casualty) stratejisini, kentlerde afet direnci oluşturma adına yapılan etkili bir uygulama olarak örnek verebiliriz. Albay kenti, yoğun yağış, sel, toprak kayması, deprem, tsunami ve fırtına dalga-

sı ve musonlar gibi çeşitli olaylara maruz kalıyor. Ayrıca adada bulunan Mayon yanardağı önemli derecede doğal tehlike arz ediyor ve yaşanan periyodik patlamalar yerleşim yerlerini risk altına sokuyor. Bölge, geçmişte yaşanan tayfunlar nedeniyle de can ve mal kayıpları veriyor. Sıfır Kayıp, iklim değişikliğinin neden olduğu doğal afetlere ve etkilere daha iyi yanıt vermek için bir çerçeve sağlıyor.

Albay'ın afet riskini azaltma ve iklim değişikliğine uyum giri-

şimleri, afetle ve iklim değişikliğiyle başa çıkma yeteneklerinin, nüfusun dayanıklılığının ve iklim değişikliğine uyum sağlama kapasitesinin geliştirilmesine odaklanıyor. Projenin 4 ana başlığı bulunuyor;

- Kurumsal Kapasite Geliştirme: Tam zamanlı bir afet yönetimi ofisi kurulması, yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları ve ilgili enstitülerle yapılan kanun hükmünde kararnamele ofisin kurumsallaştırılması

- İnsan Kaynakları Geliştirme Programı: Stratejilerin, ortak bir hedefe ulaşmak için programı ve yurttaş nüfusunu denetleyen personele uygulanması. Yerel, ulusal ve uluslararası paydaşlar arasında ağ oluşturulması.
- Fiziksel Kapasite Geliştirme: Afet operasyon merkezi gibi fiziksel altyapı desteğinin ele alınması, iklim değişikliği akademisi oluşturulması, heyelan, tsunami ve sel konusun-

da erken ve gerçek zamanlı uyarı sistemlerinin kurulması ve iletişim tesislerinin, kalıcı tahliye sığınaklarının kurulması.

- Toplum Ortaklığı ve Desteği: Yerel sakinlerden, akademisyenlerden, özel sektörden ve çeşitli devlet kurumlarından paydaşların katılımı.

1995 yılından itibaren devam eden Sıfır Kayıp, afet riskinin azaltılması ve iklim değişikliğine uyumun

kapsamlı yaklaşımı açısından yenilikler getirmiş ve sürdürülebilir sistemler, prosedürler oluşturmuş ve oluşturmaya devam ediyor. İklim değişikliğinin mevcut tehlikelerine rağmen, kentte çeşitli endüstrilerin gelişimi artarak devam ediyor. Afet riskinin azaltılması ve iklim değişikliğine uyumu bir yatırım olarak değerlendiren Albay kent, afet risklerine karşı direnç kazanmak adına uzun vadeli çözüm oluşturma konusunda iyi bir örnek olarak görülüyor.⁸

1 UNFPA, 2023 Dünya Nüfus Durumu Raporu. Erişim Tarihi: Temmuz 31, 2023.

<https://turkiye.unfpa.org/tr/swop-2023-basin-b%C3%BCIteni>

2 United Nations, Sustainable Development Goals Report 2022. Erişim Tarihi: Temmuz 10, 2023.

<https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2022.pdf>

3 UN-Habitat Annual Report 2022. Erişim Tarihi: Temmuz 20, 2023.

https://unhabitat.org/sites/default/files/2023/06/unhabitat_annualreport_2022.pdf

4 World Health Organization. Health Indicators of Sustainable Cities in the Context of the Rio+20 UN Conference on Sustainable Development. WHO; Geneva, Switzerland: 2012. Erişim Tarihi: Temmuz 10, 2023.

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6209905/#:~:text=The%20World%20Health%20Organization%20%5B36,50%20m2%20per%20capita>

5 Community-Driven Housing and Informal Settlement Upgrading. Erişim Tarihi: Temmuz 31, 2023.

<https://world-habitat.org/world-habitat-awards/winners-and-finalists/settlement-upgrading-namibia/#award-content>

6 Green Challenge. Erişim Tarihi: Temmuz 31, 2023.

<https://use.metropolis.org/case-studies/green-challenge#casestudydetail>

7 Solar Powered Schools. Erişim Tarihi: Temmuz 31, 2023.

<https://use.metropolis.org/case-studies/solar-powered-schools#casestudydetail>

8 Disaster Risk Reduction and Climate Change Adaptation Strategies for Building Resilient Communities. Erişim Tarihi: Temmuz 31, 2023.

https://www.uclg.org/sites/default/files/local_and_regional_disaster_risk_reduction.pdf <https://use.metropolis.org/case-studies/building-resilient-and-safe-communities-through-shared-responsibility>

*Kentsel ısı adası (KIA) insan faaliyetleri nedeniyle çevresindeki kırsal alanlardan önemli ölçüde daha sıcak olan metropol alanlardır. Bu metropol alanlarla çevresindeki daha az yoğun bölgeler arasındaki sıcaklık farkı 5 °C'ye kadar çıkabilir. Kentsel ısı adası olarak tanımlanan bölgelerde sıcaklık farkı geceleri gün içinde olduğundan daha fazladır ve bu farklar en çok rüzgâr zayıf olduğunda hissedilir. Hem yaz hem de kış mevsimlerinde görülür. (Howard, Luke (1818). The climate of London)

Etienne Girardet

BUDAPEŞTE II. BÖLGE BELEDİYE BAŞKANI ÖRSİ GERGELY İLE KENTE DAİR

Budapeşte II. Bölge Belediye Başkanı Örsi Gergely ile doğal ve kültürel miras, uluslararası iş birlikleri ve ortaklıkların önemi, vatandaş katılımı ve belediye olarak sürdürülebilir bir gelecek doğrultusunda yaptıkları projeler hakkında konuştuk.

📍 YASEMİN OKAY

🕒 11 DAKİKA

Doğal ve kültürel miras şehirlerin ruhunun bir parçasıdır. Ancak bu zenginliklerin sergilenmesi, korunması ve kent sakinlerinin günlük hayatlarının bir parçası haline gelmesi şehirlerin teşvikine bağlıdır. Bu konuda önemli çalışmalar yapan Macaristan'ın Budapeşte II. Bölge Belediye Başkanı Örsi Gergely ile konuştuk. Tarihin ve kültürel kimliklerin kente yansımalarından bahsettik. Sohbetimizde belediyelerin

karar verme aşamalarında vatandaş katılımının öneminden uluslararası çözüm üretme ve deneyim paylaşma mekanizmalarına kadar birçok şey vurgulandı. Uluslararası iş birliklerine ve özellikle Türk kardeş şehirlerle olan dayanışma ve dostluk ilişkilerinin potansiyelinin altı çizildi. Sürdürülebilirliğin farklı boyutlarını ele aldıkları projeleri, kazandıkları deneyimleri ve gelecek planlarını öğrendik.

Budapeşte II. Bölge, Buda dağları, mağaralar ve ormanlar gibi doğal cazibe merkezleriyle ve Macar mimarisinin önemli eserleriyle dolu. Bu zengin kültürel ve doğal miras turistik faaliyetlere nasıl katkıda bulunuyor ve Budapeşte sakinlerinin kentsel alanını ve günlük yaşamlarını nasıl şekillendiriyor?

II. Bölge, Budapeşte'nin popüler bir yerleşim bölgesidir. Doğuda Tuna Nehri ile sınırlanmış ve

batıda Buda tepeleri üzerine kurulmuştur. Çekici gücünü inişli çıkışlı güzel tepelerin zengin bitki örtüsünden, çevre gezilerine uygun dağlarından ve kaplıcalardan almaktadır. Tepelerimizde nadir bitki ve hayvan türlerine rastlanabilir. Ancak en önemli varlığımız, burada yaşayan insanlara sağladığımız sakin ve yüksek standartlı yaşam ortamıdır; kamuya açık alanların temiz ve düzenli tutulmasına, yeşil alanlara ve parklara özen gösterilmesine

ve yapılı mirasın korunmasına özel önem verilmektedir.

Yabancı turistler en çok ilçedeki şifalı hamamları ve sağlık merkezlerini sevmektedir. Saint Lucas sağlık merkezi ve Veli Bey spa merkezi oldukça popülerdir. Sokullu Mustafa tarafından inşa edilen King spa ne yazık ki belirsiz bir süre için kapalı olup yeniden inşa edilmeyi beklemektedir. Enerji fiyatlarının hızla yükselmesi nedeniyle şifalı hamamlara

giriş biletlerinin fiyatları artmıştır, ancak 65 yaş üstü ilçe sakinleri buralardan indirimli fiyatla yararlanabilmektedir.

Önemli turistik merkezlerde trafik sıkışıklığı yaşanmaktadır, ancak popüler tur destinasyonları ve turistik yerler bölge içinde rahat ve samimi özelliklerini koruyabilmiştir. Trafik altyapısının geliştirilmesi ve araç trafiğinin kısıtlanmasının büyük önem taşıdığını düşünüyoruz.

Bölgedeki yapılı çevrenin son derece çekici kısımları arasında, sadece Macar ve Türk turistlerin değil, aynı zamanda bir dizi başka milletten turistin de ziyaret ettiği Osmanlı mimarisinin kültürel mirası yer almaktadır. Gül Baba türbesi gerçek bir hac mekânı haline gelmiştir.

Finike'den sonra ilçeniz kısa bir süre önce Beşiktaş ile kardeş şehir oldu. 2024 yılı aynı zamanda iki ülke arasındaki diplomatik bağların ve dostluğun tesisinin 100. yıldönümü anısına 'Macar-Türk Kültür Yılı' olarak kutlanacak. Bu diplomatik ilişkiler uluslararası kültürel ve ekonomik işbirliğine nasıl katkıda bulunuyor?

Diplomatik ilişkiler, bir dizi iyi uygulamayla tanışmaya yardım-

cı oluyor. Birbirimizin kültürünü tanımanın yanı sıra, başka yerlerde mükemmel bir başarı geçmişine sahip olan kanıtlanmış iyi uygulamaları II. Bölge'de uygulamak son derece önemli ve bizim de bazı iyi örnekler sunabileceğimize eminiz. Sorunlar neredeyse hiçbir zaman birbirinin aynısı olmasa da çözüm üretme veya yöntem uygulama girişimlerine dair bilgi edinildiğinde daha etkili ve daha başarılı çalışmalar yapılabilir. Ayrıca, kardeş şehirlerimizin çeşitli ortak projelerde yer alma fırsatı sunacağından ve ortak tarihi değerlerimizi geliştirmeye özel önem verebileceğimize de eminiz. Türk-Macar diplomatik ilişkilerinin kuruluşunun 100. yıldönümünü layıkıyla kutlamak amacıyla Gül Baba Kültür Mirasını Koruma

“

İster büyük bir proje olsun, isterse bir parkın yenilenmesi, bir oyun alanının kurulması gibi daha küçük işler olsun, öncesinde mahallede yaşayan insanların görüşlerini almaya çalışıyoruz.

”

Kamu Vakfı ile ortak etkinlikler düzenlemeyi planlıyoruz. Türk veya Osmanlı yapı mirasının nelerde olduğunu göstermek için Türkçe-İngilizce-Macarca çok dilli yol işaretleri yerleştirilecektir. Bu tesislerin çevresinin güzelleştirilmesine ayrı bir özen gösterilmektedir. Çoğu İsparta'daki dostlarımızdan gelen çok sayıda gül dikeceğiz. İlçe sinemalarımızda Türk filmlerinin gösterilmesini öngörüyoruz.

Vatandaş katılımı, karar alma süreçlerine halkın katılmasını ifade eder ve şeffaflığın ve paydaş katılımının arttırılmasına yönelik taleplere cevap verir. Katılımcı yaklaşımlarla aynı zamanda çözümler birlikte yaratılabilir ve yerel yönetimlere olan güven artabilir, vatandaşların mahallelerine olan bağlılık duygusuna katkıda bulunulabilir ve proje ve kampanyalara aktif katılımı teşvik edilebilir. Faydaları göz önüne alındığında, bölgeniz vatandaş katılımını arttırmak için neler yapıyor?

Belediyedeki çalışmalarımızda mümkün olduğunca çok sayıda topluluk meclisi ve oturum düzenlemek için ciddi girişimlerde bulunuyoruz. İster büyük bir

proje olsun, isterse bir parkın yenilenmesi, bir oyun alanının kurulması gibi daha küçük işler olsun, öncesinde mahallede yaşayan insanların görüşlerini almaya çalışıyoruz. Bazı durumlarda, özellikle trafik düzeni değiştirildikten sonra, yapılan değişiklikleri tekrar gözden geçiriyor ve meclisi tekrar toplayarak iyileştirmelere katkıda bulunan bölge sakinlerini dinliyor, paylaştıkları günlük deneyimler ve görüşlerle birlikte o ana kadar yapılmış değişiklikleri kusursuz hale getiriyoruz. Aynı şekilde, her yıl bir topluluk bütçesi ilan etmek de çok önemli. Bunun anlamı, yerel meclisin bütçenin bir kısmını mahallede yaşayan insanların tavsiyeleri doğrultusunda kullanılmak üzere

re ayırmasıdır. Uygulanabilecek çok sayıda makul teklif alınmaya devam etmektedir. Katılımcı yönetimin bir biçimi de gezinti alanlarımızın gönüllüleri ve mahalle sakinleri ile birlikte temizlenmesi ve düzenlenmesidir. Bu alanlar yerel belediye tarafından işletilmemekle beraber ilçe sınırları içinde yer almaktadır ve yerel meclis, bölge sakinleriyle birlikte bu alanların iyi durumda tutulmasına önem vermektedir. Belediye meclisi bu etkinlikleri düzenli olarak duyurur ve bunlar için gerekli araç ve gereçleri sağlar.

Kompostlama, basit ve uygulanabilir olması nedeniyle atık miktarını azaltmanın ve toprak kalitesini artırmanın harika bir yoludur. Budapeşte II. Bölge olarak, 2007 yılından bu yana topluluklara kompostlama konusunda rehberlik edecek araçları ve bilgileri sağlıyorsunuz. Programın başarısına değinirsek, bireysel sakinler, haneler ve kurumlar için ne tür olumlu sonuçlar sağlamıştır?

İlçede sadece tepelerde değil, aynı zamanda taze çimenliklerdeki yerleşim alanlarının çevresinde de çok fazla yeşillik bulunduğundan, önemli bir görev de yeşil atıkların yönetimi ve kullanımınıdır. Daha fazla topluluk

Gül Baba Türbesi-Fotoğraf Körösi Tamás

kompost sahası oluşturulmasına yönelik işaretlerin giderek artmasına bakılırsa bunu bir başarı olarak adlandırmak mantıklıdır. Bu yıl, hobi bahçelerimizle bağlantılı olarak, yeni bir topluluk kompost tesisi kurmayı planlıyoruz ve düzgün bir şekilde işletilebilirse, kompostlamanın giderek daha popüler hale geleceğine ve ilginin daha da artacağına inanıyoruz.

Budapeşte kültürel ve tarihi önemiyle bilinmektedir. Keltlerden Romalılara ve Osmanlılara kadar pek çok yerleşime ev sahipliği yapmıştır. Bu zengin kültürel miras bölgenize nasıl yansıyor ve geçmişin şimdiki kentsel mekanla ilişkisi nedir?

Burada tarihi veya mimari nedenlerle önemli olan birtakım yapılara veya yapı parçalarına rastlamak mümkün. Bunlar, bağlı olduğumuz ve korunması ortak görevimiz olan toplum için paha biçilmez varlıklardır.

Anıtsal yapıları korumak devletin görevidir ancak belediyeler de çok şey yapabilir ve biz de yapıyoruz. Değerli mimari mirası korumanın en etkili yollarından biri onları yerel bireysel koruma altına almaktır. Korunan binaların sayısı yerel halktan gelen öneriler doğrultusunda yıldan yıla artmaktadır.

“

Sorunlar neredeyse hiçbir zaman birbirinin aynısı olmasa da çözüm üretme veya yöntem uygulama girişimlerine dair bilgi edinildiğinde daha etkili ve daha başarılı çalışmalar yapılabilir.

”

Macar kültürünün yanı sıra, Türk ve Alman kültür mirasının varlığı ve desteklenmesi de ilçemizin en baskın özellikleridir. Gül Baba Türbesi Mirasını Koruma Vakfı ile birlikte düzenlenen ve Türk pazarı, konserler, gül dikim gösterileri ve danışmanlık hizmetleri de dahil olmak üzere bir dizi programla meraklı ziyaretçileri kendine çeken Gül Günleri olağanüstü önem taşımaktadır. İşbirliğinin ve ortak programlar düzenlemenin gelecekte de önemli bir alan olmaya devam edeceğini düşünüyoruz. İlçede başka milletlerden ve azınlıklardan insanlar da yaşamakta olup belediye bu grupların kültürel görünümelerini de aynı şekilde teşvik etmekte ve desteklemektedir.

Kentler hızla büyüyen ekonomileriyle güçlü küresel aktörler haline gelirken, küresel tehditlerin de ön saflarında yer alıyorlar. Macaristan'ın başkenti ve en kalabalık şehri olan Budapeşte de bu dünya çapındaki kentsel zorluklarla karşı karşıya. Bu zorluklarla başa çıkmaya ve değişimi gerçekleştirme becerisi kazanmaya yönelik politika ve uygulamalar nasıl hayata geçiriliyor?

Pek çok alanda, şehrin ve bölgenin yaşamında öne çıkan

noktalar yeniden konumlandırılmıştır. Örneğin 2022 yılında II. Bölge'deki Széna Meydanı'nın yeniden inşasında yeşil alanların artırılması ve asfalt alanların azaltılması önemli bir hedef olarak benimsenmiş ve sadece bu meydana 58 yeni ağaç dikilmiştir. Aynı zamanda, 28 bin metre karelik yeşil alanı ve 200 yeni ağacıyla spor yapmak, dinlenmek veya oyun oynamak isteyenleri bekleyen topluluk alanı da geçtiğimiz yıl teslim edildi. Ayrıca, ağaç kesimi yönetmeliği daha da katılaştırılmış ve sürdürülebilirliğin sağlanması için birçok eylem başlatılmıştır. Örneğin, ilçe sakinleri ihale yoluyla yağmur suyu kolektörleri alabilmekte, bu da yaz yağmurlarından sonra kayda değer miktarda suyun toplanmasını sağlamaktadır. Başka bir deyişle, aniden bastıran büyük mik-

tardaki yağışlar gibi küresel sorunlara yerel düzeyde yanıt vermeye çalışıyoruz. Şu anda büyük rezervuarlar kuracak durumda değiliz, ancak bölge sakinleri toplama kutularından yararlanıyor ve sonuç olarak, ilçe düzeyinde binlerce litre yağmur suyunu toplayıp daha sonra kullanabiliyoruz.

İklim krizinin etkileri tüm dünyada giderek daha görünür hale geliyor. Bu bağlamda şehirler, sakinlerinin yaşam kalitesini artırarak ve iklim krizinin etkilerini azaltarak sürdürülebilir kalkınmada hayati bir rol oynamaktadır. Sürdürülebilir politika ve uygulamaların bölgenizin geleceğinde nasıl bir rolü olacak? Sürdürülebilirlik halihazırda önemli bir rol oynamakla beraber büyüme potansiyeli de hala

mevcuttur. Geçtiğimiz yıl, diğer zamanlarda olmasa da yaz sıcakları ve kuraklık sırasında herkes değişiklikleri hissedebildi. Önümüzdeki on yıl, bugün diktiğimiz ağaçların gölgesinde dinleneceğimizi biliyoruz, bu nedenle bu bölgeye elimizden geldiğince çok ağaç dikiyoruz. Bölgeyi yeniden ağaçlandırmak için çaba sarf ediyoruz. Çeşitli sivil toplum kuruluşları ve sivillerle işbirliği içinde dikilen ağaçların sayısı ile belediyenin kendi başına diktiği ağaçları topladığımızda, 2022 yılında ilçe genelinde yaklaşık 2000 fidan dikilmiştir. Ayrıca belediye, basit, sürdürülebilir, enerji tasarruflu aydınlatmaya yardımcı olmak için örneğin enerji tasarruflu LED ampuller satın alarak yerel halka da destek olup enerjiden mümkün olduğunca fazla tasarruf etmeye çalışmaktadır. ☺

BELEDİYELERDE ENTEGRE İYİ YÖNETİŞİM MODELİ SULTANBEYLİ VE ŞİŞLİ BELEDİYELERİNİN DENEYİMLERİ

MEHMET AKTAŞ
SULTANBEYLİ BELEDİYESİ STRATEJİ GELİŞTİRME MÜDÜRÜ
NALAN BAŞARAN ÖZTÜRK
ŞİŞLİ BELEDİYESİ STRATEJİ GELİŞTİRME MÜDÜRÜ

6 DAKİKA

Dünya genelinde yaşanan küresel problemlerin artması – hızla değişen ekonomik düzen, COVID-19 pandemisi, enerji alanında yaşanan krizler, iklim değişikliği vb.– daha etkin bir yönetim anlayışının benimsenmesinin ve ortak çabayla çözüm geliştirilmesinin gerekliliğini ortaya koyuyor.

Pandemi sürecinde yerelden harekete geçmenin rolünün ne kadar büyük olduğunu hep birlikte deneyimledik. Aksiyonların hedefine ulaşması, yereldeki aktörlerin hızlı karar alabilen, şeffaf ve güven tesis eden bir yapıda olmasıyla ve tüm paydaşlarıyla birlikte hareket etmesiyle başarılabılır.

Şehirleşme maceramıza tekabül eden son 30 yılda hem Türkiye’de hem de dünyada yaşanan gelişmelerle birlikte belediyeler, geleneksel kamu yönetimi anlayışıyla sadece altyapı/üstyapı faaliyetleri gibi rutin hizmet sunan kuruluşlar olmaktan çıkarak insan odaklı kentsel hizmetler üreten, vatandaşın refah ve mutluluğunu artırmayı merkeze alan ve yerel halkı karar alma mekanizmalarına dâhil edecek stratejiler geliştiren kurumlar olma yolunda ilerlemeye başladılar. Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması, kentlerde kapsayıcı bir ba-

kış açısıyla yaşam kalitesinin artırılması ve temel hakların korunarak yaşam alanı bulması yerelde iyi yönetim kültürünün güçlendirilmesinden geçer. Belediyelerimizin çoğu stratejik planlarında ve diğer kurumsal belgelerinde “şeffaflık”, “hesap verebilirlik”, “katılımcılık”, “etik davranış”, “sürdürülebilirlik”, “insan hakları” gibi kavramlara yer verse de bu kavramların kurumsal yapıya nasıl entegre edileceği konusu önemli soru işaretlerini de beraberinde getirmiştir. Tüm bu ilkelerin kurumsallaştırılmasına yönelik prosedürlerin hazırlanması ve iyi yönetim alanında nitelikli bir ölçme değerlendirme sistemi içeren Avrupa Yönetişim Mükemmellik Markasının (The European Label of Governance Excellence-ELoGE) Türkiye’de yaygınlaştırılması amacıyla “Belediyelerde Entegre İyi Yönetişim Modeli Projesi” geliştirildi. Proje, Hollanda Başkonsolosluğunun desteği ile 2021-2022

döneminde Marmara Belediyeler Birliği, Avrupa Konseyi ve Argüden Yönetişim Akademisi ortaklığında Sultanbeyli ve Şişli Belediyeleri tarafından uygulandı.

Projenin genel amacı, mevzuat ile uyumlu olarak her iki belediyenin yapı, iş ve işlemlerinde özellikle dezavantajlı kesimleri içerecek şekilde insan haklarını merkeze alan bir yaklaşımın kurumsallaşmasını sağlamak. Projenin etkin bir şekilde yürütülebilmesi içinse öncelikle iki belediyede proje yürütme kurulları ve proje çalışma ekipleri kuruldu. Projenin her aşamasında kurul ve ekiple planlama ve değerlendirme toplantıları gerçekleştirildi.

İyi yönetim alanında mevcut durum analizinin yapılması için belediyeler Avrupa Yönetişim Mükemmelliği Markası’ndaki (ELoGE) standart ve tanımlamalara göre var olan 96 performans göstergesi

üzerinden kendi öz değerlendirmelerini yaptılar. Bunu takiben, belediyeler kurum içerisindeki müdürlükler ile derinlemesine mülakatlar gerçekleştirerek sürece tüm birimlerin dâhil edilmesini sağladı. Birim yöneticilerinin yanı sıra belediye çalışanlarına yönelik anket çalışması gerçekleştirildi ve anket sonuçları iyi yönetim kapsamında değerlendirilerek analiz edildi. Belediye meclis üyelerine de bu konuda bilgilendirme çalışmaları yapılarak konuya ilişkin görüşlerinin alınması için anket uygulandı. Aynı zamanda, yerel halkın görüş ve önerileri alınarak sürece dâhil edilmesi için iki ilçede yaşayan vatandaşlara yönelik anket çalışması yapıldı.

Her iki ilçede de sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları ve muhtarların yer aldığı çalıştaylar organize edilerek iyi yönetim ilkeleri iç ve dış paydaşlarla birlikte değerlendirildi ve iyi yönetim kültürünün yerleşmesine yönelik paydaşların katkıları alındı. Uygulayıcı belediyeler yaptıkları iç ve dış paydaş analizinin sonuçlarını dikkate alarak, öz değerlendirme çalışmalarını güncellediler. Böylelikle gelişime açık alanlar tespit edilerek kısa, orta ve uzun vadeli eylem planları hazırlandı; kısa vadeli eylemler proje süreci tamamlanmadan hayata geçirildi.

Bu çalışmalarla eş zamanlı olarak iki belediyeden temsilcilerin yanı sıra Marmara Belediyeler Birliği ve Argüden Yönetişim Akademisinden uzmanların da katılımı ile toplamda on beş kişiye Avrupa Kon-

seyi tarafından ELoGE Eğitici Eğitimine katılım sağlanarak, ilk sertifikalı iyi yönetim eğitmenleri yetiştirildi.

Uygulama sürecinin sonunda iki belediye 12 iyi yönetim ilkesinin altındaki 96 göstergenin karşılandığını ortaya koyan kanıtları derleyerek Avrupa Yönetişim Mükemmelliği Markası için başvuruda bulundu. Bağımsız jüri üyeleri tarafından olumlu şekilde değerlendirilen başvuru süreci neticesinde Türkiye’de ilk defa Sultanbeyli Belediyesi ve Şişli Belediyesi Avrupa Yönetişim Mükemmelliği Markasını almaya hak kazandı.

Proje uygulaması sonucunda Sultanbeyli ve Şişli Belediyeleri,

- 12 yerel iyi yönetim ilkesinin karar alma, kaynak kullanımı, hizmet sunma ve kurumsal sürekli gelişim safhalarında sistematik olarak hayata geçirilmesine hizmet edecek mekanizma ve araçların geliştirilmesi,
- Karar alma süreçlerinde yer alan belediye meclisinden hizmet sunumunda bulunan kurum personeline kadar her yerel aktörün kullanabileceği iyi yönetim yaklaşım ve standartlarının oluşturulması,
- Tüm faaliyetlerde Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Ulusal Kalkınma Planı ve ilgili diğer üst ölçekteki vizyon, politika ve planların yerleştirilmesine önem verildiğinden; yerel-ulusal-uluslararası politika uyumunun artması,

- Karar süreçlerinin kalitesinin iyileştirilmesi,
- Katılımcı ve iş birliğine dayalı karar ve uygulama süreçlerinin işletilmesi,
- Ortak çalışma ve birlikte sorun çözme kültürünün geliştirilmesi,
- İyi yönetim kavramının somutlaştırılması ve kurum iş süreçlerine entegre edilmesi,
- Kurumsal çevikliğin artırılması ve dayanıklılığın güçlendirilmesi,
- Etkin ve verimli çalışmalar gerçekleştirilerek vatandaşların yaşam kalitesinin iyileştirilmesi,
- Yerel demokrasi, şehir hakkı ve aktif vatandaşlık anlayışının güçlenmesi hususlarında kazanımlar elde ettiler.

Markanın geçerlilik süresinin 1 yıl olması nedeniyle her yıl için süreçlerin yeniden takip edilmesi ve Marka başvurusu yapılması gerekiyor. Gelecek süreçler için ise her iki belediye de iyi yönetim alanında ilerleme kaydetme konusundaki kararlılıklarını koruyor. Sürdürülebilirliğin sağlanması için belediyeler bünyesinde iyi yönetim ofisleri kurularak orta ve uzun vadeli eylemler bu ofisler tarafından takip edilecek. Aynı zamanda sertifika almaya hak kazanan iyi yönetim eğitmenleri tarafından belediye üst yöneticilerine ve personellerine ELoGE eğitimleri verilerek insan kaynakları kapasitesinin iyi yönetim eksenli artırılması ve kurum düzeyinde farkındalığın yükseltilmesi de gerçekleştirilecek çalışmalar arasında yer alıyor.

DERLEYEN: BURAK ARLI

YENİ ANNELİĞİN SOSYOLOJİSİ POSTMODERN ZAMANDA ANNE OLMAK

Yeni anneliğin sosyokültürel bağlamına duyulan sosyolojik merak ve gündelik hayat tecrübelerinin akademik bir sorgulamaya dönüşmesi hikâyesinden ortaya çıkan eserde Zehra Zeynep Sadıkoğlu, ikincil ve üçüncül kişilerde gözlemlenen annelik deneyimleri oldukça şaşırtıcı sonuçlar ile ele alıyor. Yazar hem kendi kuşağına hem de kendi annesinin de içinde yer aldığı bir önceki kuşağın annelik tecrübelerine dair gözlemlerine akademik bir merakla soruşturmakta. Bununla bir düşünme alanı açtığını belirten yazar, bu gözlemlerden en önemlisinin kendisi gibi orta sınıftan annelerin ne kadar özverili olursa olsunlar, her daim kendilerini yetersiz ve bir şekilde suçlu hissediyor oldukları gibi sonuçlara ulaşmakta. Ağustos 2023 tarihinde raflardaki yerini alan eser Alfa Yayıncılıktan çıktı. ✎

Yazar: Zehra Zeynep Sadıkoğlu

Yayın Tarihi: Ağustos 2023

Yayınevi: Alfa Yayınları

Sayfa Sayısı: 256

ÇOCUKLAR (0-18) İÇİN KÜLTÜREL MİRAS ÇALIŞMALARI ÇALIŞTAYI II ÖĞRETMEN ODAKLI UYGULAMALAR BİLDİRİLER

Çiğdem Maner ve Özlem Dengiz Uğur tarafından yayına hazırlanan bu çalışma, Türkiye'de kültürel miras konusunda çalışanlar için yeni fikirlerin oluşması ve sürdürülebilir kültürel miras eğitiminin desteklenmesi amacıyla, VEKAM tarafından 29-30 Nisan 2021 tarihlerinde gerçekleştirilen "Çocuklar için Kültürel Miras Çalışmaları Çalıştayı II: Öğretmen Odaklı Uygulamalar" adlı çalıştayda sunulan bildirimleri içermektedir. Çalışmada; kültürel mirası çocuklara öğretme ve öğrenme konuları üzerine odaklanılırken, alanında yetkin akademisyen ve uzmanlar özgün çalışmalarını ve görüşlerini paylaşmaktalar. ✎

Derleyici: Özlem Dengiz Uğur,
Çiğdem Maner

Yayın Tarihi: Mayıs 2023

Yayınevi: Koç Üniversitesi Yayınları

Sayfa Sayısı: 174

ÖNGÖRÜLEMİYEN BİR DÜNYADA YAŞAMAK

Fransız düşünür Frédéric Lenoir "hayatta kalmaya ve olgunlaşmaya dair" bir kılavuz olarak tasarladığı bu kitabında pandemiden yola çıkarak daha genel bir soruna, kriz zamanlarında nasıl daha iyi yaşanabileceğine odaklanıyor. Stoacılar, Montaigne, Spinoza gibi geçmiş zaman filozoflarından aldığı ilhamla sinirbilim ve psikoloji kaynaklı daha çağdaş düşünceleri bir araya getirerek şu sorulara karşılık arıyor: "Gittikçe daha kaotik ve öngörülemez hale gelen bir dünyada nasıl sakin, hatta mutlu kalmaya çalışabiliriz? İstikrarımızı, dengemizi bozan bir gerçekliğe mümkün olduğunca olumlu bir şekilde uyum sağlamak için kendimizi nasıl değiştirebilir veya bakış açımızı nasıl dönüştürebiliriz?" ✎

Özgün Adı: Vivre! Dans un Monde Imprévisible

Yazar: Frederic Lenoir

Çevirmen: Murat Erşen

Yayınevi: Türkiye İş Bankası
Kültür Yayınları

Yayın Tarihi: Nisan 2023

Sayfa Sayısı: 72

ÖLMEKTE OLANLARIN YALNIZLIĞI ÜZERİNE

Norbert Elias, bu küçük kitabında başyapıtı Uygarlık Süreci'nin izini sürüyor. Uygarlık sürecinin özgül ve zorlu, soğuk bir yüzüne, ölme deneyimine eğiliyor. Elias, ölümün toplumsal tarihinin bir klasiğini, Philippe Ariès'i eleştiriyor. Onun, "geçmiş zamanlarda insanların huzur ve sükûnetle öldükleri" varsayımını sorguluyor. Elias, modernleşme ve uygarlaşma sürecinin ıstırapları azaltmada ve ömrü uzatmada kat ettiği mesafeyi küçümsenmemesi gerektiğini ifade ediyor. Kitap, modern zamanlarda ölmenin "sorunlarıyla" yüzleşmekten de geri durmuyor, tam tersine, buna yoğunlaşıyor. Ölmenin toplumsal yaşamdan "alabildiğine tecrit edilmesinin" ve "gözlerden saklanması" sorunları üzerinde duruyor. Ölmenin bir insan hali, bir deneyim olduğunu hatırlatan bir eser İletişim Yayınlarından çıktı. ✨

Özgün Adı: Über die Einsamkeit der Sterbenden in unseren Tagen and Altern und Sterben

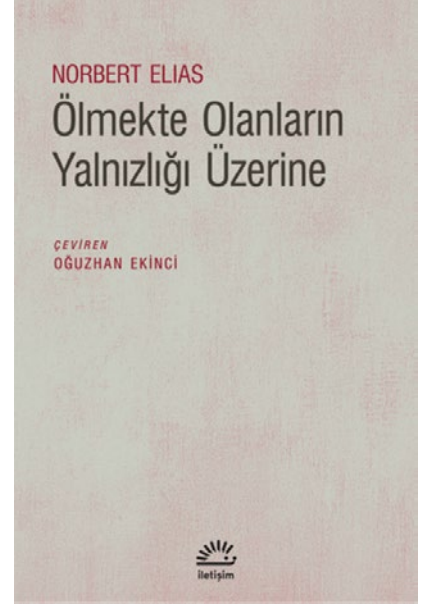
Yazar: Norbert Elias

Çevirmen: Oğuzhan Ekinci

Yayınevi: İletişim Yayınları

Yayın Tarihi: Nisan 2023

Sayfa Sayısı: 104

KÜLTÜR MİRASI YÖNETİMİ: NEDEN VE NASIL? TÜRKİYE'DEN DENEYİMLER VE TARTIŞMALAR

Kültür Mirası Yönetimi: Neden ve Nasıl? Türkiye'den Deneyimler ve Tartışmalar, Türkiye'de kültür ve tabiat varlıklarının korunarak gelecek kuşaklara aktarılması konusundaki güncel yaklaşımları ve uygulamaları günümüz ulusal ve uluslararası tartışmaları bağlamında, eleştirel bir bakış açısıyla ele almakta. Kültür ve tabiat varlıkları kavramlarının kapsamı, koruma ve miraslaştırma süreçleri ve bu değerlerin yönetimi konularında Türkiye'deki güncel politikaların ve uygulamaların niteliğini ve ne tür değişim dinamikleri ile karşı karşıya olduğunu elliyi aşkın yazarla değerlendirmeye ve tartışmaya açan eser İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları etiketiyle yayınlandı. ✨

Derleyici: Kolektif

Yayınevi: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

Yayın Tarihi: Mart 2023

Sayfa Sayısı: 792

HAYALİNDEKİ SOKAK

Kentlerde artan motorlu taşıt trafiği, sosyal güvensizlik gibi pek çok konunun yanı sıra kötü tasarım çocukların kent yaşamına katılımlarını gerçekleştirdikleri sokak mekânından uzak tutulmasına neden olmakta. Bu nedenle güvenli, konforlu, standartları yüksek çocuk dostu tasarımların hayata geçmesi çok önemli. Aşağıdaki derleme çocukların yaşadıkları ve yaşamak istedikleri sokak hakkındaki düşüncelerini resimlerle betimliyor.*

* Bu bölüm, Marmara Belediyeler Birliği Şehir Politikaları Merkezi tarafından 19.04.2016 ve 30.04.2016 tarihlerinde düzenlenen 2. Uluslararası Çocukların Şehir Kongresi Bildiri Kitabı "Göçmen Çocuk için Bir Şehir"den alınmıştır. Kitaba erişmek için: <https://mbbkulturyayinlari.com/gocmen-cocuk-icin-bir-sehir>

MARMARA URBAN FORUM

4 — 7 EKİM 2023
İSTANBUL KONGRE MERKEZİ

dayanıklılık ve
—— ötesi

marmaraurbanforum.org